

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

στην
“Λογιστική και Ελεγκτική”

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ:
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ, ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Θεόδωρος Μεταξάς

Φοιτητής: Αλεξανδρής Χριστόφορος (ΑΜ:002)

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στην
Λογιστική και Ελεγκτική.

Φεβρουάριος 2018

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κύριο Μεταξά Θεόδωρο για την αποτελεσματική καθοδήγησή του. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω από τα βάθη της καρδιάς μου την οικογένεια μου, τη σύζυγό μου Ειρήνη, τις κόρες μου Στυλιανή και Μυρτώ καθώς και την μητέρα μου Στυλιανή που στάθηκαν αρωγοί των προσπαθειών μου, που με στηρίζουν συνεχώς και που σε περιόδους μεγάλης πίεσης ήταν η καλύτερη βαλβίδα εκτόνωσης .

Χριστόφορος Αλεξανδρής

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αφιερώνεται στον πατέρα μου Ιωάννη Αλεξανδρή για όλα όσα έκανε για μένα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
1.1 Στόχος της Διπλωματικής Εργασίας.....	5
1.2 Δομή.....	6
1.3 Προστιθέμενη αξία της εργασίας.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Θεωρητικό πλαίσιο	9
2.1 Ορισμός Φόρου.....	9
2.2 Σκοπός της Φορολογίας.....	10
2. 3 Βασικά Χαρακτηριστικά & Αρχές των Φόρων	11
2.4 Η διάκριση των φόρων	12
2.4.1 Είδη Φόρων του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος	13
2.5 Τα πέντε επιθυμητά χαρακτηριστικά κάθε φορολογικού συστήματος.....	16
2.6 Βασικά στοιχεία του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος.....	17
2.7 Βασικές αδυναμίες του φορολογικού μας συστήματος.....	18
2.7.1 Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας.....	19
2.7.2 Αναποτελεσματικότητα φορολογικής διοίκησης.....	21
2.7.2.1 Προσπάθεια ενίσχυσης της φορολογικής διοίκησης στην Ελλάδα	21
2.7.3 Παραοικονομία και φοροδιαφυγή.....	24
2.8 Τελική Επίπτωση Ενός Φόρου	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Φορολογική πολιτική στην Ε.Ε. από το 1974 μέχρι και σήμερα.	28
3.1 Ιστορική αναδρομή της Φορολογικής πολιτικής στην Ε.Ε.....	28
3.2 Άμεση και Έμμεση φορολογία στην Ε.Ε.....	29
3.3 Φόροι και κοινωνικές εισφορές στην Ε.Ε.....	33
3.4 Επιπτώσεις της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου	35
3.5 Οικονομικές θεωρίες στην Ε.Ε.	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Βασικοί δείκτες άσκησης φορολογικής πολιτικής	41
4.1 Αρχές φορολογικής δικαιοσύνης	41
4.1.1. Θεωρία του ανταλλάγματος.....	41
4.2 Δείκτες φοροδοτικής ικανότητας.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα/μεθοδολογία.....	45
5.1 Στόχος	45

5.2 Διαδικασία	46
5.3 Περιγραφή Δεδομένων	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Φορολογική Πολιτική στην Ελλάδα ανά χρονικές περιόδους.....	47
1) 1974-1980 Δικτατορία.....	47
2) 1981 (ΕΟΚ) έως 1989- Πτώση του τείχους του Βερολίνου.....	51
3) 1990-1993.....	53
4)1994-2004.....	56
5)2004-2009.....	61
6)2010-2011.....	69
7)2011-2012.....	74
8)2012-2015	80
9)2015 έως σήμερα.....	84
ΚΕΦ 7. Ανάλυση (Σύγκριση κυβερνήσεων ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΣΥΡΙΖΑ στην άσκηση φορολογικής πολιτικής, Τι δεν έκανε η Ελλάδα σε σχέση με Κύπρο και Πορτογαλία)	89
7.1 Θεωρητικές επιπτώσεις των πολιτικών της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ.....	89
7.2 Πολιτικές πριν και μετά τη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ- Σύγκριση κυβερνήσεων.....	90
7.3 Σύγκριση Ελλάδας με την Κύπρο και την Πορτογαλία.....	93
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	99
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Στόχος της Διπλωματικής Εργασίας

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη και παρουσίαση του φορολογικού καθεστώτος στην Ελλάδα μετά την μεταπολίτευση. Πρόκειται ουσιαστικά για την πραγματοποίηση μιας αναλυτικής ανασκόπησης και κριτικής του φορολογικού πλαισίου που έχει δημιουργηθεί στη χώρα από το 1974 μέχρι και σήμερα.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που μαστίζει τα τελευταία χρόνια τόσο την Ελλάδα όσο και τις χώρες της Ευρώπης είχε ως αποτέλεσμα τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπισή της από τα κράτη. Τα μέτρα αυτά αφορούν κατά βάση τα φορολογικά συστήματα των χωρών. Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2007 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής έδωσε το έναυσμα για μια παγκόσμια οικονομική ύφεση. Το 2008-2009 δεν είχε συνειδητοποιηθεί η σοβαρότητα της κατάστασης και ο κίνδυνος να μετατραπεί η διεθνής τραπεζική κρίση σε κρίση χρέους σε χώρες με υψηλά ελλείμματα και χρέη, όπως η Ελλάδα. Η ελληνική κρίση ξεκίνησε από την οικονομική δυσπραγία, που ήρθε στην Ελλάδα λόγω της διεθνούς ύφεσης και φανέρωσε την υπερχρέωση του ελληνικού Δημοσίου και την πιθανή αδυναμία ελέγχου του διογκούμενου χρέους του. Μετατράπηκε σε κρίση της Ευρωζώνης, όταν οι αγορές συνειδητοποίησαν ότι το ελληνικό πρόβλημα είναι η κορυφή του παγόβουνου σε μια νομισματική ένωση η οποία δεν στηρίζεται σε σταθερά δημοσιονομικά θεμέλια (Καραμούζης & Χαρδούβελης 2011).

Προκειμένου λοιπόν να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση, η Ευρώπη πήρε σημαντικές πρωτοβουλίες με την Ελλάδα να έχει υποστεί πολλές τροποποιήσεις στο φορολογικό της καθεστώς, κάτι που της κόστισε επενδυτικές ευκαιρίες. Η αστάθεια που επικρατεί σε συνδυασμό με την έλλειψη εργασιακών και επενδυτικών ευκαιριών, οδηγεί στην οικονομική μετανάστευση.

Σύμφωνα με μελέτη της ερευνητικής ομάδας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Δημήτρη Σωτηρόπουλου και Λεωνίδα Χριστόπουλου, μελετήθηκαν τα τεύχη Α' και Β' των ΦΕΚ που κυκλοφόρησαν από το 2001 μέχρι το 2015 και προέκυψε ότι τα τελευταία 15 χρόνια έχουν περάσει 36 φορολογικά νομοσχέδια στην Ελλάδα, τα οποία περιείχαν 714 εξουσιοδοτήσεις, αλλά επιπλέον

έχουν περάσει 108 μεταβατικές διατάξεις, και άλλες 238 ρυθμίσεις για φορολογικά θέματα διάσπαρτες σε άλλα, άσχετα νομοσχέδια. Η μελέτη αυτή μαρτυρά το έντονο πρόβλημα πολυνομίας στον φορολογικό τομέα της χώρας.

Μελετώντας και παρουσιάζοντας τα κυριότερα φορολογικά μέτρα που έλαβαν κατά καιρούς οι Ελληνικές Κυβερνήσεις καθώς και τα είδη των φόρων, ο κύριος στόχος είναι να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής (άμεση και έμμεση φορολογία) σε ποικίλους δείκτες της Ελληνικής Οικονομίας και κοινωνίας καθώς η φορολογία έχει άμεσο αντίκτυπο στο φορολογούμενο πολίτη, στα νοικοκυριά, στις επιχειρήσεις και στο κράτος. Χρησιμοποιώντας ένα εύρος δεδομένων από ποικίλες πηγές, γίνεται στο τέλος η ερμηνεία ενός μεγάλου πλήθους ερωτημάτων αναφορικά με φορολογικά ζητήματα καθώς και το τρόπο με τον οποίο αυτά επιδρούν στην ζωή των πολιτών.

1.2 Δομή

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει την εξής διάρθρωση:

Στο πρώτο κεφάλαιο δίνονται ορισμένα εισαγωγικά στοιχεία ενώ στο κεφάλαιο 2 περιγράφεται ο ορισμός του φόρου και τα κύρια χαρακτηριστικά φόρων. Παράλληλα αναλύεται ο σκοπός της φορολόγησης, ο εννοιολογικός χαρακτήρας της φορολογικής πολιτικής, πώς χαράσσεται, τι επηρεάζει, πώς μετριέται η επιτυχία της αλλά και πώς συνδέεται με την ανάπτυξη ενός κράτους.

Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η μελέτη της φορολογικής πολιτικής στην Ε.Ε. από το 1974 μέχρι και σήμερα με στόχο την παρουσίαση της εξέλιξης της οικονομίας, με βάση ορισμένα γεγονότα σταθμούς της πολιτικής ιστορίας.

Στο επόμενο κεφάλαιο μελετώνται βασικοί δείκτες μέτρησης της φοροδοτικής ικανότητας οι οποίοι είναι αυτοί της περιουσίας, του εισοδήματος και της κατανάλωσης. Λόγος γίνεται για τους φόρους στην ακίνητη περιουσία, στις συναλλαγές περιουσιακών στοιχείων, στην κατανάλωση, αλλά και για τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων και τη φορολογία εταιρικών κερδών. Στο πέμπτο κεφάλαιο δίνονται τα ερευνητικά ερωτήματα και παρουσιάζονται τα δεδομένα από διάφορες πηγές, σχετικά με την φορολογική πολιτική ανά περίοδο στη χώρα από το 1974 μέχρι σήμερα, θέμα το οποίο αναλύεται εκτενέστερα στο έκτο κεφάλαιο. Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται σύγκριση μεταξύ των κυβερνήσεων ΝΔ-

ΠΑΣΟΚ-ΣΥΡΙΖΑ στην άσκηση φορολογικής πολιτικής, αλλά και σύγκριση με την περίπτωση της Κύπρου και της Πορτογαλίας και στο όγδοο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η παρούσα εργασία.

1.3 Προστιθέμενη αξία της εργασίας

Το οικονομικό περιβάλλον στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι επιχειρήσεις της χώρας είναι ιδιαίτερα απαιτητικό και πολύπλοκο λόγω ποικίλων οικονομικών γεγονότων, όπως είναι η οικονομική κρίση, η απελευθέρωση των αγορών, οι ιδιωτικοποιήσεις αλλά και οι συγχωνεύσεις και εξαγορές. Έτσι λοιπόν το φορολογικό καθεστώς αλλά και ο έλεγχος δίνουν την δυνατότητα στην εθνική οικονομία να αξιοποιήσει τις οικονομικές ευκαιρίες που παρουσιάζονται, να γίνει ανταγωνιστική και το κράτος να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα οικονομικά του .

Σε αυτή την εργασία λοιπόν, γίνεται κατανοητή η έννοια του φορολογικού συστήματος αλλά και του φορολογικού ελέγχου των επιχειρήσεων που αποτελεί το σημαντικότερο μέσο καταπολέμησης φαινομένων φοροδιαφυγής. Παράλληλα, κρίνεται απαραίτητη η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας μέσα από την αντιμετώπιση της πολυνομίας και της γραφειοκρατίας, της βελτίωσης των δημοσιονομικών μεγεθών, της πρόσβασης στην τραπεζική χρηματοδότηση αλλά κυρίως η λήψη μέτρων ώστε η φορολογία στην Ελλάδα να μην αποτελεί τροχοπέδη για επενδύσεις και ανάπτυξη της οικονομίας.

Η χώρα μας καλείται να εκσυγχρονίσει το φορολογικό της σύστημα καθώς επίσης και να προχωρήσει σε ενίσχυση της σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα στο κράτος και τον πολίτη. Η έλλειψη εμπιστοσύνης από τη μεριά των φορολογούμενων πολιτών όσον αφορά την απόδοση των χρημάτων που πληρώνουν τους οδηγεί σε φαινόμενα υποβάθμισης του κρατικού μηχανισμού και συνεπώς φοροδιαφυγής.

Συνεπώς, μερικές προτάσεις που μπορούν να δοθούν μέσα από την ανάλυση της συγκεκριμένης εργασίας είναι η υιοθέτηση ενός φορολογικού συστήματος μέσα από το οποίο θα εξασφαλίζεται η τήρηση του φορολογικού κώδικα από κάθε επιχειρηματία φορολογούμενο ώστε να υφίσταται ισότητα ως προς την φορολογία των προσώπων. Μια πρόταση για την ενίσχυση του φορολογικού συστήματος στη χώρα μας είναι η αξιοποίηση των ηλεκτρονικών διασυνδέσεων και της τεχνολογίας

από τις Φορολογικές Ελεγκτικές Υπηρεσίες καθώς επίσης και η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των τελευταίων με Δημόσιες Υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Θεωρητικό πλαίσιο

Η φορολογία είναι ένας θεσμός που ίσχυε από τα αρχαία χρόνια, όταν οι άνθρωποι ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν αντικείμενα ή προϊόντα αξίας στους άρχοντες. Το πλέον σύνηθες φαινόμενο ήταν η ύπαρξη ενός άρχοντα ή γαιοκτήμονα σε μια ορισμένη περιοχή στον οποίο οι πολίτες έδιναν εισφορές κι εκείνος έπρεπε να τις στείλει σε κάποια ανώτατη αρχή του κράτους. Οι εισφορές αυτές είχαν την μορφή σοδειάς, ως ένα μέρος αυτής για την ακρίβεια ή και χρηματικά ποσά αργότερα.

Κατά τον Μεσαίωνα οι άρχοντες μερικές φορές παρείχαν υπηρεσίες με αντάλλαγμα να εισπράττουν φόρους από μια επαρχία για προσωπικό όφελος. Στα χρόνια του Βυζαντίου οι εισφορές καταβάλλονταν στην κοινότητα και στη συνέχεια στο κράτος. Πολλές φορές φορολογούνταν ολόκληρα κράτη έχοντας ως υποχρέωση να πληρώνουν φόρους σε άλλο κράτος μετά από υπογραφή σχετικής συνθήκης. Η φορολογία στην αρχαιότητα και το Μεσαίωνα ίσως συνδέθηκε με στρατιωτική κατάκτηση ή πολιτική κτήση, χαρακτηριστική είναι η φράση: «φόρος υποτέλειας».

2.1 Ορισμός Φόρου

Σύμφωνα με τον επικρατούντα στην νομική επιστήμη ορισμό του Γάλλου οικονομολόγου Gaston Zeze (Αναστασόπουλος και Φορτσάκης, 2003), ο φόρος αποτελεί την αναγκαστική εισφορά που καταβάλλεται από τον πολίτη, χωρίς ειδική αντιπαροχή και την εισπράττει το κράτος για να αντιμετωπίσει τις δημόσιες δαπάνες. Ωστόσο στη σύγχρονη πραγματικότητα ο φόρος εξυπηρετεί και άλλους σκοπούς πέρα από τους καθαρά ταμειευτικούς.

Στη σημερινή εποχή τα συστήματα φορολόγησης αναπτύχθηκαν περαιτέρω κατά την εμφάνιση οργανωμένων δομών ενός κράτους. Οι φόροι που αποδίδονται στο κράτος έχουν την μορφή ποικίλων χρηματικών επιβαρύνσεων τις οποίες καλούνται να πληρώσουν οι πολίτες δίχως να υφίσταται κάποια ειδική αντιπαροχή από το δημόσιο η οποία να συνδέεται με την καταβολή του φόρου.

Το ποσό του φόρου το οποίο πρέπει να πληρώσει ο πολίτης έχει σχέση με τη φορολογική του βάση, δηλαδή το εισόδημα που λαμβάνει, τα περιουσιακά του στοιχεία αλλά και τον φορολογικό συντελεστή, δηλαδή το ποσό από τον φόρο που αντιστοιχεί σε κάθε μονάδα της φορολογικής βάσης.

2.2 Σκοπός της Φορολογίας

Η διαχρονικότητα του φόρου οφείλεται στους σκοπούς που επέβαλλε και επιβάλλει τη φορολογία. Κάθε οργανωμένη κοινωνία θέτει συγκεκριμένους στόχους και σκοπούς για την εύρυθμη λειτουργία και ανάπτυξή της, αντιμετωπίζει όμως ένα βασικό οικονομικό πρόβλημα: τη σχετική ανεπάρκεια των παραγωγικών πόρων για την υλοποίησή τους.

Ο φόρος αποτελεί τη συμβολή των πολιτών προς το Κράτος για την εκπλήρωση των δημοσίων σκοπών. Οι σκοποί αυτοί κατά την παράδοση συνίστανται στον πορισμό δημοσίων εσόδων. Ωστόσο, στο πλαίσιο του σύγχρονου κράτους δικαίου επιδιώκονται με τη φορολογία και άλλοι μη ταμειευτικοί σκοποί οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013), ως εξής:

1. Ταμειευτικοί ή Δημοσιονομικοί σκοποί του φόρου, οι οποίοι επιτυγχάνονται με την εξασφάλιση οικονομικών πόρων με στόχο την κάλυψη δημοσίων δαπανών.
2. Οι μη ταμειευτικοί σκοποί του φόρου:
 - ❖ Κοινωνικοί, το σύγχρονο κράτος παρεμβαίνει στις οικονομικές λειτουργίες για τη διασφάλιση της καλύτερης δυνατής κατανομής των παραγωγικών συντελεστών, τη βέλτιστη διανομή του εθνικού εισοδήματος μεταξύ των πολιτών σύμφωνα με τις επικρατούσες αντιλήψεις περί κοινωνικής δικαιοσύνης.
 - ❖ Οικονομικοί, οι οποίοι εκπληρώνονται κυρίως σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, όπου η εκάστοτε κυβέρνηση προσπαθεί να σταθεροποιήσει την οικονομία, να προχωρήσει σε ανακατανομή των πόρων, να καταπολεμήσει την ανεργία, να συγκρατήσει τον πληθωρισμό και να επιτύχει μακροχρόνια ικανοποιητικό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.
 - ❖ Αναπτυξιακούς σκοπούς επιδιώκουν τα φορολογικά κίνητρα που κατά καιρούς θεσπίζονται για την ενίσχυση της πραγματοποίησης παραγωγικών επενδύσεων.

Ως μέσο άσκησης συγκυριακής οικονομικής πολιτικής λειτουργούν οι φορολογικές επιβαρύνσεις που θεσπίζονται για την εξασφάλιση της ισορροπίας του ισοζυγίου πληρωμών ή οι διαρρυθμίσεις της φορολογίας εισοδήματος για αποθάρρυνση της κατανάλωσης.

Η φορολογική επιβολή μπορεί να αποσκοπεί σε πλήθος άλλων οικονομικών και κοινωνικών σκοπών γενικότερου συμφέροντος. Έτσι η φορολογία καπνού ή

οινοπνευματωδών ποτών αποβλέπει, πέραν του εισπρακτικού σκοπού, στην αποθάρρυνση της κατανάλωσης των προϊόντων αυτών για λόγους δημόσιας υγείας. Επίσης, μέσω της φορολογίας επιδιώκεται η ενθάρρυνση της εξοικονόμησης ενεργειακών πόρων. Η φορολογία έχει χρησιμοποιηθεί επίσης ως μέσον άσκησης στεγαστικής πολιτικής και ειδικότερα για την διευκόλυνση απόκτησης πρώτης κατοικίας.

2.3 Βασικά Χαρακτηριστικά & Αρχές των Φόρων

Τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φόρων είναι τα ακόλουθα:

- ❖ ο οριστικός και άμεσος χαρακτήρας της παροχής,
- ❖ το υποχρεωτικό της παροχής όπου το περιεχόμενό της καθορίζεται μονομερώς από τη δημόσια εξουσία. Πρόκειται για αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα καθώς οι φορολογικές υποχρεώσεις ορίζονται με νομοθεσία που προβλέπει την υποχρεωτική φύση του φόρου και η καταβολή της εξασφαλίζεται με μέσα εξαναγκασμού και
- ❖ η μονομέρεια της παροχής, ο δημόσιος τομέας δημιουργεί την υποχρέωση εισφοράς από τους ιδιώτες προς το δημόσιο, χωρίς ειδικό αντάλλαγμα του δεύτερου προς τον πρώτο, στοιχείο που τον διαφοροποιεί από τα ανταποδοτικά τέλη. (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013)

Οι βασικές αρχές που χαρακτηρίζουν τους φόρους είναι οι εξής:

- ❖ Η αρχή της νομιμότητας του φόρου, σύμφωνα με την οποία κανένας φόρος δεν μπορεί να επιβληθεί ή να εισπραχθεί δίχως την ύπαρξη του τυπικού νομικού πλαισίου σύμφωνα με το οποίο καθορίζεται το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, η περιουσία, οι δαπάνες για τις οποίες γίνεται αναφορά στον φόρο (άρθρο 78§1 του Συντάγματος).
- ❖ Η αρχή της ετήσιας συγκατάθεσης της Βουλής σύμφωνα με την οποία βεβαιώνεται η είσπραξη των φόρων. Το σύνολο των εσόδων του κράτους πρέπει να φαίνονται στον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό που ψηφίζει η Ολομέλεια της Βουλής (άρθρο 79 Συντ.)

- ❖ Η αρχή της βεβαιότητας του φόρου επιβάλλει τον καθορισμό του φόρου εκ των προτέρων, με έναν τρόπο που είναι σαφείς και να εγγυάται η ασφάλεια δικαίου στο φορολογικό πεδίο (άρθρο 78 Συντ.)
- ❖ Η αρχή της ισότητας του φόρου η οποία πρεσβεύει την ισότητα απέναντι στον νόμο των πολιτών. Αναφορικά με τη συνεισφορά τους στο δημόσιο, ορίζεται σύμφωνα με τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες (άρθρο 4 §1,5 του Συντ.)
- ❖ Η αρχή της καθολικότητας του φόρου είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αρχή της ισότητας διότι πρεσβεύει την συμμετοχή όλων των πολιτών στα δημόσια βάρη δίχως την ύπαρξη διακρίσεων (άρθρο 4 §5 του Συντ.)
- ❖ Η αρχή της μη αναδρομικής ισχύος των φορολογικών ρυθμίσεων, δηλαδή η απαγόρευση επιβολής φόρου με νόμο αναδρομικής ισχύος πέρα του προηγούμενου της επιβολής του φόρου οικονομικού έτους (άρθρο 82 Συντ.)
- ❖ Αρχές που πηγάζουν από τις διατάξεις των ατομικών δικαιωμάτων όπως αυτά κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα και θέτουν περιορισμούς στη φορολογική διοίκηση. Ειδικότερα η φορολογική εξουσία οφείλει να σέβεται και να προστατεύει την ιδιοκτησία, την προσωπική και επαγγελματική ελευθερία του ατόμου, να μεταχειρίζεται ευνοϊκότερα την ελευθερία του τύπου, της παιδείας και την οικογένεια. (Κωνσταντίνος Φινοκαλιώτης, Φορολογικό Δίκαιο, 2014).

2.4 Η διάκριση των φόρων

Η πολλαπλότητα και η πολυμορφία των φόρων επιβάλλουν τη συστηματική κατάταξή τους σε κατηγορίες με βάση διάφορα κριτήρια, ενόψει της εφαρμογής ιδιαίτερων κανόνων φορολογικής τεχνικής ή για λόγους δημοσιονομικής παρουσίασης και παρακολούθησης των φόρων ως δημοσίων εσόδων (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013).

Η κυριότερη διάκριση είναι αυτή των άμεσων και έμμεσων φόρων. Άμεσοι φόροι είναι αυτοί που επιβάλλονται στο εισόδημα ή στην περιουσία ενώ έμμεσοι φόροι είναι αυτοί που επιβάλλονται στο πρόσωπο μέσω του εισοδήματος που δαπανά προκειμένου να το μετακυλήσει σε άλλο πρόσωπο. Παρακάτω αναφέρονται οι κυριότεροι άμεσοι και έμμεσοι φόροι :

2.4.1 Είδη Φόρων του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

Παρακάτω παρουσιάζονται τα βασικότερα είδη φόρων του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος όπως αυτά εμφανίζονται στον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό.

I. ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ

Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν.4172/2014), ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων με φορολογική έδρα την Ελλάδα περιλαμβάνει το σύνολο των εισοδημάτων που αποκτήθηκαν κατά το τελευταίο φορολογικό έτος τόσο εντός όσο και εκτός Ελλάδος. Αντίθετα για τους φορολογούμενους με φορολογική έδρα εκτός Ελλάδος, ο φόρος εισοδήματος υπολογίζεται μόνο επί του ποσού που αποκτήθηκε εντός Ελλάδος. Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων περιλαμβάνει:

- ❖ Εισόδημα από μισθούς και συντάξεις
- ❖ Εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα
- ❖ Εισόδημα από κεφάλαιο (πχ τόκοι, μερίσματα, δικαιώματα, εισόδημα από ακίνητη περιουσία)
- ❖ Εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης / μεταφοράς κεφαλαίου (μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας και τίτλων).

Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Η φορολογία εισοδήματος Νομικών προσώπων και οντοτήτων επιβάλλεται σύμφωνα με ότι ορίζεται στο ΚΦΕ. Τα νομικά πρόσωπα και οντότητες διακρίνονται σε :

1. Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα
2. Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα

Ο φόρος επιβάλλεται ετησίως στα κέρδη που πραγματοποιούν τα νομικά πρόσωπα/οντότητες. Επιπρόσθετα ειδικός φόρος επιβάλλεται κατά τη διανομή μερισμάτων από τα πρόσωπα αυτά.

Φορολογία Πλοίων

Στο συγκεκριμένο φόρο υπόκεινται όλα τα πλοία με Ελληνική Σημαία καθώς και στα πλοία με ξένη σημαία, τα οποία είναι ελληνικών συμφερόντων και τα οποία είναι συμβεβλημένα με το ΝΑΤ για την ασφάλιση των πληρωμάτων τους. Ο φόρος βαραίνει τους πλοιοκτήτες είτε είναι φυσικά, είτε νομικά πρόσωπα.

Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ)

Ο ΕΝΦΙΑ επιβάλλεται από 01/01/2014 σε όλα τα ακίνητα που βρίσκονται εντός Ελλάδος.

Ειδικός Φόρος επί των Ακινήτων

Ο συγκεκριμένος φόρος επιβάλλεται επί των ακινήτων Νομικών Προσώπων και οντοτήτων με συντελεστή 15% επί της αξίας των ακινήτων που βρίσκονται στην Ελλάδα.

Φόρος Κληρονομιών

Με τις διατάξεις του ν.2961/01 επιβάλλεται σε κάθε περιουσία που βρίσκεται στην Ελλάδα και περιέρχεται σε ημεδαπούς ή αλλοδαπούς με κληρονομιά.

Φορολογία Δωρεών και Γονικών Παροχών

Με τις διατάξεις του ν.2961/01 επιβάλλεται σε κάθε δωρεά και γονική παροχή.

Φορολογία Κερδών από Τυχερά Παιχνίδια

Με τις διατάξεις του ν.2961/01 επιβάλλεται φόρος στα κέρδη από τυχερά παίγνια που εκμεταλλεύεται ο ΟΠΑΠ, λαχεία, στα κέρδη από τυχερά παίγνια που διεξάγονται από αδειοδοτημένους παρόχους, ιπποδρομιακό στοίχημα και λαχειοφόρες αγορές.

II. ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ

ΦΠΑ

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας είναι σε ισχύ από 01/01/1987. Πρόκειται για γενικό έμμεσο φόρο ο οποίος επιβαρύνει την εγχώρια τελική κατανάλωση. Επιβάλλεται σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και επιβαρύνει κάθε φορά την προστιθέμενη αξία κάθε σταδίου.

Φόρος Μεταβίβασης Ακινήτων

Ο φόρος επιβάλλεται σε κάθε μεταβίβαση με αντάλλαγμα ακινήτου ή εμπράγματου δικαιώματος σε ακίνητο. Υπολογίζεται στην αντικειμενική αξία του ακινήτου ή στο δηλωθέν τίμημα εφόσον αυτό είναι μεγαλύτερο από την αντικειμενική αξία.

Φόρος Πολυτελείας

Η επιβολή του φόρου πολυτελείας γίνεται στα πολυτελή αυτοκίνητα/οχήματα τα οποία έχουν υψηλή αξία αλλά και σε είδη πολυτελείας, όπως για παράδειγμα κοσμήματα, πολύτιμοι λίθοι κ.α.

Φόρος Συγκέντρωσης Κεφαλαίων

Ο φόρος συγκέντρωσης κεφαλαίων έχει να κάνει με τα νομικά πρόσωπα που έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και αντικείμενο του φόρου αυτού είναι :

- ❖ Η σύσταση και αύξηση των κεφαλαίων ή του συνόλου του ενεργητικού για Νομικά Πρόσωπα.
- ❖ Δάνεια ανάμεσα στα Νομικά Πρόσωπα και στα μέλη τους, με την προϋπόθεση ότι καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα με την αύξηση του εταιρικού μεριδίου.
- ❖ Μετατροπή ή συγχώνευση Νομικών Προσώπων

Τέλη Χαρτοσήμου

Η φορολογία χαρτοσήμου έχει άμεση σχέση με την κατάρτιση συμβάσεων, τα μισθώματα οικοδομών και εκτάσεων γης, τα ασφάλιστρα και τις εγγραφές στα βιβλία των επιτηδευματιών.

Φόρος Ασφαλιστρών

Ο φόρος ασφαλιστρών η επιβολή του οποίου γίνεται επί των απαιτητών ασφαλιστρών και πάσης φύσης δικαιωμάτων τα οποία προέρχονται από ασφαλιστικές συμβάσεις.

Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης

Η επιβολή των ειδικών φόρων κατανάλωσης πραγματοποιείται στα προϊόντα ενέργειας, στην ηλεκτρική ενέργεια, στα βιομηχανοποιημένα καπνά, στην αιθυλική αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά.

Τέλος Ταξινόμησης Οχημάτων

Η επιβολή των τελών ταξινόμησης οχημάτων γίνεται στα οχήματα τα οποία είτε μεταφέρονται είτε αποστέλλονται στην Ελλάδα από άλλες χώρες της ΕΕ ή εισάγονται από άλλες χώρες, ώστε να γίνει η ταξινόμησή τους και η κυκλοφορία τους στην Ελλάδα.

Τέλη Κυκλοφορίας

Η επιβολή των τελών κυκλοφορίας γίνεται στο σύνολο των οχημάτων για την κυκλοφορία τους σε δημόσιους δρόμους.

2.5 Τα πέντε επιθυμητά χαρακτηριστικά κάθε φορολογικού συστήματος

Τα πέντε επιθυμητά χαρακτηριστικά κάθε φορολογικού συστήματος (Stiglitz, 1992) είναι τα εξής:

1. Οικονομική αποτελεσματικότητα, στοιχείο που αναφέρεται στο ότι το φορολογικό πλαίσιο πρέπει να κατανέμει του πόρους αποτελεσματικά στο κράτος.
2. Διαχειριστική απλότητα, που σημαίνει ότι το φορολογικό πλαίσιο χρειάζεται να είναι εύκολο και όσο το δυνατό μη δαπανηρό στη διαχείρισή του.

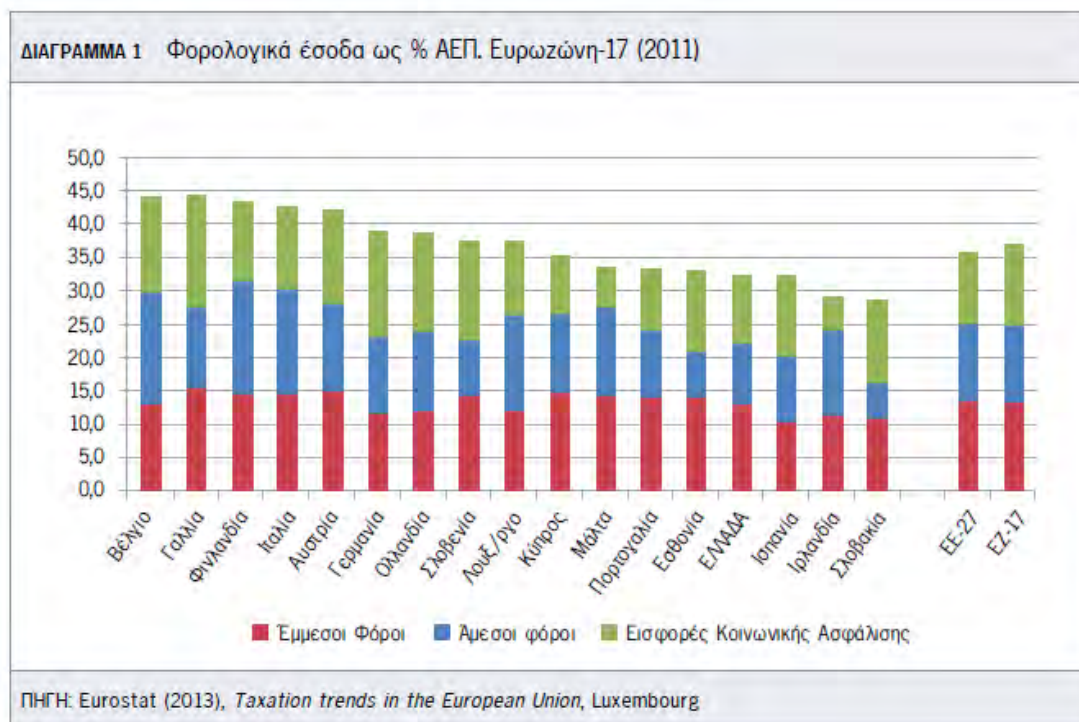
3. Ευκαμψία, δηλαδή το φορολογικό σύστημα οφείλει να είναι σε θέση να προσαρμόζεται με ευκολία (σε ορισμένες περιπτώσεις αυτόματα) στις μεταβολές των οικονομικών περιστάσεων.
4. Πολιτική υπευθυνότητα: το φορολογικό σύστημα οφείλει να είναι σχεδιασμένο κατά τέτοιο τρόπο που τα άτομα να μπορούν να εξακριβώσουν τι πληρώνουν, έτσι ώστε το πολιτικό σύστημα να μπορεί να αντανακλά ακριβέστερα τις προτιμήσεις των ατόμων.
5. Δικαιοσύνη, που σημαίνει ότι το σύνολο των φόρων σε ένα κράτος πρέπει να είναι δίκαιο όσον αφορά την αντιμετώπιση των πολιτών και των διαφορών μεταξύ τους.

Το φορολογικό σύστημα ενός κράτους αποτελεί θέμα ανάλυσης, μελέτης και αντιπαράθεσης μεταξύ πολλών οικονομολόγων, εργαζομένων αλλά και πολιτικών εδώ και πολλά χρόνια. Η φορολογία που εφαρμόζεται σε μια οικονομία συμβάλει ώστε το κράτος να αποκομίσει πολύτιμους πόρους για την οικονομική του ανάπτυξη και μεγέθυνση, για αυτό και η φορολογική πολιτική που θα σχεδιάσει είναι πολύ σημαντική. Είναι γεγονός ότι σε πολλά κράτη, ειδικά στα αναπτυγμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό των πόρων που λαμβάνει το κράτος προέρχεται από τη φορολογία, συνεπώς καθίσταται κατανοητός ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει για τους δημόσιους φορείς ο σχεδιασμός ενός αποτελεσματικού και δίκαιου φορολογικού συστήματος. Η φορολογία λοιπόν, επηρεάζει τομείς όπως την οικονομία, την πολιτική αλλά και την διοικητική επιστήμη.

2.6 Βασικά στοιχεία του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

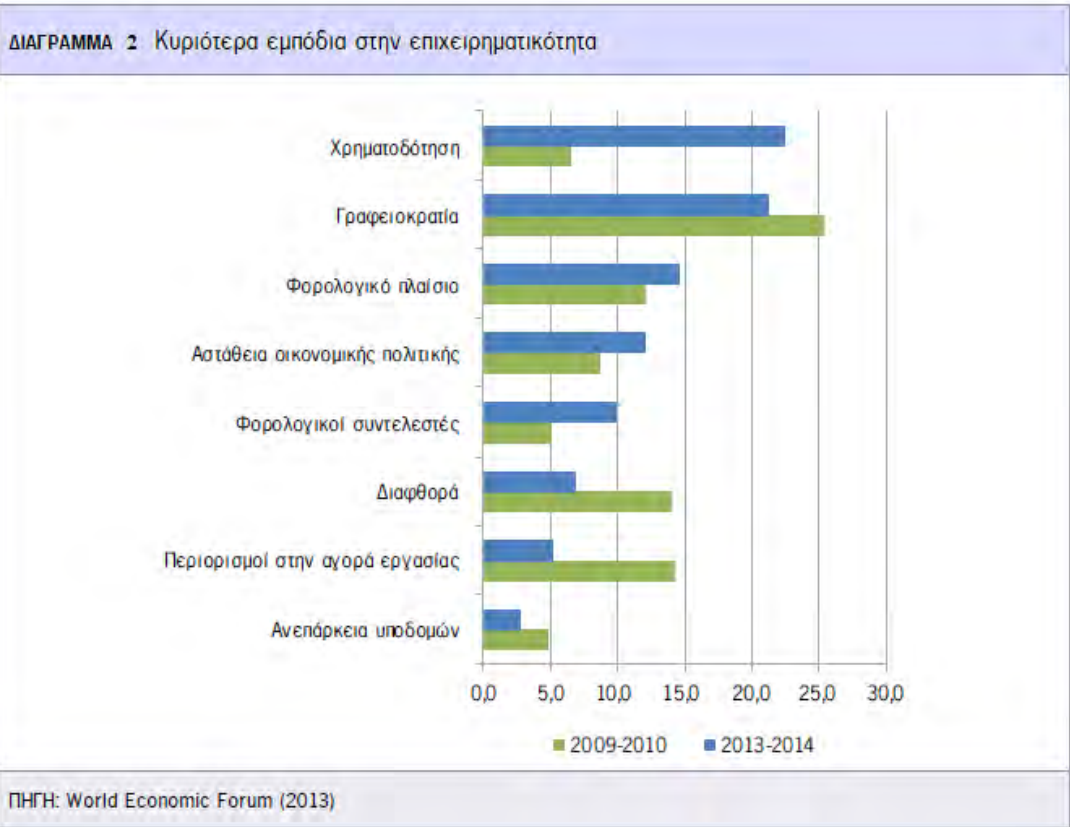
Το σύνολο της φορολογικής δαπάνης που πληρώνει ένα κράτος είναι πολύ σημαντικό και το φορολογικό βάρος σαν ποσοστό του ΑΕΠ στη χώρα χαμηλότερο από εκείνο των κρατών της Ευρωζώνης και της Ε.Ε. Παρακάτω στο Διάγραμμα 1 εμφανίζονται τα έσοδα από άμεσους κι έμμεσους φόρους αλλά και από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (ΕΚΑ). Σύμφωνα με αυτά τα δεδομένα φαίνεται ότι τα έσοδα από φορολογία στη χώρα προέρχονται κατά κύριο λόγο από έμμεσους φόρους και

εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και σε μικρότερο ποσοστό από άμεσους φόρους (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

2.7 Βασικές αδυναμίες του φορολογικού μας συστήματος

Εκθέσεις του World Economic Forum (2013) περιγράφουν τα σημεία στην εθνική οικονομία που παίζουν καθοριστικό ρόλο στην αρνητική της πορεία. Στο Διάγραμμα 2 παρακάτω φαίνεται ότι βασικό πρόβλημα στην Ελλάδα από το 2013 και μετά είναι η έλλειψη χρηματοδότησης σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, που βασική αδυναμία ήταν το γραφειοκρατικό πρόβλημα στη χώρα. Το φορολογικό σύστημα επίσης είναι το τρίτο κατά σειρά βασικό πρόβλημα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, γεγονός που έγινε ακόμα πιο έντονο μετά την οικονομική ύφεση. Το ύψος των φορολογικών συντελεστών είναι πέμπτο εμπόδιο στη σειρά το οποίο επίσης αυξήθηκε το 2013. (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014)

Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν ότι οι φορολογικοί συντελεστές δεν αποτελούσαν το βασικότερο πρόβλημα σε θέματα ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, αλλά το σύνολο του φορολογικό συστήματος. Παρακάτω παρουσιάζονται πιο αναλυτικά οι βασικές αδυναμίες του πλαισίου αυτού.

2.7.1 Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας

Σύμφωνα με τους Ράπανος & Καπλάνογλου (2014) το πρόβλημα της πολυπλοκότητας του φορολογικού πλαισίου έγινε πιο έντονο μετά την οικονομική ύφεση στην Ελλάδα κάτι το οποίο ενίσχυσε την ανάγκη να απλοποιηθεί ώστε να γίνεται πιο εύκολα κατανοητό και εφαρμόσιμο. Μάλιστα πολλοί είναι οι διεθνείς οργανισμοί και επενδυτές που έχουν τονίσει τη σημασία αυτής της ενέργειας για την οικονομική ανάκαμψη της χώρας. Απόρροια της πολυπλοκότητας της νομοθεσίας είναι το κόστος συμμόρφωσης των πολιτών αλλά και των επιχειρήσεων, καθώς επίσης και τα διοικητικά κόστη της φορολογίας τα οποία μέσα σε αυτό το πλαίσιο αυξάνονται. Η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας στην Ελλάδα έχει γίνει εντονότερη τα

τελευταία χρόνια, καθώς με βάση δεδομένα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, από το 2010 έως και το 2013 είχαν ψηφιστεί είκοσι νόμοι για αλλαγές στη φορολογία.

Σύμφωνα με έρευνα των (Σωτηρόπουλος & Χτιστόπουλος, 2016) τα τελευταία 15 χρόνια στη χώρα έχουν ψηφιστεί 1.478 νόμοι με 22.800 άρθρα και έχουν περάσει και 3.452 Προεδρικά Διατάγματα. Τα ΦΕΚ που τους περιέχουν καταλαμβάνουν σχεδόν 60.000 σελίδες. Τα χρόνια της κρίσης έχει εκτοξευθεί ο αριθμός των Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου (67 μετά το 2010, μόλις 13 πριν), καθώς και των πολυνομοσχεδίων.

Πολυνομία περιγράφει την υπερπληθώρα νομικών ρυθμίσεων σε μια χώρα, όπου "νομικές ρυθμίσεις" αποκαλούνται το σύνολο της ρυθμιστικής παραγωγής του κράτους, τους νόμους, τα προεδρικά διατάγματα, τις υπουργικές αποφάσεις κλπ. Όταν υπάρχουν υπερβολικά πολλοί νόμοι, αναπόφευκτα εμφανίζονται αντιφάσεις, και όταν οι νόμοι είναι αντικρουόμενοι ή ασαφείς, αναπόφευκτα χρειάζονται νέοι ρυθμιστικοί κανόνες για να τους αποσαφηνίσουν (Σωτηρόπουλος & Χριστόπουλος, 2016).

Είναι εύκολα κατανοητό συνεπώς, ότι οι ολοένα και περισσότερες εγκύκλιοι που εκδίδονται κάνουν το φορολογικό πλαίσιο ιδιαίτερα πολύπλοκο και αδιαφανές, με αποτέλεσμα να κοστίζει περισσότερο η ορθή διαχείρισή του. Επίσης, αποτέλεσμα αυτής της πολυπλοκότητας είναι να αυξάνεται το κόστος συμμόρφωσης πολιτών και επιχειρήσεων. Η αδιαφάνεια που χαρακτηρίζει αυτό το είδος φορολογικής πολιτικής συνεχώς ενισχύεται με τις ευκαιρίες για φοροδιαφυγή από τους φορολογούμενους να πληθαίνουν. Κατά αυτό το τρόπο οι φορολογικοί έλεγχοι καθίστανται πιο δύσκολοι στην εφαρμογή τους.

Εκτός όμως από τους περιορισμένους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών, το νομικό σύστημα δεν συμβάλλει επίσης στην επίλυσή τους. Σύμφωνα με δεδομένα του World Economic Forum, η Ελλάδα είναι από τις τελευταίες χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναφορικά με θέματα αποτελεσματικότητας του νομικού και δικαστικού της συστήματος στην επίλυση διαφορών.

2.7.2 Αναποτελεσματικότητα φορολογικής διοίκησης

Το ζήτημα της φορολογικής διοίκησης αποτελεί αντικείμενο συζήτησης και προβληματισμού από πολλές κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς. Ορισμένες πρακτικές οι οποίες έχουν τεθεί σε ισχύ σχετικά με την φορολογική διοίκηση της χώρας αποτελούν ο περιορισμός του αριθμού των εφοριών, η σύσταση Ανεξάρτητης Γενικής Γραμματείας Εσόδων, κ.ά., ενέργειες που αποσκοπούν στην αποτελεσματικότερη λειτουργία της φορολογικής διοίκησης.

Επιπροσθέτως, ο ΟΟΣΑ έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο την τελευταία δεκαετία μέσω της κατάρτισης δεικτών της απόδοσης της αποτελεσματικότητας της φορολογίας. Πιο συγκεκριμένα, προβαίνει στην δημοσίευση στοιχείων φορολογίας συγκριτικά μεταξύ των χωρών ενώ έχουν γίνει κι ορισμένες εκτιμήσεις για το επίπεδο αποδοτικότητας του ελληνικού φορολογικού συστήματος και το κόστος που συνεπάγεται η νομοθεσία της χώρας για τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων.

Στα πλαίσια μιας προσπάθειας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τον περιορισμό του κόστους γραφειοκρατίας σε επιχειρήσεις και πολίτες, πραγματοποιήθηκε παράλληλα και μια μελέτη για το κόστος που συνεπάγεται η συμμόρφωση των επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή και εγχώρια νομοθεσία. Το αποτέλεσμα ήταν ότι το κόστος συμμόρφωσης στη νομοθεσία του ΦΠΑ στην Ελλάδα έφτασε το 1,45% του ΑΕΠ το 2010, που ήταν το πέμπτο υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τον μέσο όρο του δείκτη στην Ε.Ε. να φτάνει το 0,96% του ΑΕΠ (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

2.7.2.1 Προσπάθεια ενίσχυσης της φορολογικής διοίκησης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της έβδομης έκθεσης που δημοσίευσε το 2014, η βελτίωση της φορολογικής διοίκησης ήταν ένας βασικός σκοπός της τεχνικής βοήθειας που παρασχέθηκε στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η επίτευξη καλύτερου επιπέδου λειτουργίας της φορολογικής διοίκησης αποτελεί βασικό κριτήριο αύξησης των δημοσίων εσόδων από τις ελληνικές αρχές αλλά και διασφάλισης ενός περισσότερο δίκαιου τρόπου κατανομής των δημοσίων επιβαρύνσεων. Συνολικά, η φορολογική διοίκηση στην Ελλάδα κατάφερε σημαντική πρόοδο, στους τομείς της φορολογικής διοίκησης αλλά και της είσπραξης οφειλών του ΦΠΑ. Ενισχύθηκε επίσης η τεχνική βοήθεια όσον αφορά τον ΦΠΑ, και η

αναθεώρηση του νομικού πλαισίου για το ΦΠΑ και η αντιμετώπιση φαινομένων απάτης στον ΦΠΑ επίσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί ότι για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης έχουν αναπτυχθεί διεθνώς διάφορα εργαλεία. Ένα από αυτά είναι το Εργαλείο Διαγνωστικής Αξιολόγησης της Φορολογικής Διοίκησης (Tax Administration Diagnostic Assessment Tool – TADAT, το οποίο δημιουργήθηκε από διεθνείς οργανισμούς, με στόχο την ανάπτυξη περισσότερο αποτελεσματικών και δίκαιων φορολογικών διοικήσεων παγκοσμίως. Το εργαλείο αυτό συμβάλλει επίσης, στην αξιολόγηση της φορολογικής πολιτικής και χρησιμοποιείται από κρατικές αρχές και συμβούλους οι οποίοι υποστηρίζουν την ενίσχυση των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών. Πέρα από το TADAT, η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης μετράται και με το Εργαλείο αξιολόγησης της αποδοτικότητας της διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών (Public Expenditure and Financial Accountability – PEFA). Το συγκεκριμένο εργαλείο κάνει προβλέψεις μέσω δεικτών για την αποδοτικότητα του συστήματος διαχείρισης δημοσίων οικονομικών, τα οποία θεωρούνται καθοριστικά, ώστε ένα κράτος να καταφέρει την αποδοτική και αποτελεσματική διαχείριση των δημοσίων οικονομικών του (Σαββαΐδου, 2016).

Σύμφωνα με την Έκθεση Απολογισμού Γ.Γ.Δ.Ε. για το έτος 2016 της Α.Α.Δ.Ε. (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων) οι δράσεις φορολογικής συμμόρφωσης έχουν ως πρωταρχικό στόχο την επικοινωνία με φορολογούμενους που δεν ανταποκρίνονται είτε στην υποχρέωση υποβολής των διαφόρων δηλώσεων, είτε στην υποχρέωση καταβολής των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους, με σκοπό τη συμμόρφωσή τους ως προς την εκπλήρωση των παραπάνω υποχρεώσεων. Επιπρόσθετα, οι δράσεις φορολογικής συμμόρφωσης στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα φορολογικού ενδιαφέροντος, στην καλλιέργεια φορολογικής συνείδησης και στην αύξηση της εκούσιας συμμόρφωσης. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάζονται και αναπτύσσονται δράσεις επικοινωνίας με τους φορολογούμενους (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, 2017). Όσον αφορά αποτελέσματα φορολογικής συμμόρφωσης για το 2016 είναι τα εξής:

- ❖ Αύξηση των εισπράξεων "φρέσκων" ληξιπρόθεσμων οφειλών μετά από δράσεις φορολογικής συμμόρφωσης κατά 12,09% το 2016 σε σχέση με το 2015 (274,8 εκ. € το 2016 έναντι 245,1 εκ. € το 2015)

- ❖ Αύξηση του ποσοστού φορολογικής συμμόρφωσης για "φρέσκες" ληξιπρόθεσμες οφειλές από 45,26% το 2015 σε 59,59% το 2016 (έναντι ετήσιου στόχου 42,5%)
- ❖ Επίτευξη ποσοστού συμμόρφωσης 20,05% επί των μη υποβληθεισών εμπροθέσμως δηλώσεων Φ.Ε.Ν.Π. φορολογικού έτους 2014 (έναντι ετήσιου στόχου 20%)
- ❖ Επίτευξη ποσοστού υποβληθεισών δηλώσεων Φ.Π.Α. (εμπροθέσμως και κατόπιν δράσεων φορολογικής συμμόρφωσης) 98,02% το 2016 (έναντι ετήσιου στόχου 95%)
- ❖ Πραγματοποίηση 98.814 τηλεφωνικών επικοινωνιών σε φορολογούμενους για εκπλήρωση των φορολογικών τους υποχρεώσεων, ξεπερνώντας τον ετήσιο στόχο των 83.000 τηλεφωνικών επικοινωνιών
- ❖ Πιλοτική δράση το 2016 με στόχο τον εντοπισμό και τη συμμόρφωση υπόχρεων σε υποβολή δήλωσης Φ.Μ.Υ. σε συνεργασία με το Ι.Κ.Α.
- ❖ Πιλοτική δράση, κατά τη διάρκεια του 2016, εντοπισμού και επικοινωνίας με φορολογούμενους που διαθέτουν ακίνητη περιουσία και δεν έχουν υποβάλλει τις σχετικές δηλώσεις Ε9.

Σύμφωνα με τους James Alm και Benno Torgler (2006) στην έρευνά τους ασχολούνται με θέματα φορολογικής συμπεριφοράς και συμμόρφωσης των χωρών. Με βάση πληροφορίες από το world values Survey για έναν μεγάλο αριθμό χωρών καταλήγουν στο συμπέρασμα πως οι χώρες της Ευρώπης έχουν αισθητά χαμηλότερη φορολογική συνείδηση από ότι αυτές των Ηνωμένων Πολιτειών αλλά και γενικότερα επισημαίνουν με τα αποτελέσματά τους την ισχυρή αρνητική συσχέτιση του μεγέθους της παραοικονομίας και του φορολογικού ηθικού των Ευρωπαϊκών χωρών (Torgler & Schneider, 2006).

Ο ορισμός της παραοικονομίας που δίνεται από τους Feige (1989, 1994), Schneider (1994), Frey και Hannelore (1984), Lubell (1991) και Smith (1994) περιγράφει τις αγοροπωλησίες αγαθών και υπηρεσιών που είτε νόμιμα είτε παράνομα διαφεύγουν από την ανίχνευση στις επίσημες εκτιμήσεις του Ακαθάριστου Εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ). Ο ορισμός της παραοικονομίας κατά τον Tanti (1980) είναι το τμήμα εκείνων του Ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (GNP) το οποίο δεν υπόκειται σε μέτρηση από τις αρμόδιες υπηρεσίες επειδή είτε δε δηλώνεται καθόλου είτε δηλώνεται

μερικώς. (Feige E. , 1989), (Feige, 1994), (Scneider, 1994) (Frey & Hannelore, 1984), (Lubell, 1991) (Smith, 1994) (Tanti, 1980)

2.7.3 Παραοικονομία και φοροδιαφυγή

Το μέγεθος της παραοικονομίας και φοροδιαφυγής στην Ελλάδα είναι αρκετά έντονο ειδικά μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης. Τα συχνά φαινόμενα φοροδιαφυγής έχουν ως αποτέλεσμα το Δημόσιο να χάνει πολύτιμους πόρους αλλά και να κατανέμονται δυσανάλογα τα φορολογικά βάρη μεταξύ των φορολογούμενων. Η άδικη και άνιση διαχείριση δημιουργεί συγκριτικά μειονεκτήματα στους φορολογούμενους. Σύμφωνα με τους Ράπανος & Καπλάνογλου(2014) όταν οι επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν είναι μικρές και μη ανταγωνιστικές, επιβιώνουν μέσα από τη φοροδιαφυγή σε αντίθεση με τις μεγαλύτερες και εξωστρεφείς επιχειρήσεις, οι οποίες δεν εμφανίζουν τις ίδιες πιθανότητες φοροδιαφυγής (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

Σύμφωνα με την έρευνα του Οργανισμού Έρευνας και Ανάπτυξης Διανέοσις σε συνεργασία με την Ernst & Young (2016) το πρόβλημα της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα είναι πολύ μεγάλο. Συγκεκριμένα:

- ✓ Τα έσοδα που χάνει το Δημόσιο από τα κρούσματα φοροδιαφυγής των φυσικών προσώπων κυμαίνονται από 1,9% ως 4,7% του ΑΕΠ κάθε έτος.
- ✓ Από τη φοροδιαφυγή στον ΦΠΑ εκτιμάται ότι η χώρα χάνει το 3,5% του ΑΕΠ.
- ✓ Απώλειες από το λαθρεμπόριο ποτών, τσιγάρων και καυσίμων αντιστοιχεί σε περίπου 0,5% του ΑΕΠ.
- ✓ Για τα νομικά πρόσωπα, τα διαφυγόντα κέρδη για τη χώρα από τη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή των επιχειρήσεων κυμαίνονται γύρω στο 0,15% του ΑΕΠ.

Συμπερασματικά το φαινόμενο της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα προσδιορίζεται σε ένα ποσοστό από 6% ως 9% του ΑΕΠ, δηλαδή ανάμεσα σε €11 και €16 δισ. το

χρόνο (Οργανισμού Έρευνας και Ανάπτυξης Διανέοσις & Ernst & Young (EY), 2016).

Η Kristiana Jace (2013) με την εμπειρική έρευνα που πραγματοποίησε προσπάθησε να μελετήσει το επίπεδο της φοροδιαφυγής τόσο σε Ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στην Ελλάδα συγκεκριμένα. Στην έρευνα αναλύεται το φορολογικό σύστημα της χώρας αλλά και τα κίνητρα που οδηγούν τις επιχειρήσεις στη φοροδιαφυγή μέσω μιας εκτεταμένης έρευνας σε ένα ευρύ δείγμα επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα κάνουν λόγο για εταιρικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων καταλήγοντας στο ότι το σύνολο του ενεργητικού επηρεάζει αρνητικά το είδος της φοροδιαφυγής (Jace, 2013).

Η φοροδιαφυγή αποτελεί εξ ορισμού παράνομη δραστηριότητα και συνεπάγεται την επιβολή ανάλογης τιμωρίας στο άτομο που τη διαπράττει McGee(2006).. Το πρόβλημα του φορολογούμενου αφορά τη διαχείριση ενός χαρτοφυλακίου του και το ποσοστό του εισοδήματος που θα δηλώσει στις φορολογικές αρχές ώστε από τη μια να είναι ασφαλής και από την άλλη να κερδίσει σε φόρους, αναλαμβάνοντας τον κίνδυνο τιμωρίας. Η επιλογή του πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μεγιστοποιήσει την αναμενομένη χρησιμότητα του, η οποία εξαρτάται από το διαθέσιμο εισόδημα του σύμφωνα με όσα αναφέρουν οι Allingham και Sandmo (1972). Όσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα φορολογικού ελέγχου καθώς και η επιβαλλόμενη ποινή τόσο μεγαλύτερη είναι η φορολογική συμμόρφωση (Alliman & Sandmo, 1972).

Η παραοικονομία κατά τους Βαβούρα και Κούτρη (1991) περιγράφει τόσο το άθροισμα των αποκρυπτόμενων εισοδημάτων των συντελεστών παραγωγής που περιλαμβάνονται στους εθνικούς λογαριασμούς, όσο και των αποκρυπτόμενων εισοδημάτων που δεν περιλαμβάνονται στους εθνικούς λογαριασμούς (Βαβούρα & Κούτρη, 1991). Ως φοροαποφυγή ορίζονται επίσης οι νόμιμες ενέργειες που χρησιμοποιούν οι φορολογούμενοι με στόχο να μειώσουν (μερικώς) ή ακόμη και να αποφεύγουν (πλήρως) την καταβολή φόρων (Γεωργακόπουλος, 2012). Τόσο η φοροδιαφυγή όσο και η φοροαποφυγή έχουν μια κοινή τακτική καθώς ο σκοπός και των δυο αυτών συμπεριφορών είναι η ελαχιστοποίηση ή ακόμη περισσότερο η εξάλειψη της φορολογικής υποχρέωσης των οικονομικών οντοτήτων Blades(1982) και McAfee(1980). Παρά το γεγονός ότι είναι παρόμοια η τακτική, απέναντι στη

νομοθεσία είναι διαφορετική. Η φοροδιαφυγή είναι παράνομη πράξη ενώ η φοροαποφυγή όχι (Prebblert Z. & Prebblert, J., 2012).

2.8 Τελική Επίπτωση Ενός Φόρου

Τελική επίπτωση ενός φόρου είναι η μελέτη των φορολογικών βαρών αναφορικά με το ποιος τελικά επωμίζεται το βάρος ενός φόρου αφού ένας φόρος μπορεί να μετατοπιστεί επειδή προκαλεί αλλαγές στις σχετικές τιμές (Stiglitz, 1992).

Το ποιος φέρει το φορολογικό βάρος εξαρτάται αντίθετα από την ελαστικότητα ζήτησης και προσφοράς και από το εάν η αγορά είναι ανταγωνιστική ή μη ανταγωνιστική. Οι φόροι προκαλούν μεταβολές στις σχετικές τιμές, ενώ το ποιος αναλαμβάνει το φόρο προσδιορίζεται από την απόκριση της αγοράς. Σε μια ανταγωνιστική αγορά, αν η προσφορά είναι εντελώς ανελαστική ή η ζήτηση εντελώς ελαστική, τότε οι παραγωγοί αναλαμβάνουν τον φόρο. Αν η προσφορά είναι εντελώς ελαστική ή η ζήτηση τελείως ανελαστική, τότε οι καταναλωτές αναλαμβάνουν ολοκληρωτικά το φόρο.

Σε μια μονοπωλιακή αγορά με γραμμικές καμπύλες ζήτησης και προσφοράς, η τιμή που πληρώνουν οι καταναλωτές αυξάνεται ακριβώς κατά το ήμισυ του φόρου, οι καταναλωτές και οι παραγωγοί μοιράζονται το φορολογικό βάρος. Με καμπύλες ζήτησης σταθερής ελαστικότητας, η τιμή που πληρώνουν οι καταναλωτές μπορεί να αυξηθεί περισσότερο απ' ό τι ο φόρος.

Σε μια ολιγοπωλιακή αγορά κάθε παραγωγός αλληλεπιδρά στρατηγικά με κάθε άλλο παραγωγό. Αν ένας παραγωγός μεταβάλλει την τιμή ή την εκροή του πιθανότατα το ίδιο θα κάνουν με τις τιμές ή τις εκροές τους οι άλλοι παραγωγοί. Δεν υπάρχει ευρέως αποδεκτή συμπεριφορά των επιχειρήσεων σε ολιγοπώλια και για το λόγο αυτό είναι δύσκολο να γίνουν οριστικές προβλέψεις για την τελική επίπτωση των φόρων σε αυτήν την περίπτωση.

Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις φόρων οι οποίοι φαίνονται διαφορετικοί αλλά τελικά είναι ισοδύναμοι από οικονομική σκοπιά, για παράδειγμα ένας ενιαίος φόρος επί των πωλήσεων, ο αναλογικός φόρος εισοδήματος και ο ενιαίος φόρος προστιθέμενης αξίας είναι όλοι ισοδύναμοι. Ένας ενιαίος φόρος επί των μισθών και ένας ενιαίος

φόρος επί της κατανάλωσης είναι επίσης ισοδύναμοι. Η επίπτωση ενός φόρου ενδέχεται να είναι διαφορετική βραχυπρόθεσμα σε σχέση με τη μακροπρόθεσμη επίπτωσή του καθώς και σε μια ανοιχτή έναντι μιας κλειστής οικονομίας. Επιπλέον, δεν είναι σχεδόν ποτέ δυνατόν το κράτος να αλλάζει μια και μόνη πολιτική κάθε φορά. Η διαφορετική επίπτωση εστιάζει την προσοχή της στο πως η υποκατάσταση ενός φόρου από κάποιον άλλο θα επηρεάσει την κατανομή του φορολογικού βάρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Φορολογική πολιτική στην Ε.Ε. από το 1974 μέχρι και σήμερα.

3.1 Ιστορική αναδρομή της Φορολογικής πολιτικής στην Ε.Ε.

Ο σχεδιασμός του φορολογικού συστήματος αποτελεί βασικό στοιχείο διακυβέρνησης κάθε κράτους καθότι έχει μεγάλη επίδραση στην οικονομική του πολιτική. Μέσα από την χάραξη της φορολογικής πολιτικής καθορίζεται η κατανομή πόρων στους φορολογούμενους για την κάλυψη των δημοσίων δαπανών.

Βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης τις τελευταίες δεκαετίες είναι η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς, δίχως εμπόδια για τις οικονομικές συναλλαγές ώστε να αναπτύσσεται η επιχειρηματικότητα (www.europa.eu). Η εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς είχε ως κριτήριο την υιοθέτηση γενικών και ειδικών ρυθμίσεων εντός της Ε.Ε., η οποία μετά την Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, έθεσε τα θεμέλια της δημιουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Ο.Ν.Ε.). Κύριος σκοπός της είναι ακόμα και σήμερα η οικονομική ευημερία των πολιτών στην Ε.Ε., μέσα από την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, σημαντικό στοιχείο υπήρξε ο συντονισμός όλων των οικονομικών πολιτικών στόχων της Ο.Ν.Ε. (Φινικαλιώτης, 2014)

Αναφορικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι φορολογικές στρατηγικές που σχεδιάζονται βασίζονται στις αποφάσεις των κρατών-μελών της Ε.Ε., τα οποία προβαίνουν στην εκχώρηση ενός ποσοστού των αρμοδιοτήτων τους σε τοπικό επίπεδο σύμφωνα με το τι προβλέπουν οι διοικήσεις και οι αρμόδιοι δημόσιοι φορείς κάθε οικονομίας. Η Ε.Ε. έχει ως στόχο την εξομοίωση των εθνικών συστημάτων για την καταβολή υποχρεωτικών εισφορών αναφορικά με τις φορολογικές επιβαρύνσεις, αλλά παράλληλα αποσκοπεί στο να τα καταρτίσει με έναν τρόπο ώστε να είναι περισσότερο συμβατά μεταξύ τους. Ταυτόχρονα στόχος της ευρωπαϊκής φορολογικής πολιτικής είναι οι εκάστοτε φορολογικές επιβαρύνσεις που θεσπίζονται για τα κράτη να είναι συμβατές και με τους στόχους της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η οποία υποστηρίζει ότι τον προϋπολογισμό μιας οικονομίας συνθέτουν οι ίδιοι πόροι οι οποίοι συλλέγονται σύμφωνα με την φοροδοτική ικανότητα κάθε κράτους μέλους.

Όσον αφορά την νομοθεσία στην Ε.Ε., τις σχετικές αποφάσεις λαμβάνουν τα κράτη μέλη με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να έχει το διακίωμα υποβολής προτάσεων για το φορολογικό σύστημα εάν κριθεί ότι είναι απαραίτητη η λήψη μέτρων σε επίπεδο ΕΕ ώστε να διασφαλιστεί η ορθή λειτουργία της αγοράς. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι το πολιτικά ανεξάρτητο εκτελεστικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με καθήκοντα την υποβολή νομοθετικών προτάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατανομής των χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ αλλά και της διασφάλισης του δικαίου από όλα τα κράτη μέλη. Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της επίσης είναι η διατύπωση συστάσεων και η έκδοση κατευθυντήριων γραμμών προκειμένου να διασφαλίζεται κάθε φορά η επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων σε συλλογικό επίπεδο από τις χώρες, από ότι σε περίπτωση που τα κράτη ασκούσαν μεμονωμένη δράση. Επίσης, η Ε.Ε. πρέπει να διασφαλίζει ότι η δράση της δεν πρέπει να είναι υπαβάλλουσα των ορίων για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος. Πριν γίνει η κατάθεση προτάσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναφορικά με θέματα νομοθεσίας και φορολογικής στρατηγικής, πραγματοποιείται δημόσια διαβούλευση από τους πολίτες, δηλαδή ζητάται η γνώμη των πολιτών. Η διαδικασία της διαβούλευσης μπορεί να πραγματοποιηθεί και για λόγους συγκέντρωσης πληροφοριών αναφορικά με φορολογικά θέματα. Όσον αφορά τις φορολογικές επιβαρύνσεις στην Ε.Ε., οι καταβληθέντες πόροι προέρχονται από γεωργικές εισφορές, δασμούς, ποσοστά του Φ.Π.Α και από το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν κάθε χώρας. Αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι η θέσπιση ή είσπραξη φόρων.

Παρόλα αυτά, τα φορολογικά μέτρα που θεσπίζουν τα κράτη της Ε.Ε. δεν πρέπει να συμβάλλουν στην παρεμπόδιση της κυκλοφορίας των προϊόντων αλλά και των υπηρεσιών, ούτε στην στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας του θέματος χάραξης φορολογικής πολιτικής αλλά και της ύπαρξης ομοφωνίας μεταξύ των χωρών στη θέσπιση φορολογικών άρθρων, ο ρυθμός εναρμόνισης ενός κράτους με αυτήν πραγματοποιείται με αργούς ρυθμούς.

3.2 Άμεση και Έμμεση φορολογία στην Ε.Ε.

Η χάραξη φορολογικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από την άμεση και έμμεση φορολογία. Η άμεση φορολόγηση υπάγεται στην ευθύνη των κρατών μελών και η έμμεση, που επιβάλλεται στις συναλλαγές, άπτεται της ελεύθερης διακίνησης εμπορευμάτων και υπηρεσιών στην εσωτερική αγορά. Η Ε.Ε.

έχει προβεί, σε επίπεδο άμεσης φορολόγησης, στην καθιέρωση προτύπων για τη φορολογία νομικών και φυσικών προσώπων με τα κράτη να θεσπίζουν κοινή πολιτική για την αποτροπή της φοροδιαφυγής.

Έμμεση φορολόγηση

Σχετικά με την έμμεση φορολογία, η ΕΕ προβαίνει στον συντονισμό και την εναρμόνιση νομοθεσίας για τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Στόχος της είναι να μην παρεμποδίζεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών από τους φορολογικούς συντελεστές και τις διαφορές στα εθνικά συστήματα φορολόγησης.

Τις τελευταίες δεκαετίες στην Ε.Ε. η έμμεση φορολογία χαρακτηρίζεται από σταθερότητα με ορισμένες μόνο αποκλίσεις των κρατών μελών από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ένας από τους αρχικούς στόχους της Ε.Ε. σε επίπεδο έμμεσης φορολόγησης ήταν η επίτευξη εναρμόνισης των φόρων εισφοράς κεφαλαίου, οι οποίοι σχετίζονται με τις πράξεις που συμβάλλουν στην ενίσχυση της περιουσίας μιας εταιρείας και που εισπράττουν τα κράτη μέλη κατά τη συγκέντρωση κεφαλαίων στις κεφαλαιουχικές εταιρείες.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, τα κράτη μέλη είχαν ελευθερία στην επιβολή φόρου εισφοράς στις πράξεις για τις κεφαλαιουχικές εταιρείες, ο οποίος είχε φορολογικό συντελεστή λιγότερο του 1%. Κάποιες από τις εν λόγω πράξεις, όπως η συγχώνευση δύο εταιριών, δεν υποχρεούνται να πληρώσουν φόρο εισφοράς. Έπειτα από αυτό το μέτρο, ως στόχος τέθηκε η εναρμόνιση του ΦΠΑ και του ειδικού φόρου κατανάλωσης. Παρακάτω στο Διάγραμμα 1. απεικονίζονται οι πηγές φορολογικών εσόδων στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2012, με την φορολόγηση της εργασίας να είναι σε υψηλά επίπεδα. Η Ε.Ε. προβαίνει στην πραγματοποίηση προτάσεων που δημιουργούν φορολογικές βάσεις οι οποίες υποστηρίζουν την ανάπτυξη, όπως για παράδειγμα οι περιβαλλοντικοί φόροι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Διάγραμμα 1. Πηγές εσόδων Ε.Ε.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016)

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η νομοθεσία για τον ΦΠΑ παρουσιάζει μια πολυπλοκότητα. Γενικότερα, προωθείται η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών μελών ώστε να δημιουργηθεί ένα σύστημα ΦΠΑ δίκαιο για τα κράτη μέλη που θα προσαρμόζεται στις ανάγκες τους και θα γίνεται εύκολα κατονητό και εφαρμόσιμο.

Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)

Μέχρι τη δεκαετία του 1970 κάθε κράτος μέλος της ΕΕ είχε το δικό του σύστημα φορολόγησης γεγονός που προκαλούσε σημαντικά εμπόδια στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα έντονα ήταν και τα προβλήματα σε επίπεδο ανταγωνισμού ανάμεσα στους προμηθευτές αγαθών μεταξύ των χωρών διότι δημιουργούνταν στρεβλώσεις. Το 1977 τα ευρωπαϊκά κράτη προχώρησαν στην συμφωνία εφαρμογής ενός κοινού πλαισίου φορολογίας των αγαθών και υπηρεσιών που διακινούνταν ανάμεσα στις χώρες. Με την παραπάνω συμφωνία ξεκίνησε ο σχεδιασμός ενός ενιαίου συστήματος ΦΠΑ για τα κράτη μέλη της ΕΕ. Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί ότι ο ΦΠΑ είναι ένας φόρος κατανάλωσης, η επιβολή του οποίου πραγματοποιείται σε αγαθά και υπηρεσίες των οποίων η πώληση γίνεται εντός της ΕΕ. Πρόκειται για έναν έμμεσο τρόπο φορολόγησης που συμβάλει στην αποφυγή

σωρευτικού αποτελέσματος των φόρων διασφαλίζοντας παράλληλα φορολογική ουδετερότητα μεταξύ των κρατών αλλά και στα εθνικά πλαίσια. Από το 1993, οι ιδιώτες που πραγματοποιούν μετακινήσεις σε άλλα κράτη μέλη, μπορούν να κάνουν αγορές προϊόντων και υπηρεσιών για προσωπική χρήση με τους ίδιους όρους φορολογίας που ισχύουν για τους πολίτες του κράτους στο οποίο πραγματοποιούν τις εν λόγω αγορές. Ο Φ.Π.Α ήταν ο πρώτος φόρος που εναρμονίστηκε το 1992 με τις ανάγκες της ενιαίας αγοράς στην Ε.Ε. ταυτόχρονα με τον ειδικό φόρο κατανάλωσης. Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό σύστημα που προβλέπεται για την καταβολή του ΦΠΑ, ο φόρος επί των αγαθών ή των υπηρεσιών επιβάλλεται αποκλειστικά στον τελικό καταναλωτή με τις επιχειρήσεις να εφαρμόζουν τη χρέωση του ΦΠΑ στον επόμενο κρίκο της αλυσίδας πώλησης αγαθών και υπηρεσιών. Παρόλα αυτά, υφίσταται ένα ποσοστό έκπτωσης του ΦΠΑ επί του κόστους των πρώτων υλών και άλλων αγαθών ή υπηρεσιών που μπορεί να χρησιμοποιήσαν. Είναι γεγονός ότι ο ΦΠΑ είναι μια πολύτιμη πηγή συλλογής πόρων και εσόδων για τους δημόσιους φορείς και συνεπώς η εφαρμογή ενός ενιαίου συστήματος φορολογίας παίζει καθοριστικό ρόλο για την ομαλή λειτουργία των κρατών μελών της Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016)

Άμεση φορολόγηση

Αντίθετα με την έμμεση φορολογία όπου είναι αναγκαία κάποια μορφής εναρμόνισης και δημιουργίας ενός κοινού πλαισίου αναφορικά με την ελευθερία στην διακίνηση προϊόντων και παροχή υπηρεσιών, στην άμεση φορολόγηση κάτι τέτοιο δεν είναι προφανές. Με βάση την αρχή της επικουρικότητας τα κράτη μέλη έχουν την ελευθερία να λάβουν αποφάσεις για θέματα σχετικά με τους άμεσους φόρους. Επίσης, η θέσπιση νόμων περί φορολογίας των κρατών πρέπει να είναι σύμφωνη με τις βασικές ελευθερίες της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Οι άμεσοι φόροι είχαν ανοδική πορεία με έμφαση στον φόρο εισοδήματος των φυσικών προσώπων. Το 1962 ξεκίνησαν οι προσπάθειες μελέτης του τρόπου με τον οποίο η φορολογία των επιχειρήσεων επιδρά στα επίπεδα ανταγωνιστικότητας και έτσι δημιουργήθηκε μια ομάδα εργασίας με στόχο την εξέταση των φορολογικών βάσεων και την ανεύρεση της πιο αποδοτικής φορολογικής πολιτικής. Η προσπάθεια για τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου λειτουργίας για τα φορολογικά συστήματα των εταιρειών δεν πέτυχε αλλά τα κράτη μέλη έπρεπε να συντονιστούν περισσότερο σε θέματα είσπραξης του φόρου. Το 1990 εκδόθηκαν δύο οδηγίες προκειμένου να εξαλειφθούν τα εμπόδια διασυνοριακής συνεργασίας ανάμεσα στις επιχειρήσεις. Η

μία οδηγία αφορούσε τις συγχωνεύσεις και τον περιορισμό των φορολογικών μέτρων που δυσκολεύουν την αναδιάρθρωση εταιρειών από διάφορα κράτη μέλη και η δεύτερη οδηγία αποσκοπούσε στην εξάλειψη της διπλής φορολόγησης των κερδών των μητρικών και θυγατρικών εταιρειών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Το 1996, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη στην υιοθέτηση νέας προσέγγισης περί φορολογίας των επιχειρήσεων, με σημαντικό γεγονός την έγκριση του κώδικα δεοντολογίας το 1998. Συγκροτήθηκε επίσης μια ομάδα κώδικα δεοντολογίας προκειμένου να ερευνήσει περιπτώσεις αθέμιτης φορολογίας επιχειρήσεων. Αρχές του 2000 διαπιστώθηκε ότι πολλά από τα αρνητικά θέματα των επιχειρήσεων αφορούσαν την προσαρμογή τους σε διαφορετικά ρυθμιστικά καθεστάτα στην εσωτερική αγορά. Γι' αυτό και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην πρόταση προσεγγίσεων για την δημιουργία μιας ενιαίας βάσης όπου θα υπολογίζονταν οι φόροι για τις δραστηριότητες των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες καταπολέμησης της φοροαποφυγής των επιχειρήσεων μέσα από την αντιμετώπιση των νομοθετικών κενών που ευνοούν τέτοια φαινόμενα εξαιτίας των διαφορετικών εθνικών συστημάτων φορολόγησης (Δριτσάκη, 2005).

3.3 Φόροι και κοινωνικές εισφορές στην Ε.Ε.

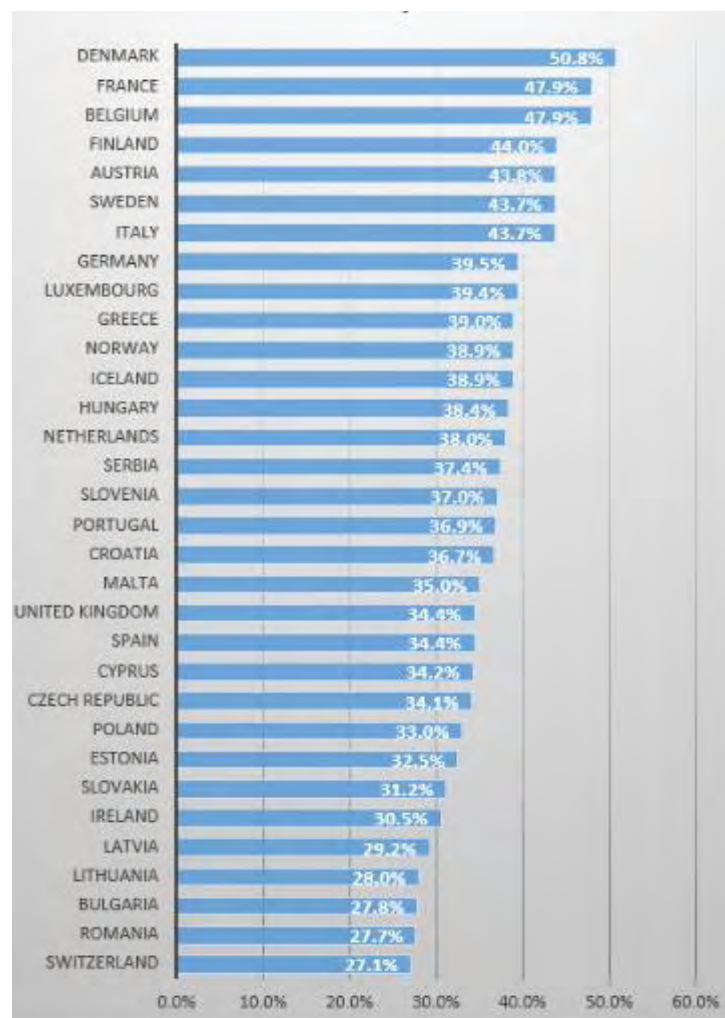
Οι φόροι και οι κοινωνικές εισφορές δεν εντάσσονται στην καθαυτή φορολογία αλλά οι προσπάθειες επικεντρώνονται στον συντονισμό της φορολογικής πολιτικής που ακολουθεί κάθε κράτος προκειμένου να αποφεύγονται περιπτώσεις διπλής φορολόγησης στους εργαζομένους οι οποίοι πραγματοποιούν μετακινήσεις εντός Ε.Ε. Οι κοινωνικές εισφορές αποτελούν υποχρεωτικές εισφορές τους οποίους λαμβάνουν οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης με στόχο τη διασφάλιση προς τους ασφαλισμένους εναλλακτικών πόρων σε κάποιες περιπτώσεις, όπως ασθένεια, ατύχημα κτλ. Τις εν λόγω εισφορές καταβάλλουν μισθωτοί και εργοδότες.

Οι υποχρεωτικές εισφορές στην Ευρώπη εμφανίζουν τα τελευταία χρόνια μια συνέχουμένη αύξηση, κατανεμημένες σχεδόν με ίδιο τρόπο ανάμεσα στους άμεσους, έμμεσους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές. Είναι γεγονός ότι οι κοινωνικές εισφορές αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των εισφορών στα πλαίσια της Ε.Ε. Την τελευταία δεκαετία τα φορολογικά συστήματα εξελίσσονται με τρόπο που δεν ευνοεί την απασχόληση στα κράτη μέλη. Από την δεκαετία του '80 μέχρι και τα μέσα της επόμενης δεκαετίας ο φορολογικός συντελεστής ενισχύθηκε σημαντικά για

τη μισθωτή απασχόληση, ενώ μειώθηκε για τους άλλους συντελεστές παραγωγής (κυρίως το κεφάλαιο) και φαίνεται ότι ακολούθησε σταθερή πορεία για την κατανάλωση. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι η εξέλιξη των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών και οι διαφορές μεταξύ τους προκαλούν την ανάπτυξη προβλημάτων στην ενιαία αγορά με αποτέλεσμα να κατακερματίζεται. Έτσι, με τη δίκαιη κατανομή των πόρων παρεμποδίζεται και αποδυναμώνεται η ανταγωνιστικότητα των χωρών. Η υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος, η ενίσχυση της διαφάνειας των αγορών και του ανταγωνισμού κάνουν περισσότερο έντονη τη στρέβλωση που προκαλείται λόγω φορολογικών εμποδίων (Δριτσάκη, 2005).

Παρακάτω στον πίνακα 1. απεικονίζεται για το έτος 2014 το ποσοστό εισπράξεων φόρων και εισφορών έναντι του Α.Ε.Π. των χωρών της ευρωπαϊκής ένωσης.

Πίνακας 1. Ποσοστό (έναντι του Α.Ε.Π.) συνολικών εισπράξεων από φόρους και κοινωνικές εισφορές.

Πηγή: Taxheaven (2016)

3.4 Επιπτώσεις της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου

Στις 9 Νοεμβρίου 1989 ανακοινώθηκε το άνοιγμα των συνόρων της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Μετά από την λήψη αυτής της απόφαση, συνέβη η ιστορική πλέον πτώση του Τείχους του Βερολίνου. Με το γεγονός αυτό επιβεβαιώθηκε η πτώση και του σοσιαλισμού συμβάλλοντας στην ενοποίηση της ευρωπαϊκής ηπείρου. Παρά το γεγονός ότι η πτώση του Τείχους αντιπροσωπεύει την άρση του κομμουνιστικού καθεστώτος στα ανατολικά της Ευρώπης, η πτώση του σοσιαλισμού δεν αποτέλεσε συνέπεια της. Οι συνέπειες που προκλήθηκαν μετά την πτώση του Τείχους επηρέασαν τόσο την Γερμανία, όσο και την Ευρώπη συνολικά, κυρίως την ανατολική.

Αρχικά λοιπόν, η πτώση του Τείχους του Βερολίνου σηματοδότησε για τη χώρα την εθνική της ολοκλήρωση και έγινε ιστορικό ορόσημο. Παρότι για την ευρωπαϊκή ήπειρο, μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, ξεκινούσε μια νέα εποχή, η Ανατολική Γερμανία σημείωνε σημαντικές εξελίξεις. Η κυβέρνηση στο ανατολικό τμήμα της χώρας επιδίωκε τον σοσιαλισμό, κάτι που δεν ευδίκμησε διότι οι δυνάμεις που είχαν στόχο την ανατροπή του κομμουνιστικού καθεστώτος και την ενοποίηση της χώρας υπερίσχυαν. Πολλές ήταν και οι διαδηλώσεις τότε στις πόλεις της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας που πρέσβευαν την γερμανική επανένωση. Αποτέλεσμα αυτών των πολιτικών εξελίξεων μετά την πτώση του Τείχους ήταν η κυβερνητική αστάθεια γεγονός που προωθούσε ολοένα και περισσότερο την επίτευξη της επανένωσης του γερμανικού κράτους.

Όσον αφορά τα διεθνή γεγονότα υπήρξε διχασμός για το θέμα της γερμανικής επανένωσης με τον πρόεδρο των Η.Π.Α. (George Bush) να υποστηρίζει αυτή την κίνηση σε αντίθεση με την Βρετανία και την Γαλλία που δεν συμφωνούσαν.

Το 1990 πραγματοποιήθηκε η νομισματική ένωση Δυτικής και Ανατολικής Γερμανίας και στις 3 Οκτωβρίου η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το γερμανικό κράτος ενοποιήθηκε και η πρωτεύουσα της χώρας μεταφέρθηκε στο Βερολίνο.

Άλλη συνέπεια της πτώσης του Τείχους για την Γερμανία ήταν η αναβίωση του εθνικισμού στη χώρα, με κρούσματα να σημειώνονται πριν τη δεκαετία του '90 στην δυτική Γερμανία, αλλά και εκ μέρους των εκάστοτε πολιτικών ηγετών, όπου μετά την γερμανική ενοποίηση πραγματοποιήθηκαν γιορτές από βουλευτές ψάλλοντας τον

γερμανικό εθνικό ύμνο. Παρόλα αυτά δεν υπήρξε κάποια μεγαλύτερη και γενική τάση πατριωτισμού στη χώρα.

Σύμφωνα με τον Παπαγιαννόπουλο (2014) οι οικονομικές συνέπειες της πτώσης του τείχους για την Γερμανία ήταν σημαντικές. Τα νεοσύστατα ανατολικά κρατίδια είχαν ανάγκη ανασυγκρότησης ενώ το κόστος που προκάλεσε η γερμανική ενοποίηση για τη χώρα ήταν μεγάλο διότι η βοήθεια προς την Ανατολική Γερμανία προερχόταν από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία και όχι από την Ε.Ε.. (Παπαγιαννόπουλος, 2014). Τη δεκαετία του '90 τα δημόσια ταμεία της Γερμανίας δαπάνησαν περισσότερα από σχεδόν 630 δις. ευρώ για αυτά τα νέα κρατίδια με πόρους προερχόμενους από φόρους των δυτικογερμανών (Μαυροζαχαράκης, 2016).

Η γερμανική οικονομία αρχικά αντιμετώπιζε προβλήματα υψηλού πληθωρισμού ενώ μέχρι σήμερα υπάρχουν ανισότητες οικονομική φύσης μεταξύ των δύο τμημάτων στη χώρα, ενώ και η ανεργία είναι υψηλότερη στην ανατολική Γερμανία, παρά στην δυτική. Παρόλες τις δυσκολίες, υπήρξαν και θετικά αποτελέσματα από την πτώση του τείχους, όπως το γεγονός ότι η ζήτηση του γερμανικού μάρκου σημείωσε άνοδο, γεγονός που ευνόησε τις εισαγωγές μειώνοντας τα εμπορικά πλεονάσματα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Επίσης, απόρροια της πτώσης του Τείχους έχει να κάνει με την εξωτερική πολιτική της πρωτεύουσας. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει ισχυρή θέση οικονομικά σε αντίθεση με τα κράτη της μέσης Ευρώπης. Φαίνεται από τα διεθνή γεγονότα ότι το γερμανικό κράτος θα παίζει βασικό ρόλο στην οικονομική και πολιτική κατάσταση στην Ευρώπη αλλά και διεθνώς (Παπαγιαννόπουλος, 2014).

Συνέπειες της Πτώσης του Τείχους του Βερολίνου για την Ευρώπη

Οι χώρες της Ευρώπης ήταν πολιτικά κατακερματισμένες μέχρι το 1989 αφού μετά τη λήξη του πολέμου, οι πρώην σύμμαχοι είχαν αντίπαλες θέσεις στο πολιτικό σκηνικό και η Ευρώπη είχε μετετραπεί σε πεδίο ανταγωνισμού. Οι Σοβιετικοί είχαν τον έλεγχο της μισής ευρωπαϊκής ηπείρου με κυρίαρχο το κομμουνιστικό καθεστώς. Μετά την πτώση όμως του Τείχους, το πολιτικό γίνεσθαι άλλαξε στην Ευρώπη με την οικονομική και ηθική ύφεση να κλονίζουν το τοπίο. Το 1986 ξεκίνησε η προσπάθεια ένταξης οικονομικών μεταρρυθμίσεων και εκδημοκρατισμού της Ανατολικής Ευρώπης μέσα από τον τότε ηγέτη Μιχαήλ Γκορμπατσόφ. Τα

κομμουνιστικά καθεστώτα γνώρισαν την αποδοκιμασία του λαού και κατέρρευσαν μέσα στη διατεία 1989-1991 με ειρηνικό τρόπο εκτός από την Ρουμανία.

Παρά το γεγονός ότι η πτώση του Τείχους του Βερολίνου αποτελεί ορόσημο για τον εκδημοκρατισμό των ανατολικών χωρών της ευρωπαϊκής ηπείρου, σύμφωνα με τον Παπαγιαννόπουλο δεν αντιπροσωπεύει βασικό λόγο πτώσης και του ανατολικού μπλοκ. Αντιθέτως ο Παπαγιαννόπουλος υποστηρίζει ότι η πτώση του Τείχους ανήκει στο κομμάτι της άλωσης του σοσιαλισμού στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη σαν ένα γεγονός το οποίο ακολούθησε της πτώσης και της ενοποίησης του γερμανικού κράτους (Παπαγιαννόπουλος, 2014).

Οι εξελίξεις επηρέασαν όλα τα κράτη με κομμουνιστικά καθεστώτα. ενώ δεν επηρεάστηκε η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών όπου η πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος είχε και εθνικιστικές εκρήξεις. Τον Δεκέμβριο του 1991 η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών διαλύθηκε με την Ρωσική Ομοσπονδία να διαδέχεται της Σοβιετικής Ένωσης. Από τότε οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης είχαν ως στόχο την ένταξή τους στη Δυτική Ευρώπη και τους θεσμούς, όμως ήρθαν αντιμέτωπες με ποικίλα εμπόδια, όπως την χαμηλή βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, υψηλό πληθωρισμό και χαμηλό βιοτικό επίπεδο (Χατζηβασιλείου, 2001). Παράλληλα ξεσπάσματα εθνικισμού στην Τσεχοσλοβακία οδήγησαν στην ειρηνική κατά τα άλλα διάλυσή της το 1993, σε αντίθεση με την περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας όπου διαλύθηκε συνοδευόμενη από διαμάχες (Ουγγαρίας-Ρουμανίας). Τελικά, η πολιτική σταθερότητα ευνοήθηκε στην ανατολική Ευρώπη (Παπαγιαννόπουλος, 2014).

Αρχές του 21^{ου} αιώνα οι ανατολικές χώρες της Ευρώπης πέτυχαν οικονομική ευημερία και το 2004 σημειώθηκε η ένωση της Τσεχίας, της Ουγγαρίας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας, της Σλοβακίας, της Εσθονίας, της Λετονίας και της Λιθουανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέσσερα χρόνια αργότερα ενώθηκαν με την Ε.Ε. και οι χώρες της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, ενώ πριν από τέσσερα επίσης έτη εντάχθηκε και το κράτος της Κροατίας στην Ε.Ε. Παρόλα αυτά σύμφωνα με τον Παπαγιαννόπουλο η πορεία των κρατών της κεντρικής Ευρώπης προς την Δύση αποτελεί εφιαλτήρι προβληματισμών καθώς πρόκειται για μια διαδικασία υποκινούμενη από την αμερικανική οικονομική παροχή. Είναι γεγονός ότι η Ανατολική Ευρώπη ενοποιείται περισσότερο με το δυτικό ευρωπαϊκό τμήμα, ωστόσο όμως αυτή η προσπάθεια «εξευρωπαϊσμού» του τμήματος αυτού απαιτεί περαιτέρω

προσπάθεια από τα κράτη μέλη ώστε η γηραιά ήπειρος να γίνει ουσιαστικά ενιαία (Παπαγιαννόπουλος, 2014).

Επιπροσθέτως, είναι γενικά παραδεκτό ότι η πτώση του Τείχους του Βερολίνου αποτέλεσε ένα από τα σημαντικά ιστορικά δεδομένα και ορόσημο της εποχής καθότι άλλαξε την πορεία της ιστορίας των κρατών της Ευρώπης. Η πτώση, επίσης, του σοσιαλισμού στα ανατολικά ευρωπαϊκά κράτη και η ενοποίηση ουσιαστικά της Ευρώπης αποτέλεσαν γεγονότα άξια εορτασμού. Ένα από τα βασικά ερωτήματα που γεννάται με τα χρόνια είναι κατά πόσο η ενιαία πλέον Ευρώπη, χωρίς την σκιά της Ε.Σ.Σ.Δ. θα ακολουθήσει μια ανεξάρτητη πορεία, από την αμερικάνικη επιρροή αλλά και κατά πόσο θα συνεχιστεί η προσπάθεια για την δημιουργία μιας ενοποιημένης Ευρώπης, έπειτα από τα γεγονότα του 1989. Βασικό στοιχείο που θα καθορίσει την νέα ευρωπαϊκή τάξη πραγμάτων αποτελεί η στάση των μεγάλων ευρωπαϊκών κρατών και κυρίως της Γερμανίας.

3.5 Οικονομικές θεωρίες στην Ε.Ε.

Η οικονομικές θεωρίες παίζουν βασικό ρόλο στην οικονομική πολιτική ενός τόπου και καλλιεργούνται με αυτό το σκοπο. Ανάλογα την ιστορική στιγμή και τα πολιτικά γεγονότα, έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχες οικονομικές θεωρίες οι οποίες εκφράζουν τις οικονομικές συγκυρίες, την ιστορία, τις αντιλήψεις και τους στόχους των κοινωνικών ομάδων στην οικονομική πολιτική.

Σύμφωνα με την κλασική θεωρία υφίστανται δύο θεωρίες. Η πρώτη αναφέρεται στο ότι ο άνθρωπος λαμβάνει τις αποφάσεις με βάση λογικά επιχειρήματα και η δεύτερη ότι μέσα από την ανεξάρτητη λειτουργία των αγορών διασφαλίζεται η ευρυθμία του οικονομικού συστήματος. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την παραδοσιακή οικονομική θεωρία η οικονομία αποτελεί ένα ισορροπημένο κλειστό σύστημα και οι υποστηρικτές της χωρίζονται στους υποστηρικτές του μονεταρισμού, της αυστριακής σχολής και της νεοκλασικής οικονομικής θεωρίας. Παράλληλα, πολύ γνωστή θεωρία είναι η Κεϋνσιανή. Ο οικονομολόγος Τζων Μέυναρντ Κέυνς ανέπτυξε την κεϋνσιανή σχολή στην οικονομική επιστήμη προτίνοντας την άνοδο των δημοσίων δαπανών σε περιόδους κρίσεων με στόχο την κάλυψη ελλειμμάτων

ζήτησης που σε μερικές περιπτώσεις δύναται να μεταθέσει την οικονομία πέρα από μια κατάσταση σε πλήρη απασχόληση. Παράλληλα, οι δημόσιες δαπάνες λειτουργούν ως επιδόματα ανεργίας και σκοπός είναι πάντα η επίτευξη ισορροπίας στην οικονομία. Παρακάτω λόγος γίνεται για την εξέλιξη της οικονομίας κατά τον εικοστό αιώνα.

ΚΕΥΝΣΙΑΝΙΣΜΟΣ

Η κλασική οικονομική θεωρία υποστηρίζει ότι η οικονομία μπορεί να ρυθμίζεται ανεξάρτητα από κάποια κρατική παρέμβαση χωρίς να επιφέρει το αντίθετο αποτέλεσμα. Η δεκαετία από το 1920 μέχρι και αρχές του 1930 εφαρμόστηκε μια πολιτική προσανατολισμένη σε φιλελεύθερες ιδέες με τις κρατικές παρεμβάσεις να είναι περιορισμένες, η φορολογία χαμηλή σε αντίθεση με την κερδοσκοπία και έτσι κυρίαρχισε μια άνιση εισοδηματική κατανομή και συγκέντρωση πλούτου.

Η αυστριακή σχολή είχε υποστηρικτές σύμφωνα με τους οποίους δίνεται έμφαση στις ανθρώπινες πράξεις και τις συνέπειές τους καθώς επίσης και στη χρήση λογικών επιχειρημάτων αντί για μαθηματικές πράξεις. Σύμφωνα με την αυστριακή σχολή τα μειωμένα επιτόκια και η παροχή πιστώσεων συμβάλλουν στον περιορισμό των αποταμιεύσεων από τους καταναλωτές και αντιθέτως στην αύξηση των δανείων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα κατά τους υποστηρικτές της σχολής αυτής, να υφίσταται προσωρινή ανάπτυξη εξαιτίας επενδύσεων που έγινε μέσω δανεισμού και όχι μέσω αποταμίευσης. Αυτός ήταν και ο λόγος, για τους αυστριακούς, της ύφεσης του 1929 (Τράπεζα της Ελλάδος, Η κρίση του 1929, η Ελληνική οικονομία και οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 1928 -1940, 2009).

ΜΟΝΕΤΑΡΙΣΜΟΣ

Στο τέλος του 1970, εμφανίστηκαν φαινόμενα στασιμοπληθωρισμού με αποτέλεσμα την επικράτηση φιλελευθερισμού αναφορικά με οικονομικά θέματα. Η κεϋνσιανή θεωρία δεν ήταν τόσο δημοφιλής πλέον με αποτέλεσμα οι πολιτικοί ηγέτες της εποχής θέσουν στόχο τον περιορισμό του νωθρού δημοσίου κλάδου ενισχύοντας την οικονομία. Η Κεϋνσιανή θεωρία καταρρίφθηκε και αρχές της δεκαετίας του '80 περιορίστηκαν οι κρατικές παρεμβάσεις. Η Μεγάλη Βρετανία ακολούθησε συσταλτική νομισματική πολιτική και αύξησε τα επιτόκια με σκοπό τον περιορισμό του πληθωρισμού. Αντιθέτως, αύξησε την έμμεση φορολογία και τη φορολογία

εισοδήματος με αποτέλεσμα αρχές της δεκαετίας του '80 να μειωθούν πολύ τα επίπεδα του πληθωρισμού και να αυξηθούν τα ποσοστά ανεργίας.

Σε αυτό το πλαίσιο εμφανίζεται η μονεταριστική θεωρία σύμφωνα με την οποία η αυξημένη παροχή χρήματος στην οικονομία μέσω επεκτατικής νομισματικής πολιτικής συμβάλει στην αύξηση της τιμολόγησης και του πληθωρισμού. Κύριο κριτήριο της μονεταριστικής θεωρίας υπήρξε η ομαλή δημοκρατική διακυβέρνηση κατά την οποία βασικό ρόλο έπαιζε ο ιδιωτικός τομέας (Μελάς, 2011).

ΝΕΑ ΚΛΑΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Η νέα κλασική σχολή έχει τη βάση της στις ορθολογικές προσδοκίες και την επίτευξη ισορροπίας στην αγορά. Αντίστοιχα οι ορθολογικές προσδοκίες ήταν βασικό στοιχείο της μονεταριστικής θεωρίας με τον Lucas να αναπτύσσει τη θεωρία της προσφοράς. Οι υποστηρικτές της νέας κλασικής σχολής θεωρούν ότι υπάρχουν ορθολογικές προσδοκίες στην οικονομία ενώ οι υποστηρικτές της νεο-κεϋνσιανής σχολής θεωρούν ότι η πλήρης απασχόληση επιτυγχάνεται με αυτόματο τρόπο σε μακροπρόθεσμη βάση. Επίσης υποστηρίζουν ότι η αντιστάθμιση μακροοικονομικών επιπτώσεων στην οικονομία λόγω κρίσης με την εφαρμογή επεκτατικής νομισματικής πολιτικής συμβάλει στην ενίσχυση της παραγωγής και σε σταθερά επίπεδα πληθωρισμού (Δάνη, 2014).

Συμπερασματικά, οι οικονομικές σχολές στις δεκαετίες 1950-1960 εφάρμοσαν οικονομικές πολιτικές με βάση επεκτατικές νομισματικές πολιτικές στοχεύοντας στο επιτόκιο. Τα επόμενα χρόνια, αρχές του '70 εμφανίζεται ο μονεταρισμός όπου οι κεντρικές τράπεζες εφάρμοσαν επίσης επεκτατική νομισματική πολιτική αλλά με βάση την παροχή χρήματος στην οικονομία. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και έπειτα, το μονεταριστικό μοντέλο δεν έβρισκε πετυχημένη εφαρμογή και την επόμενη δεκαετία όπου άρχισε να ανθίζει η τεχνολογία και να εξελίσσεται η παγκόσμια οικονομία γενικώς, αυξήθηκαν τα ποσοστά του πληθωρισμού. Αρχές της νέας χιλιετίας το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα ταρασσεται από το ξέσπασμα οικονομικής κρίσης γεγονός που οδήγησε στην έλλειψη ρευστότητας του πιστωτικού συστήματος (Αντζουλάτος, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Βασικοί δείκτες άσκησης φορολογικής πολιτικής

4.1 Αρχές φορολογικής δικαιοσύνης

Ένα από τα κυριότερα αντικείμενα της φορολογικής πολιτικής αποτελεί η φορολόγηση των διάφορων ομάδων πολιτών, από τους οποίους το κράτος χρηματοδοτεί τις δαπάνες του. Προκειμένου να διασφαλίζεται η δικαιοσύνη στην καταμερισμό των φορολογικών υποχρεώσεων, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη, η αρχή της οριζόντιας και κάθετης φορολογικής ισότητας. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση, οι πολίτες που ανήκουν στην ίδια κατηγορία εισοδήματος, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο φορολογικά, ενώ όσοι φορολογούμενοι ανήκουν στην αντίθετη δεύτερη κατηγορία, αντιμετωπίζονται διαφορετικά φορολογικά.

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες αποσκοπείται η κατανομή των φορολογικών υποχρεώσεων έχουν δημιουργηθεί δύο θεωρίες:

- ✓ Η θεωρία του ανταλλάγματος και
- ✓ Η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας

4.1.1. Θεωρία του ανταλλάγματος

Η θεωρία του ανταλλάγματος υποστηρίζει ότι οι πολίτες είναι απαραίτητο να φορολογούνται με τον ίδιο τρόπο και με τον ίδιο συντελεστή σε περίπτωση ισότητας οφέλειας από δημόσια αγαθά και το αντίθετο. Η θεωρία αυτή βασίζεται στην καταβολή αντιπαροχής για τις παροχές που προσφέρει το δημόσιο. Αυτό σημαίνει ότι όπως συμβαίνει με την κατανάλωση ιδιωτικών αγαθών για τα οποία πληρώνει το άτομο για να τα αποκτήσει, έτσι γίνεται και με τα δημόσια αγαθά, για τα οποία πληρώνει φόρο. Η θεωρία του ανταλλάγματος είναι αρκετά δίκαιη για πολλούς, από κοινωνικής πλευράς καθότι κάθε αγαθό, είτε είναι δημόσιο, είτε ιδιωτικό, μπορεί να αποκτηθεί με την καταβολή ενός αντιτίμου/φόρου.

4.2 Δείκτες φοροδοτικής ικανότητας

Σύμφωνα με τη νομοθεσία του Συντάγματος η κατανομή των δημοσίων υποχρεώσεων δεν πραγματοποιείται αριθμητικά αλλά σύμφωνα με τις δυνάμεις και την οικονομική κατάσταση του υπόχρεου. Αυτό σημαίνει ότι η νομοθεσία επιβάλλει την κατανομή των φορολογικών εξόδων σύμφωνα με την φοροδοτική ικανότητα κάθε φορολογούμενου. Δείκτες και παράγοντες οι οποίοι μετράνε το μέγεθος της φοροδοτικής ικανότητας καθενός είναι η περιουσία και το εισόδημα ενός πολίτη (Φινοκαλιώτης, 2014). Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι η δημόσια κατανάλωση είναι αρκετά πολύπλοκη με αποτέλεσμα να εγείρεται το ερώτημα του βαθμού στον οποίο τα προϊόντα και οι υπηρεσίες των δημοσίων δαπανών φτάνουν στους πολίτες με τη μορφή καθαρής οφέλειας. Για παράδειγμα, είναι σωστή η υπόθεση ότι μια αύξηση στα κονδύλια για εθνική άμυνα ενισχύει την οικονομική ευημερία των πολιτών; Σύμφωνα με τον Καραντινό ένα τμήμα της δημόσιας κατανάλωσης δεν ποσοτικοποιείται και έτσι δεν γίνεται η εκτίμηση του τρόπου με τον οποίο μπορεί να διανεμηθεί εντός των κοινωνικών ομάδων (Καραντινός, 1990).

Η θεωρία που περιγράφει την φοροδοτική ικανότητα χρησιμοποιείται και περισσότερο από την θεωρία του ανταλλάγματος που αναλύθηκε παραπάνω. Κατά αυτό το τρόπο προκύπτει ως θέμα προς ανάλυση η ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά των καταλληλότερων δεικτών οι οποίοι θα μετράνε την φοροδοτική ικανότητα και έπειτα, οι φορολογικοί συντελεστές που θα βαρύνουν του υπόχρεους διαφορετικής φοροδοτικής ικανότητας (Κιτσαή & Γιασιράνης, 2012).

Όσον αφορά τους δείκτες φοροδοτικής ικανότητας, το εισόδημα, η περιουσία και η κατανάλωση είναι οι βάσεις της φορολόγησης για αυτό και θεωρούνται αντικειμενικοί παράγοντες. Επίσης, αξίζει να προστεθεί ότι η φορολογική επιβάρυνση στους υπόχρεους πρέπει να αυξάνεται πιο γρήγορα από το ρυθμό αύξησης της φοροδοτικής ικανότητας. Αυτό σημαίνει ότι η φορολογία πρέπει να είναι προοδευτική ενώ και η κατανομή των φορολογικών υποχρεώσεων πρέπει να γίνεται σύμφωνα με θεσπισμένη νομοθεσία. Η νομοθεσία αυτή περιλαμβάνει τον κανόνα της καθολικότητας του φόρου κατά τον οποίο οι φόροι επιβάλλονται στους φορολογούμενους ανεξαιρέτως και τον κανόνα της παραγωγικότητας του φόρου, με βάση τον οποίο η φορολογία είναι παραγωγική εάν αντίστοιχο ποσοστό δεν αποτελεί αντικείμενο φοροδιαφυγής. Επίσης, άλλος κανόνας είναι της απλότητας του φόρου ο οποίος υπογραμμίζει ότι ο φόρος πρέπει να είναι απλός και να τον κατανοούν εύκολα οι φορολογούμενοι

προκειμένου να μην υπάρχει σύγχυση, ο κανόνας της βεβαιότητας του φόρου, της καταλληλότητας του φόρου, του ελάχιστου ορίου συντήρησης και ο κανόνας του διαχωρισμού των εισοδημάτων. Η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας συμβάλλει στην αναδιανομή του εισοδήματος μεταξύ των διαφορετικών εισοδηματικών τάξεων η οποία μπορεί να ανταποκρίνεται στην κάλυψη των κριτηρίων για κοινωνική δικαιοσύνη.

Δείκτες φοροδοτικής ικανότητας

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται περισσότερο για τη μέτρηση της φοροδοτικής ικανότητας είναι εκείνος που μετράει την περιουσία, το εισόδημα και την κατανάλωση.

Ο δείκτης περιουσίας ήταν ο πρώτος δείκτης που χρησιμοποιήθηκε αλλά στην πορεία εξέλιξης του δευτερογενή και τριτογενή κλάδου καθώς επίσης και με τον σταδιακό καταμερισμό του εισοδήματος, έγινε και το εισόδημα ένας βασικός δείκτης για τη φοροδοτική ικανότητα. Πιο συγκεκριμένα, για τον δείκτη εισοδήματος, φαίνεται ότι αποτελεί ένα σημαντικό κριτήριο και μέγεθος για τη φοροδοτική ικανότητα καθώς καθορίζει την ισχύ της αγοραστικής δύναμης των πολιτών.

Εφόσον η φοροδοτική ικανότητα μετράται με βάση τον δείκτη του εισοδήματος προκύπτει αρχικά το πρόβλημα του προσδιορισμού του εισοδήματος το οποίο είναι απαραίτητο να φορολογηθεί. Το ερώτημα αυτό έγκειται στην προέλευση του εισοδήματος, εάν δηλαδή αφορά την περιουσία μαζί με την ιδιωτική κατανάλωση ενός έτους ή την αγοραστική δύναμη του υπόχρεου από το επάγγελμά του.

Στη συνέχεια, είναι απαραίτητη η εξαίρεση ενός ορίου συντήρησης καθώς σε κάθε φορολογικό σύστημα υπάρχει το απαιτούμενο όριο ώστε να διασφαλίζεται η διαβίωση του φορολογούμενου. Άλλο ένα ζήτημα που δημιουργείται είναι οι οικογενειακές υποχρεώσεις λόγω περισσότερων ατόμων εντός της οικογένειας με αποτέλεσμα να υπάρχει διαφορά και στη φοροδοτική ικανότητα των υπόχρεων (Κιτσαή & Γιασιράνης, 2012).

Παράλληλα, η πηγή απόκτησης του εισοδήματος είναι ένας παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη καθώς μπορεί να υπάρξουν υπόχρεοι με ίσο εισόδημα αλλά διαφορετική πηγή αυτού, με αποτέλεσμα να διαφέρουν και στο μέγεθος της φοροδοτικής τους ικανότητας. Για παράδειγμα, τα άτομα που αποκτούν το εισόδημά τους από την εργασία τους, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη ανασφάλεια και σωματική κούραση, από τους υπόχρεους οι οποίοι λαμβάνουν εισοδήματα από την είσπραξη

ενοικίων. Στη συνέχεια λόγος γίνεται για την καταναλώση, με τον αντίστοιχο δείκτη να παρέχει ποικίλα πλεονεκτήματα. Αρχικά, είναι περισσότερο ακριβής αναφορικά με το πραγματικό μέγεθος της φοροδοτικής ικανότητας του υπόχρεου. Σύμφωνα με τον Σγουρινάκη (2016) οι υπόχρεοι πρέπει να επιβαρύνονται φορολογικά σύμφωνα με το επίπεδο κατανάλωσης που πραγματοποιούν (Σγουρινάκης, 2016). Επίσης, ως δείκτης μέτρησης της φοροδοτικής ικανότητας είναι καλύτερος από εκείνον του εισοδήματος καθότι είναι πιο δύσκολος, δεν συμπεριλαμβάνει ορισμένες κατηγορίες αγοραστικής δύναμης γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία αποκλίσεων και κοινωνικής ανισότητας. Αντιθέτως, ο δείκτης της κατανάλωσης είναι πιο δίκαιος από τη στιγμή που οι πόροι και τα εισοδήματα του πολίτη διοχετεύονται σταδιακά στην κατανάλωση. Η κατανάλωση επιδρά σε μικρότερο βαθμό στα οικονομικά κίνητρα των ατόμων, και λιγότερο στην αποταμίευση η οποία δεν υπόκειται σε διπλό φόρο, όπως συμβαίνει στη περίπτωση του φόρου εισοδήματος (Γιωγος, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα/μεθοδολογία

Στην παρούσα εργασία λόγος γίνεται για το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα μετά την μεταπολίτευση μέσα από συλλογή δευτερογενών δεδομένων, βιβλιογραφική ανασκόπηση, συγκέντρωση πληροφοριών από άρθρα. Σκοπός είναι η συγκριτική ανάλυση και κριτική της φορολογικής πολιτικής που ασκήθηκε στην Ελλάδα κατά τη χρονική περίοδο της Δικτατορίας, από το 1974-1980 μέχρι και σήμερα. Με τα διαθέσιμα στοιχεία (για τα χρόνια 1974-2017) στόχος είναι η μελέτη της φορολογικής πολιτικής με ποικίλα μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας όπως είναι το ΑΕΠ, ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, η Ανεργία, κτλ.

5.1 Στόχος

Πρόκειται για ένα ενδιαφέρον ζήτημα καθώς μας δίνεται η δυνατότητα να μελετήσουμε τη φορολογική πολιτική που ασκήθηκε από τα χρόνια της Δικτατορίας και έπειτα μέχρι την οικονομική ύφεση και τις συνέπειές της σήμερα. Στόχος είναι να διαπιστωθεί πως το φορολογικό σύστημα ανά χρονική περίοδο επηρέασε βασικούς δείκτες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Επίσης, εξετάζονται τα φορολογικά μεγέθη σε συνδυασμό με άλλα μεγέθη/δείκτες της ελληνικής οικονομίας όπως για παράδειγμα τις επενδύσεις ή το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και παρουσιάζεται η εξέλιξή τους ανά τα χρόνια. Τα ερευνητικά ερωτήματα που επιδιώκουμε να απαντήσουμε σε αυτή την μελέτη είναι τα ακόλουθα:

- Πως εξελίχθηκαν τα φορολογικά έσοδα (Άμεσοι και Έμμεσοι Φόροι) βάσει της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής ανά χρονική περίοδο;
- Πως τα φορολογικά μέτρα επηρέασαν βασικούς δείκτες της Ελληνικής Οικονομίας ανά χρονική περίοδο;
- Ποια η σχέση των φορολογικών μέτρων με στοιχεία που σχετίζονται με την εργασία και την κοινωνία (πχ εργατικό δυναμικό, άνεργοι);
- Ποια η σχέση των φορολογικών μέτρων με στοιχεία που σχετίζονται με την κατανάλωση ανά χρονική περίοδο;

Επίσης, μερικά ακόμα υπό-ερωτήματα αφορούν τη σχέση των φορολογικών εσόδων που προέρχονται από τη φορολόγηση εισοδήματος των φυσικών/νομικών προσώπων με το σύνολο των φορολογικών εσόδων καθώς και ποια είναι η σύνδεση μεταξύ της σχέσης των φορολογικών εσόδων που προέρχονται από την άμεση και έμμεση

φορολόγηση ανά χρονική περίοδο. Έτσι εξετάζοντας τις ιστορικές περιόδους στη χώρα μέσα από πολιτική και οικονομική προσέγγιση, καθώς πρόκειται για αλληλένδετες έννοιες, θα γίνει κατανοητό το φορολογικό καθεστώς της Ελλάδας και η εξέλιξή του ανά τα χρόνια συδυσαστικά με σημαντικές πολιτικές ιστορικές στιγμές.

5.2 Διαδικασία

Η διαδικασία που θα ακολουθήσουμε προκειμένου να αναπτύξουμε την μελέτη αυτή ακολούθησε τα εξής στάδια.

Πρωταρχικό στοιχείο κάθε εμπειρικής μελέτης είναι η συλλογή των δευτερογενών δεδομένων που θα αποτελέσουν την πρώτη ύλη προκειμένου να προβούμε σε ανάλυση και διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Έπειτα χρησιμοποιώντας τα στοιχεία που συλλέξαμε, προχωρήσαμε στη συσχέτιση μεταξύ των μεγεθών και της χρονικής περιόδου που μελετάμε ώστε να διεξάγουμε συμπεράσματα για την φορολογική και οικονομική κατάσταση της δεδομένης χρονικής στιγμής στη χώρα.

5.3 Περιγραφή Δεδομένων

Προκειμένου να μπορέσουμε να μελετήσουμε τα παραπάνω ερωτήματα προχωρήσαμε σε συλλογή δεδομένων σχετικά με την πολιτική κατάσταση της χώρας από την Μεταπολίτευση και μετά και την οικονομική κατάσταση τη δεδομένη στιγμή.

Πιο συγκεκριμένα, συλλέγονται στοιχεία από την διαδικτυακή πύλη :

- Υπουργείου Οικονομικών
- ΟΑΕΔ, στοιχεία όσον αφορά την ανεργία
- ΕΛΣΤΑΤ
- ΟΟΣΑ

Επίσης, άρθρα και εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος δίνουν χρήσιμο και έγκυρο πληροφοριακό υλικό για την φορολογική πολιτική της χώρας από τα χρόνια μετά την Δικτατορία μέχρι και σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Φορολογική Πολιτική στην Ελλάδα ανά χρονικές περιόδους

Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 έως το 1990 πολιτικοί προβληματισμοί καθοδήγησαν την ελληνική δημοσιονομική πολιτική. Οι προϋπολογισμοί υποβλήθηκαν σε περιορισμένη πειθαρχία και ελλείμματα και το δημόσιο χρέος αυξήθηκε. Παρόλα αυτά, η ενσωμάτωση της ελληνικής οικονομίας με τις οικονομίες της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου καθιστούσε μεγαλύτερη τη δημοσιονομική αβεβαιότητα. Η έντονη επιθυμία της Ελλάδας να συμμετάσχει ως ισότιμος εταίρος στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) απαιτούσε αλλαγές (μεγαλύτερη δημοσιονομική πειθαρχία, νομισματική συγκράτηση και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις). Με την ένταξη στην ΟΝΕ που πραγματοποιήθηκε το 2001, η ελληνική φορολογική πολιτική θα αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις και περιορισμούς, αλλά συγχρόνως η ένταξη θα δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για την οικονομία.

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται η οικονομική και φορολογική πολιτική της χώρας ανά χρονική περίοδο. Οι εισπράξεις της γενικής κυβέρνησης ανήλθαν στο 45,6% του ΑΕΠ το 2000, από 26,7% το 1976. Σήμερα, η φορολογική επιβάρυνση της Ελλάδας είναι ουσιαστικά ίδια με τον μέσο όρο της ΕΕ. Η αύξηση των εισπράξεων δεν ήταν ομοιόμορφη κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο και μισών δεκαετιών. Περισσότερο από το 70% της αύξησης σημειώθηκε μεταξύ του 1991 και του 2000. Μεταξύ του 1976 και του 1990 - όταν οι εισπράξεις αυξήθηκαν από 26,7% του ΑΕΠ σε 32,1% του ΑΕΠ - η ανάπτυξη ήταν υποτονική (Bryant, Garganas, & Tavlas 2001).

1) 1974-1980 Μεταπολίτευση

Η Μεταπολίτευση εγκαινιάζεται στη χώρα μας την ίδια περίοδο που εκδηλώνεται η διεθνής κρίση του 1973-1979. Η προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης πραγματοποιείται αρχικά στο πλαίσιο του τότε επικρατούντος οικονομικού υποδείγματος, του κεϋνσιανισμού, και του ταξικού συσχετισμού (ισχυρά συνδικάτα, Ανατολικό Μπλοκ κ.λπ.). Η διεθνής πρακτική που ακολουθούνταν εκείνη την περίοδο στα δημοσιονομικά αποκαλούνταν «χρυσός δημοσιονομικός κανόνας», που

μεταφραζόταν σε ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς εκτός του τομέα των δημόσιων επενδύσεων. Σε αυτή την κατάσταση, οι κυβερνήσεις Καραμανλή (1974-1980) ακολουθούν τη διεθνή πρακτική, αυξάνοντας τη νομισματική κυκλοφορία και δευτερευόντως τις δημόσιες επενδύσεις σε μια προσπάθεια να στηρίξουν την οικονομία. Συγχρόνως, προβαίνουν σε κρατικοποιήσεις συγκεκριμένων «στρατηγικών επιχειρήσεων», όπως ο όμιλος Ανδρεάδη (35% του τραπεζικού συστήματος τότε), της Ολυμπιακής κ.λπ., με αποτέλεσμα την αύξηση του πληθωρισμού (διακύμανση από 15% έως 22,5% ετησίως). Ωστόσο, η αύξηση της φορολογίας οδηγεί στη σχετική σταθερότητα του δημόσιου χρέους που κυμαίνεται από 27 έως 30% του ΑΕΠ (Παυλόπουλος, 2013).

Στα χρόνια που ακολούθησαν μετά την πτώση της Δικτατορίας στην Ελλάδα και εν μέσω της πετρελαϊκής κρίσης, η εθνική οικονομία βρίσκεται σε ύφεση. Πιο συγκεκριμένα, το χρονικό διάστημα 1974-1980 περιγράφεται με χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης σε σχέση με προηγούμενες περιόδους, πριν το 1974, καθότι η ελληνική οικονομία επηρεάζεται από ιστορικά γεγονότα παγκόσμιας εμβέλειας, όπως η μεγάλη αύξηση στην τιμή του πετρελαίου. Αποτέλεσμα των κρίσεων και των διακυμάνσεων αυτών ήταν να αυξάνεται το κόστος παραγωγής στα κράτη όπου παρήγαγαν πετρέλαιο και αντίστοιχη μείωση ζήτησης πετρελαίου στα κράτη που το εισήγαγαν. Έπειτα από παρόμοιες κρίσεις, η παραγωγή των κρατών αυτών μειώνεται ενώ τα επιτόκια και οι τιμές αυξάνονται με τα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών να παρουσιάζουν έλλειμμα (Καζάκος, 2009).

Η κρίση που ξέσπασε παγκοσμίως μετά το 1974 λόγω υψηλού πληθωρισμού και επιπέδου ανεργίας, χαρακτήρισε την περίοδο αυτή ως περίοδο υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου (Μηλιάς & Ιωακείμoglou, 2004). Αυτό σημαίνει ότι τα κεφάλαια που προορίζονταν για επενδύσεις στην οικονομία είναι πλεονάζοντα, δηλαδή τα κέρδη που παράγονται από αυτά δεν είναι αρκετά ώστε να οδηγήσουν σε ανάπτυξη.

Έτσι, μετά το 1974 και την κατάρρευση της Δικτατορίας, η χώρα συνέχισε τον ευρωπαϊκό της προσανατολισμό και στις 12 Ιουνίου 1975 κατέθεσε αίτηση ώστε να γίνει μέλος της Ε.Ο.Κ. Παρότι σε πρώτο επίπεδο υπήρξαν επιφυλάξεις από την Επιτροπή όσον αφορά την εισαγωγή της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ., ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη της μετά από ένα έτος και την σχετική απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών. Μετά τη λήξη των διαπραγματεύσεων τον Ιούνιο του 1979.

υπογράφηκε η Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ., και τέθηκε σε εφαρμογή από 1 Ιανουάριου του 1981. Οι λόγοι για τους οποίους η Ελλάδα θεωρούσε σημαντική την συμμετοχή της στην Ε.Ο.Κ. είναι οι εξής:

- ✓ Σταθεροποίηση της δημοκρατίας και των δημοκρατικών θεσμών στη χώρα.
- ✓ Στήριξη της ελληνικής οικονομίας στην προσπάθεια για ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της μέσα από την άσκηση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής.
- ✓ Ενδυνάμωση της θέσης της Ελλάδας έναντι της Τουρκίας
- ✓ Περαιτέρω ανεξαρτητοποίηση της χώρα στο διεθνές και περιφερειακό σύστημα καθώς και την ενεργό συμμετοχή της στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης (Ελληνική Δημοκρατία-Υπουργείο Εξωτερικών).

Η καπιταλιστική κρίση αφορούσε κατά βάση τις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης με τις λοιπές χώρες, μεταξύ αυτών και την Ελλάδα να έχουν πολύ λιγότερο. Έτσι η Ελλάδα την περίοδο 1974-1979 είχε ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από εκείνο των κρατών-μελών της ΕΟΚ.

Πίνακας 1. Ρυθμός ανάπτυξης, Πληθωρισμός, ανεργία			
Έτος	Ρυθμός ανάπτυξης	Πληθωρισμός	Ανεργία
1974	-6,4	26,8	2,1
1975	6,4	13,4	2,3
1976	6,9	13,3	1,9
1977	2,9	12,2	1,7
1978	7,2	12,5	1,9
1979	3,3	19,0	1,9
1980	0,7	24,9	2,7
1981	-1,6	24,5	4,0

Στον Πίνακα 1 φαίνεται η επιδείνωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε το 1979 και επηρέασε τόσο την Ελλάδα όσο και τις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες. Οι ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ εμφανίζονταν μειούμενες, οι κινήσεις επενδύσεων ήταν ανύπαρκτες ενώ ο στασιμοπληθωρισμός αποτέλεσε χαρακτηριστικό

της ελληνικής οικονομίας. Η οικονομική ύφεση στη χώρα μετά το 1974 σήμαινε ότι παρά το γεγονός της αύξησης των δημοσίων δαπανών, τα κρατικά έσοδα ήταν μειούμενα και έτσι ο δημόσιος δανεισμός έφτανε το 8,5% του ΑΕΠ αρχές της δεκαετίας του '80. Μάλιστα, τότε στη χώρα επικρατούσε το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού, με αρνητικό ποσοστό του ΑΕΠ και υψηλό πληθωρισμό.

Ένα ακόμη αρνητικό στοιχείο για την οικονομία εκείνη την περίοδο ήταν η επιδείνωση του επιπέδου ανταγωνιστικότητας των ιδιωτικών ελληνικών επιχειρήσεων και του ισοζυγίου πληρωμών. Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο διευρύνθηκε από 1,3 δισεκατομμύρια δολάρια (1971) σε 3 δισεκατομμύρια δολάρια (1975) και 6,8 δισεκατομμύρια δολάρια (1981). Μετά την περίοδο της Δικτατορίας, οι κρατικές δαπάνες έφταναν περίπου το 28% του ΑΕΠ ενώ στις αρχές της επόμενης δεκαετίας ξεπέρασαν το 30%. Στη συνέχεια επικράτησε έντονο το φαινόμενο του σοσιαλισμού καθώς επεκτάθηκε ο δημόσιος κλάδος και πολλά πιστωτικά ιδρύματα κρατικοποιήθηκαν. Αναπτύχθηκαν επίσης δημόσιοι οργανισμοί επιφορτισμένοι με θέματα όπως οι εξαγωγές (Τσουλφίδης, 2003). Αρχές της δεκαετίας του '80 το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου υπερ-πενταπλασιάστηκε όπως και τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ένα από τα κυριότερα στοιχεία της περιόδου μετά τη Δικτατορία αποτελούσε το υψηλό ενεργειακό κόστος με τις δύο ενεργειακές κρίσεις του 1973 και 1979, άρα και του κόστους εργασίας με αποτέλεσμα τη μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών αγαθών. Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων ήταν εφικτό να αποκατασταθεί μέσω της σταδιακής υποτίμησης της δραχμής (Κωστής, 2015).

Συμπερασματικά, το διάστημα μεταξύ 1974-1980 ήταν η δεύτερη μακροβιότερη διάρκεια που επικράτησε στη χώρα το ίδιο φορολογικό μοντέλο. Από εκεί και πέρα η φορολογική πολιτική άλλαζε ανά διετία.

1974-1980

Κατώτατος φορολογικός συντελεστής	3%
Ανώτατος φορολογικός συντελεστής	60%
Κλιμάκια φόρου εισοδήματος	19

Το νομοθετικό διάταγμα 3323/1955 «Περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων» εισήγαγε τη γενική φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και απάλλαξε πλήρως από το φόρο τα εισοδήματα από τόκους καταθέσεων κάθε είδους σε τράπεζες και κρατικά ταμειυτήρια, καθώς και από τόκους εθνικών δανείων που εκδίδονταν με τη μορφή εντόκων γραμματίων του Δημοσίου ή ομολόγων. Επίσης, καθιερώθηκε πλήρης απαλλαγή φόρου για μια δεκαετία για τα μερίσματα προνομιούχων μετοχών ενώ για την περίοδο αυτή μετά την δικτατορία, η πιστωτική και επενδυτική πολιτική ανέστειλε τις προσπάθειες αναδιάρθρωσης και βιομηχανικής ανάπτυξης της προηγούμενης περιόδου.

2) 1981 (ΕΟΚ) έως 1989- Πτώση του τείχους του Βερολίνου

Το πολιτικό σκηνικό στην Ευρώπη αρχές της δεκαετίας του '80 είχε ως εξής: Το 1981, η Ελλάδα έγινε μέλος της ΕΕ, με την Ισπανία και την Πορτογαλία να γίνονται επίσης, μέλη της Ε.Ε. μετά από μια πενταετία (Griffith et al., 2004). Το 1986 υπογράφηκε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη που αποτέλεσε τη βάση του εξαετούς προγράμματος το οποίο είχε στόχο τον περιορισμό των εμποδίων στο ελεύθερο εμπόριο ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ. Έτσι, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη οδήγησε στη δημιουργία της «Ενιαίας Αγοράς». Ωστόσο, με την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, στις 9 Νοεμβρίου 1989, προκλήθηκε έντονη πολιτική αναταραχή καθώς τα σύνορα ανάμεσα στο ανατολικό και δυτικό τμήμα της Γερμανίας άνοιξαν μετά από σχεδόν μια τριανταετία (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017). Το διάστημα από το 1981 έως και το 1992, όταν η Ελλάδα έγινε μέλος στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η εθνική οικονομία έπρεπε να λειτουργήσει σε ένα διαφορετικό ρυθμιστικό πλαίσιο, καθώς ενισχύθηκε ο φιλελευθερισμός στις αγορές. Οι αλλαγές αυτές σηματοδοτούνται από:

α) Την κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής το 1983, την ενοποίηση πολλαπλών επιτοκίων χορηγήσεων και τη σημαντική άνοδο του μέσου ονομαστικού επιτοκίου την ίδια χρονιά.

β) Τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, με κατάργηση δασμών και ποσοστώσεων για τελικά προϊόντα την περίοδο 1981-1986 και την κατάργηση των υπόλοιπων δασμών, των εξαγωγικών επιδοτήσεων και του ρυθμιστικού φόρου επί των εισαγωγών, το 1989.

γ) Τη φιλελευθεροποίηση της αγοράς κεφαλαίου, η οποία ξεκινά το 1986 και ολοκληρώνεται σε μια δεκαετία και περιλαμβάνει τόσο τη βραχυχρόνια όσο και τη μακροχρόνια κίνηση κεφαλαίων.

δ) Τη σταδιακή φιλελευθεροποίηση των κρατικών προμηθειών.

Σε αυτή την περίοδο επιδεινώνεται η κρίση του ελληνικού καπιταλισμού, γεγονός που αποδίδεται αφενός στην μείωση της παραγωγικότητας του κεφαλαίου και αφετέρου στην ταχύτερη αύξηση του πραγματικού μισθού σε σχέση με την παραγωγικότητα της εργασίας. Στην τετραετία 1980-1983, για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο, το ΑΕΠ μειώνεται για τέσσερα διαδοχικά έτη (Σιούτα, 2010).

ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ, ΑΝΕΡΓΙΑ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ, 1980-1990					
Έτος	Ρυθμός ανάπτυξης %	Πληθωρισμός (ΓΑΤΚ) %	Ανεργία %	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ως % του ΑΕΠ	Κατά κεφαλή ΑΕΠ (\$)
1980	0,7	24,9	2,7	0,6	5030
1981	-1,6	24,5	4,0	1,7	4575
1982	-1,1	21,1	5,8	-1,8	4741
1983	-1,1	20,2	7,9	-2,8	4262
1984	2,0	18,5	8,1	-2,5	4121
1985	2,5	19,3	7,8	-4,5	4085
1986	0,5	23,0	7,4	-3,6	4798
1987	-2,3	16,4	7,4	-0,8	5576
1988	4,3	13,5	7,7	-1,8	6459
1989	3,8	13,7	7,5	-4,3	6683
1990	0,0	20,4	7,0	-4,7	8219

Πηγή: ΥΠΕΘΟ

Η πολιτική της Ελλάδας στην Ε.Ε. αυτή την περίοδο χαρακτηρίζεται από έντονες ενοποιητικές προθέσεις όπου αρχίζει να προωθείται το «ομοσπονδιακό» πρότυπο ενοποίησης καθώς και η ανάπτυξη κοινής πολιτικής σε βασικούς τομείς, όπως η παιδεία, η υγεία και το περιβάλλον και η ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Παρόλα αυτά την περίοδο αυτή υπήρξαν αντιφάσεις τόσο στον οικονομικό κλάδο, όπου το κράτος φαίνεται να αποκλίνει από το μέσο «κοινοτικό»

επίπεδο ανάπτυξης, όσο και στον πολιτικό κλάδο, όταν υπήρξε πρόβλημα με την ονομασία της ΠΓΔΜ και η Ελλάδα είχε στόχο την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Duval et al., 2007).

Συμπερασματικά, σε αυτή την περίοδο ακολουθήθηκε μια φορολογική πολιτική με στόχο την ενίσχυση της μεσαίας τάξης και των επιχειρήσεων. Ωστόσο, επιδεινώθηκε η κρίση του ελληνικού καπιταλισμού, λόγω της μείωσης της παραγωγικότητας, του κεφαλαίου και της αύξησης του πραγματικού μισθού σε σχέση με την παραγωγικότητα της εργασίας. Για την τετραετία 1980-1983, για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο, το ΑΕΠ μειώνεται συνεχώς. Έγιναν επίσης, προσπάθειες ενίσχυσης του σοσιαλισμού μέσω της προσπάθειας διάσωσης των επιχειρήσεων που αντιμετώπιζαν προβλήματα με τον Ν.1386/1983 και τόνωσης του «κοινωνικού προσώπου» των επιχειρήσεων με τον Ν.1365/1983 περί «κοινωνικοποιήσεων» και εποπτικών συμβουλίων. Αυτή την εποχή κρατικοποιήθηκαν επιχειρήσεις που ανήκαν σε πολύ ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες και σχεδιάστηκε μια φορολογική και οικονομική πολιτική με στόχο την ενίσχυση της ισότητας ανάμεσα στους πολίτες, μέσω της ενίσχυσης των αντικειμενικά ασθενέστερων ομάδων, την εξάλειψη διακρίσεων, τη βελτίωση των προϋποθέσεων άσκησης των ελευθεριών αλλά και του γενικού αισθήματος ελευθερίας και την παροχή βασικών κοινωνικών αγαθών.

1980 -1989

Κατώτατος συντελεστής 6-10%

Ανώτατος συντελεστής 60-63%.

Κλιμάκια εισοδήματος. 15- 18.

3) 1990-1993

Η περίοδος 1990-1993 χαρακτηρίστηκε από την προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης. Πιο αναλυτικά, αρχές της δεκαετίας του '90 το δημόσιο χρέος απειλούσε την εθνική οικονομία σε μακροπρόθεσμη βάση (Devereux et al., 2003). Έτσι, ήταν απαραίτητη η λήψη μέτρων ώστε να περιοριστεί το δημόσιο χρέος, υποχρέωση που ανέλαβε η τότε κυβέρνηση της χώρας παρά το υψηλό πολιτικό κόστος και τις αντίθετες εργασιακές ενώσεις οι οποίες βασίζονται στην κρατική χρηματοδότηση. Η

προσπάθεια αυτή απέδωσε αλλά τα αποτελέσματα καθυστέρησαν να φανούν εξαιτίας πολλών αιτιών. Αρχικά, σημειώθηκε πρόοδος λόγω της μετατροπής των ελλειμμάτων σε πλεόνασμα και του περιορισμού της αυξητικής επίδρασης του αποτελέσματος ενδοκυβερνητικών συναλλαγών (ΟΤΑ, ΟΚΑ, λοιπά ΝΠΔΔ) σε παράγοντα μειωτικό για το δημόσιο χρέος. Σημαντικό στοιχείο που συνέβαλε σε αυτή τη σωτήρια κίνηση για τη μετέπειτα πορεία του δημοσίου χρέους ήταν η τολμηρή κυβερνητική παρέμβαση στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης με τον Ν. 2084/92. Παρόλα αυτά οι παρεμβάσεις δημοσιονομικού χαρακτήρα δεν σταμάτησαν την διόγκωση του δημοσίου χρέους στη χώρα, το οποίο συνέχισε να διογκώνεται φτάνοντας το 111,6% του ΑΕΠ το 1993. Ωστόσο, η δυσμενής αυτή βραχυχρόνια εξέλιξη αποδίδεται σε δύο παράγοντες, που δεν σχετίζονται με την δημοσιονομική πολιτική που ακολουθήθηκε αυτή την περίοδο. Πρώτος παράγοντας ήταν η μεγάλη ετήσια επιβάρυνση για πληρωμή τόκων, από 1,3 τρισ. δρχ. το 1990 σε 2,7 τρισ. δρχ. το 1993, λόγω συσσωρευμένων χρεών και δεύτερον λόγω της ενσωμάτωσης σωρείας χρεών τα οποία υπήρχαν αλλά δεν είχαν μέχρι τότε συμπεριληφθεί στο δημόσιο χρέος, όπως συναλλαγματικές διαφορές της ΤτΕ, οφειλές από καταπτώσεις εγγυήσεων, ελλείμματα ΔΕΚΟ κ.ά.. (Καμάρα, 2005).

Το 1985 τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας έφτασαν σε επικίνδυνα επίπεδα, με αποτέλεσμα να υιοθετηθεί ένα σταθεροποιητικό πρόγραμμα και ο Κ. Σημίτης να αναλάβει την εφαρμογή του ως υπουργός Εθνικής Οικονομίας. Μεταξύ των άλλων μέτρων που υιοθετήθηκαν υπήρξε και μία νέα υποτίμηση της δραχμής κατά 15%. Τα αποτελέσματα του σταθεροποιητικού προγράμματος υπήρξαν θετικά, αλλά αυτό συνέβη γιατί υιοθετήθηκε μία νέα εισοδηματική πολιτική που συγκρατούσε το κόστος εργασίας. Οι αντιδράσεις που προκάλεσε το πρόγραμμα σε συνάρτηση με τις επερχόμενες εκλογές οδήγησαν σε εγκατάλειψή του και στην επιστροφή μιας πολιτικής ανάλογης με εκείνη των αρχών της δεκαετίας του 1980, η οποία δεν άργησε να οδηγήσει σε μία οξύτατη κρίση το 1990.

Από το 1990 και μετά η Τράπεζα της Ελλάδος στράφηκε σε μία πολιτική με στόχο την καταπολέμηση του πληθωρισμού (Barrell & Weale, 2009). Ήταν γενικώς παραδεκτό πλέον ότι η πολιτική υποτίμησης της δραχμής δεν είχε αποδώσει και έτσι η προσπάθεια να μειωθεί ο πληθωρισμός είχε ως προϋπόθεση να ξεπεραστούν οι πιέσεις για μετακύληση του κόστους παραγωγής μέσω της συναλλαγματικής πολιτικής. Το γεγονός αυτό πέτυχε η Τράπεζα της Ελλάδος με αποτέλεσμα η

προσπάθεια για καταπολέμηση του πληθωρισμού να κριθεί αποτελεσματική (Κωστής, 2015).

Την περίοδο αυτή οι προσπάθειες για δημοσιονομική εξυγίανση και περιορισμό των ελλειμμάτων απαιτούσαν την μείωση των δημόσιων δαπανών. Το γεγονός αυτό απαιτούσε περιοριστική εισοδηματική πολιτική, η οποία τελικά οδήγησε σε μείωση του εισοδήματος των δημόσιων υπαλλήλων και συνταξιούχων και στην αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους. Στόχος ήταν η ενίσχυση των δημόσιων εσόδων μέσα από μέτρα και ρυθμίσεις που αποσκοπούσαν στην αποδοτική σύλληψη της φορολογητέας ύλης και στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Περαιτέρω έσοδα μπορούσαν να συλλεχθούν από την εκποίηση προβληματικών επιχειρήσεων και τη διάθεση κτηματικών ομολόγων και μετοχών επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας (Kneller et al., 1999).

Το 1992 πραγματοποιήθηκαν μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα με βασικό στοιχείο τους τη μείωση των συντελεστών φορολόγησης φυσικών και νομικών προσώπων (OECD, 1991/92). Αυτό το γεγονός οδήγησε σε δυσκολίες όσον αφορά την εφαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής περιορίζοντας τα έσοδα από φόρους και κάνοντας το ελληνικό φορολογικό καθεστώς λιγότερο προοδευτικό. Επίσης, η υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων αντιμετώπισε δυσκολίες λόγω της έντασης του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Τέλος, στις προσπάθειες για επίτευξη οικονομικής και φορολογικής σταθερότητας και σταθεροποίησης συνέβαλε και η νομισματική πολιτική, που είχε στόχο την μείωση του πληθωρισμού μέσω ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και της βελτίωσης της ισορροπίας του ισοζυγίου πληρωμών.

Συμπερασματικά, τη τριετία 1990-1993 πραγματοποιήθηκαν μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα με βασικό στοιχείο τους τη μείωση των συντελεστών φορολόγησης φυσικών και νομικών προσώπων. Οι νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις οδήγησαν στην επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της προσφοράς χρήματος και της πιστωτικής επέκτασης. Κατά αυτό το τρόπο διατηρήθηκαν υψηλά τα ονομαστικά και πραγματικά επιτόκια ενώ στόχος ήταν και η αύξηση της χρηματοδότησης του δημόσιου ελλείμματος από την μη τραπεζική αγορά (Rajan & Zingales, 1998). Επίσης, έγιναν προσπάθειες για επίτευξη οικονομικής και φορολογικής σταθερότητας.

4)1994-2004

Συνεχίζοντας από το 1993 υπό την ηγεσία του Ανδρέα Παπανδρέου και του Κώστα Σημίτη, το ΠΑΣΟΚ ξεκίνησε μια φάση "εκσυγχρονισμού", όπου το κόμμα μείωσε το πληθωρισμό και τα δημοσιονομικά ελλείμματα, απελευθέρωσε τις αγορές και απομακρύνθηκε από την ανακατανομή του εισοδήματος. Μέχρι το 2000, η χώρα διέθετε ένα πρωτογενές πλεόνασμα. Πιο σημαντικό, όμως, ήταν η είσοδος της Ελλάδας σε περίοδο υψηλών ρυθμών ανάπτυξης (υψηλότερων από εκείνους της Ευρωζώνης στο σύνολό της), σηματοδοτώντας το τρίτο μεγάλο κύμα ελληνικής οικονομικής επέκτασης μετά από αυτές τις δεκαετίες του 1930 και του 1960. Ωστόσο, μαζί με αυτές τις θετικές τάσεις, εμφανίστηκαν επίσης αρκετές αρνητικές, με σημαντικότερη την υποβάθμιση του εμπορικού ισοζυγίου. Παρά την αύξηση του ΑΕΠ, η ελληνική οικονομία φαίνεται παγιδευμένη μεταξύ των οικονομιών χαμηλού κόστους εργασίας και των οικονομιών υψηλού εργατικού κόστους και υψηλής καινοτομίας. Επιπλέον, το δημόσιο χρέος παρέμεινε υψηλό, κυμαινόμενο σε επίπεδα περίπου 100% του ΑΕΠ (Moschonas, 2013).

Πιο αναλυτικά, το 1994 η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης παρουσίασε βελτίωση. Έπειτα από την ύφεση των τριών προηγούμενων χρόνων, η ανάκαμψη των οικονομιών των ευρωπαϊκών κρατών λειτουργούσε θετικά για την εθνική οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα το 1994 τα χρονικά περιθώρια ήταν στενά ώστε να καταφέρει οικονομική και θεσμική προσαρμογή της ικανοποιώντας τα κριτήρια της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Η αισιοδοξία που δημιουργούσαν οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας το 1994 σε συνδυασμό με το χρονοδιάγραμμα της ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία η τότε κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου δεσμεύτηκε για την ανάκαμψη της οικονομίας.

Ως βασικές αιτίες των δυσχερειών που αντιμετώπισε η ελληνική οικονομία ήταν τα υψηλά δημόσια ελλείμματα με αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην υλοποίηση των διαρθρωτικών αλλαγών. Η δημοσιονομική πολιτική επιδίωξε άμεσα την δραστική μείωση των δημόσιων δαπανών ελλειμμάτων και του πληθωρισμού. Η αντιμετώπιση των δύο αυτών βασικών ανισορροπιών ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την

επίτευξη υψηλών και διατηρήσιμων ρυθμών ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα. Στο πλαίσιο αυτό, η δημοσιονομική πολιτική θα έπρεπε να φέρει το κύριο βάρος της οικονομικής σταθεροποίησης. Με το γενικό Κρατικό Προϋπολογισμό του 1994, η εξουσία εκδήλωνε την πρόθεση της να λάβει αποτελεσματικά μέτρα στην κατεύθυνση της δημοσιονομικής εξυγίανσης. Παράλληλα, η νομισματική και συναλλαγματική πολιτική θα διατηρούσε τον αντιπληθωριστικό του χαρακτήρα. Στην ίδια κατεύθυνση θα στρατεύονταν και η εισοδηματική πολιτική (Βλημάκη, Ιερωνυμάκης & Κουρνιανού, 2010).

Οι σημαντικές αποκλίσεις που εκδηλώθηκαν το 1993 σε βασικά μεγέθη της οικονομίας από τους στόχους του Προϋπολογισμού και του Προγράμματος Σύγκλισης 1993-1998 κατέστησαν, για την νέα κυβέρνηση αναγκαία την αναθεώρηση του Προγράμματος προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα νέα δεδομένα της οικονομίας και να προσδιοριστούν τα μέσα πολιτικής που θα στήριζαν την προσπάθεια προσαρμογής. Οι βασικοί μεσοπρόθεσμοι στόχοι και το πλαίσιο οικονομικής πολιτικής προσδιορίζονταν στο αναθεωρημένο Πρόγραμμα Οικονομικής Σύγκλισης, που κάλυπτε την περίοδο 1994-1999. Κρίσιμη επιδίωξη του νέου Προγράμματος ήταν να εξασφαλιστεί μέχρι το 1998 η ικανοποίηση των κριτηρίων οικονομικής σύγκλισης που έθετε η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να ήταν σε θέση η Ελλάδα να συμμετάσχει πλήρως στο τελικό στάδιο της ΟΝΕ, το οποίο προβλεπόταν να αρχίσει την 1η Ιανουαρίου 1999. Παράλληλα, το Πρόγραμμα ιεραρχούσε σε υψηλό επίπεδο προτεραιότητας τη συνέχιση των διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία.

Η αύξηση των δημοσίων εσόδων μέχρι το 1996 και η μετέπειτα σταθεροποίηση του προερχόταν από τη διερεύνηση της φορολογικής βάσης, την αύξηση των συντελεστών υφισταμένων φόρων και την περιστολή της φοροδιαφυγής, σύμφωνα με τις φορολογικές αλλαγές που έγιναν το 1994, με τους νόμους 2187/94, 2198/94, 2214/94 (Πρόγραμμα Σύγκλισης 1994). Επίσης, ο περιορισμός της αύξησης του δημοσίου χρέους διευκολυνόταν από επιπλέον έσοδα που προέρχονταν από τη μετοχοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Η βελτίωση του δημοσιονομικού ισοζυγίου σε συνδυασμό με την βελτίωση των υποδομών, την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων και τα μέτρα διαρθρωτικής προσαρμογής, έθεσαν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της οικονομίας κατά την δεύτερη περίοδο του Προγράμματος Σύγκλισης 1997-1999.

Το 1997 στόχο συνέχισε να αποτελεί η σταθεροποίηση της οικονομίας με το επίπεδο του πληθωρισμού να πέφτει ενώ πολύ σημαντική ήταν και η πτώση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης σε 4% του ΑΕΠ. Ωστόσο όμως, οι συνθήκες στην αγορά εργασίας και στο ισοζύγιο πληρωμών δεν ήταν ικανοποιητικές με τα ποσοστά ανεργίας να μένουν αμετάβλητο στο 10,3%, και το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε ελαφρά στο 4% του ΑΕΠ. Στόχος της δημοσιονομικής πολιτικής για τα έτη 1998-1999 ήταν ο περιορισμός του πληθωρισμού μέσα από ένα σύνολο συμπληρωματικών μέτρων για γρήγορη δημοσιονομική εξυγίανση με άμεση επίσης προτεραιότητα την μείωση του ελλείμματος.

Η πολιτική της κυβέρνησης για την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής εξυγίανσης και για την σταδιακή και συστηματική μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ, θα στηρίζονταν στην περαιτέρω διεύρυνση της φορολογικής βάσης με την εισαγωγή νέων μέτρων (π.χ. φόρος 0.3% επί των χρηματιστηριακών συναλλαγών), στον περιορισμό της φοροδιαφυγής και στην συγκράτηση πρωτογενών δημόσιων δαπανών (OECD 1997/1998, Πρόγραμμα Σύγκλισης ΥΠΕΘΟ 1998).

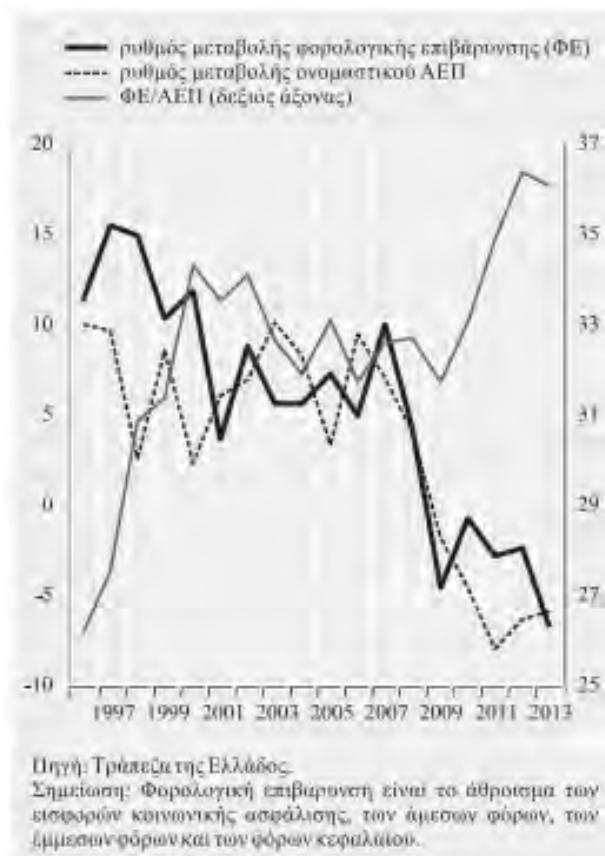
Η επιτάχυνση της ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας, ως αποτέλεσμα της αύξησης των ιδιωτικών επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης, διευκόλυνε την περαιτέρω μείωση των καθαρών δανειακών αναγκών. Επομένως, η βασική πρόκληση για την οικονομική πολιτική στα μέσα της δεκαετίας του 1990 ήταν ο άριστος συνδυασμός της νομισματικής σταθερότητας και της δημοσιονομικής εξυγίανσης με την διεύρυνση και ποιοτική αναβάθμιση του παραγωγικού δυναμικού της χώρας. Ο στόχος αυτός είχε να κάνει, πέρα από την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ και με την δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την επίτευξη καλύτερων μακροοικονομικών επιδόσεων μέσα από την ανάπτυξη της οικονομίας ώστε να περιοριστεί η ανεργία και να επέλθει ισορροπία στο εξωτερικό ισοζύγιο (Maduro, 1998).

Ο Μανιάτης (2013) συγκρίνει τη φορολογική δομή της Ελλάδας και της Ε.Ε., για τα έτη 1995-2009 και έτσι στο πίνακα 1 παρουσιάζεται σε συνοπτική μορφή η δημοσιονομική δομή της ελληνικής οικονομίας.

	ΕΕ15	Ελλάδα	Διαφορά
1. Δημόσιες δαπάνες / ΑΕΠ	47.8	45.3	-2.5
2. Δημόσια έσοδα / ΑΕΠ	45.5	39.3	-6.2
3. Δημόσιο έλλειμμα / ΑΕΠ	-2.8	-6.0	+3.2
Δημόσιες δαπάνες / ΑΕΠ			
4. Μισθοί δημοσίων υπαλλήλων / ΑΕΠ	10.8	10.9	----
5. Δαπάνες εκπαίδευσης / ΑΕΠ	5.2	2.9	-2.3
6. Δαπάνες υγείας / ΑΕΠ	6.4	4.4	-2.0
7. Δαπάνες κοινωνικής προστασίας / ΑΕΠ	18,8	17,2	-1.6
8. Τόκοι δημοσίου χρέους/ ΑΕΠ	3.6	6.6	+3.0
9. Γενικές δαπάνες κυβέρνησης / GDP	7.1	10.6	+3.5
10. Άμυνα / GDP	1.6	2.6	+1.0
Φόροι / ΑΕΠ			
11. Συνολικά έσοδα από φόρους και εισφορές στην	41.3	34.1	-7.2
κοινωνική ασφάλιση / ΑΕΠ			
12. Φορολογικά έσοδα / ΑΕΠ	27.2	21.2	-6.0
13. Σύνολο (πραγματικών και τεκμαρτών) εισφορών στην κοινωνική ασφάλιση / ΑΕΠ	14.3	12.9	-1.4
14. Φόροι επί του εισοδήματος, πλούτου, κλπ / ΑΕΠ	13,2	8,0	-5.2
15. Φόροι εισοδήματος / ΑΕΠ	12.3	7.6	-4.7
16. Φόροι προσωπικού εισοδήματος / ΑΕΠ	9.7	4.5	-5.2
17. Φόροι κερδών Α.Ε. / ΑΕΠ	2.8	2.9	----
18. Έμμεσοι φόροι / ΑΕΠ	13.7	13.0	-0.7

Πηγή: Eurostat, Government finance statistics.

Ένα από τα κυριότερα στοιχεία είναι ότι τα δημοσιονομικά προβλήματα της Ελλάδας δεν οφείλονται στις υπερβολικές δημόσιες δαπάνες αλλά στα ανεπαρκή φορολογικά έσοδα. Οι δαπάνες της κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν μικρότερες στην Ελλάδα σε σύγκριση με το μέσο όρο για τις χώρες της ΕΕ σε κάθε έτος, εκτός από ένα για τα τελευταία δεκαπέντε έτη. Όσον αφορά την φορολογική επιβάρυνση, ο Μανιάτης τονίζει ότι: «ο ρυθμός μεταβολής της ήταν υψηλότερος του ρυθμού μεταβολής του ονομαστικού ΑΕΠ τα χρόνια 1996-2001 όπως φαίνεται και στην εικόνα 1. Η εξέλιξη αποδίδεται στην ταχύτερη αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης σε σχέση με το ΑΕΠ και ειδικά αρχές της δεκαετίας του 2000 (κατά την οποία ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν θετικός) οι ρυθμοί μεταβολής της φορολογικής επιβάρυνσης και του ΑΕΠ ήταν περίπου ίδιοι, με αποτέλεσμα τη σχετική σταθεροποίηση του λόγου φορολογικής επιβάρυνσης προς ΑΕΠ». (Μανιάτης, 2013)

Εικόνα 1. Η εξέλιξη του ονομαστικού ΑΕΠ και της φορολογικής επιβάρυνσης

Από το 1995 και μετά είναι η χαμηλή η άμεση φορολογία εισοδήματος των νοικοκυριών στην Ελλάδα σε σχέση με τα κράτη της Ε.Ε., που είναι υπεύθυνη για τα χαμηλά έσοδα του κράτους και τα ελλείμματα του δημόσιου προϋπολογισμού. Αυτό συμβαίνει επειδή οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση καθώς και οι έμμεσοι φόροι ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα έφτασαν σχεδόν να συμβαδίζουν με τον μέσο όρο της Ε.Ε. το 2008, παρά το γεγονός ότι ήταν σημαντικά χαμηλότεροι των ευρωπαϊκών στην αρχή της περιόδου.

Οι φόροι στην ακίνητη περιουσία είναι αμελητέοι, και οι φόροι επί των κερδών των ανωνύμων εταιρειών φαίνεται να είναι παραπλήσιοι στην Ελλάδα και την Ε.Ε. Στην πραγματικότητα, η φορολογία των επιχειρήσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη κατά μέσο όρο για τα τελευταία δεκαπέντε έτη. Η υστέρηση των φόρων εισοδήματος στην Ελλάδα σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε. (5,2% του ΑΕΠ), συνδυασμένη με την υστέρηση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (1,2% του ΑΕΠ) οφείλεται κατά κύριο λόγο το μέσο ετήσιο έλλειμμα του

κρατικού προϋπολογισμού της τάξης του 6 % του ΑΕΠ στην Ελλάδα για την περίοδο 1995-2009 (Μανιάτης, 2013). Κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας Σημίτη (2000-2004), σημειώθηκε περαιτέρω χαλάρωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Ο στόχος της εισόδου στην Ευρωζώνη προκάλεσε σημαντική αύξηση των φορολογικών εισπράξεων, αλλά σχεδόν αμέσως μετά την απόφαση υπέρ της ένταξης στην Ελλάδα, άρχισαν πάλι να μειώνονται. Εν ολίγοις, το ΠΑΣΟΚ υπό τον Σημίτη δεν κατάφερε να πραγματοποιήσει - υπό τις ευνοϊκές συνθήκες υψηλής ανάπτυξης και χαμηλών επιτοκίων - το είδος των γνήσιων, μακροχρόνιων δημοσιονομικών μεταρρυθμίσεων που η Ελλάδα είχε ανάγκη και σε αυτό το σημείο άρχισε η διαφάνεια προς την πτώχευση (Moschonas, 2013).

Συμπερασματικά, η μεγαλύτερη χρονική διάρκεια όπου διατηρήθηκε το ίδιο φορολογικό σύστημα ήταν την περίοδο 1994 – 2001, όπου ο κατώτατος συντελεστής ήταν στο 5% και ο ανώτατος στο 45%. Το 1993 οι άμεσοι φόροι έφθασαν τα 4 δις ευρώ περίπου, ενώ οι έμμεσοι ήταν σαφώς περισσότεροι αφού ξεπέρασαν τα 9 δις. Στη συγκεκριμένη περίοδο το υπουργείο οικονομικών εισέπραξε 13% περισσότερους φόρους. Σημειώθηκε επίσης περιορισμός της δημοσιονομικής πολιτικής και ο σκοπός εισόδου της χώρας στην Ευρωζώνη είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των φορολογικών εσόδων τα οποία όμως στην συνέχεια μειώθηκαν.

5)2004-2009

Τον Μάρτιο του 2004 η Ν.Δ. παρέλαβε χρέος ίσο με 97,4% του ΑΕΠ. Η περίοδος σύγκλισης έχει τελειώσει, η Ελλάδα ήταν στο ευρώ και στόχος της κυβέρνησης ήταν η μείωση του χρέους. Με βάση οικονομικά στοιχεία από την κυβέρνηση της Ν.Δ. ο κ. Ν. Καραβίτης, αναπληρωτής καθηγητής Δημόσιας Οικονομικής του Παντείου Πανεπιστημίου, επισημαίνει ότι *«το οικονομικό πλήγμα Καραμανλή φαίνεται καθαρά, αν απλώς παρατηρήσουμε ότι το 2009 οι δαπάνες χωρίς τόκους είχαν αυξηθεί 5,5% του ΑΕΠ (χωρίς να υπολογίζουμε τα διάφορα απλήρωτα χρέη), ενώ τα έσοδα από 39,1% του ΑΕΠ το 2003 έπεσαν στο 36,9% το 2009. Με άλλα λόγια, οι δαπάνες αυξήθηκαν 40 δις. και τα έσοδα 20 δις. Αυτό είναι φανερό σημάδι κάκιστης δημοσιονομικής πολιτικής»*. (Φιλίστωρ, 2010)

Η πραγματικότητα είναι ότι λόγω της διεθνούς κρίσης έπεσαν έξω οι προβλέψεις της πλειοψηφίας των Ευρωπαϊκών κυβερνήσεων ως προς τη διαμόρφωση του

ελλείμματος. Ενδεικτικά στο πρόγραμμα Σταθερότητας που κατατέθηκε στις αρχές του 2009 η Ολλανδία προέβλεπε πλεόνασμα 1,2 % του ΑΕΠ και τελικά είχε έλλειμμα 5,4 %. Η Μάλτα προέβλεπε έλλειμμα 1,5% και τελικά είχε 3,8%. Η Πορτογαλία από 3,9% είχε 9,3%, η Σλοβακία από 3% είχε 7,9%, η Τσεχία από 1,6% είχε 5,8%, η Λιθουανία από 2,1% είχε 9,2%, η Πολωνία από 2,5% είχε 7,2% , η Μ. Βρετανία από 8,2% είχε 11,4%, και η Φιλανδία από πλεόνασμα 2,1% πήγε σε έλλειμμα 2,56%. Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η Ελλάδα. Όπου είχε πρόβλεψη για έλλειμμα 8% και πήγε σε έλλειμμα 15,4%.Ο προϋπολογισμός του 2009 όταν ψηφίστηκε προέβλεπε θετικό ρυθμό ανάπτυξης 2,7% και τελικά έκλεισε με αρνητικό -2,3%.

Αν και μέχρι το 2007 το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται, το διάστημα από το 2008 μέχρι και την αποχώρηση της κυβέρνησης Καραμανλή χαρακτηρίζεται ως «η διετία της κατάρρευσης». Ο Φιλίστων τονίζει τα εξής: *«Η Ελλάδα προσθέτει στο χρέος της 57 δισ. ευρώ, τρεις φορές πάνω από το συνηθισμένο των προηγούμενων χρόνων. Μεγάλο ρόλο στην εκτίναξη του ελλείμματος που οδήγησε στον εκτροχιασμό έπαιξαν η αύξηση των εισαγωγών σε είδη πολυτελείας, η ευνοϊκή μεταχείριση των υπεράκτιων εταιρειών, η κατάργηση των υψηλών τεκμηρίων, ενώ η απόφαση της κυβέρνησης Καραμανλή να επιδοτήσει μέσα στην κρίση την αγορά πολυτελών αυτοκινήτων ήταν απίστευτη. Ακόμα, το 2009 για εξοπλισμούς γίνονται νέα δάνεια 2,5 δισ. ευρώ, η ενίσχυση των τραπεζών φτάνει τα 5,5 δισ. και τα ασφαλιστικά ταμεία εκταμιεύουν περίπου 2 δισ. από τα αποθεματικά τους. Η άνοδος των σπρεντ διογκώνει τους τόκους των εντόκων γραμματίων κατά 1 δισ. και όλα μαζί οδηγούν στην αύξηση ρεκόρ κατά 36 δισ. Σύμφωνα με τον κ. Χριστοδουλάκη, γίνεται έτσι φανερό η κατάληξη στο σημερινό αδιέξοδο λόγω του κρατικού υπερδανεισμού που μαζί με την υπέρμετρη ιδιωτική κατανάλωση ξεπέρασε κάθε όριο αντοχής τα τελευταία χρόνια».* (Φιλίστωρ, 2010)

Από την άλλη πλευρά η κ. Ζωή Γεωργαντά (καθηγήτρια εφαρμοσμένης Οικονομετρίας του πανεπιστημίου Μακεδονίας και πρώην μέλος ΔΕ της ΕΛΣΤΑΤ) σε συνέντευξή της στη Γαλλική εφημερίδα L'Humanite για το εθνικό θέμα της ΕΛΣΤΑΤ καθώς και με άρθρο που δημοσίευσε στην ηλεκτρονική της σελίδα <http://zoe.georganta.co.uk> υποστηρίζει ότι το έλλειμμα του 2009 αυξήθηκε εντέχνως από την κυβέρνηση Γ.Α Παπανδρέου και τον κ. Ανδρέα Γεωργίου (πρόεδρο του Δ.Σ της ΕΛΣΤΑΤ). Στο ίδιο πνεύμα κινείται και το βιβλίο του κ. Γ. Παπαθανασίου 2011 (τ. Υπουργού Οικονομικών). Και οι δυο υποστηρίζουν πως το έλλειμμα διογκώθηκε

στα 30 δις Ευρώ από τα 14,36 που έφθανε στο τέλος του 2009. Αυτό έγινε στο τελευταίο τρίμηνο του 2009 με τον εξής τρόπο : προχώρησε σε επιστροφές φόρων ύψους 1,5 δις ευρώ ενώ τον Ιανουάριο του 2010 τις πάγωσε, υπολόγισε πληρωμές για εξόφληση χρεών νοσοκομείων 2,2 δις ευρώ από τα οποία πλήρωσε 1,2 δις χωρίς διαπραγμάτευση με τους προμηθευτές, αύξησε κατά 0,7 δις ευρώ τις δαπάνες για τα εξοπλιστικά προγράμματα , κατέβαλλε 0,5 δις ευρώ για την πρώτη δόση του επιδόματος αλληλεγγύης, μετέθεσε για το 2010 την εισπραξη του ΕΤΑΚ που αναλογούσε στο 2009 ύψους 0,6 δις ευρώ, αύξησε κατά 0,2 δις ευρώ τις δαπάνες για το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ,κατάργησε τις ρυθμίσεις για τους ημιυπαίθριους, την επιβολή φόρου στα λαχεία , το ξυστό και τα σκάφη αναψυχής χάνοντας έσοδα 2,2 δις ευρώ, αύξησε τις δαπάνες για οδοιπορικά- λειτουργικές δαπάνες και προμήθειες του δημοσίου κατά 0,7 δις ευρώ , ενώ παρατηρήθηκε υστέρηση εσόδων από τον φοροεισπρακτικό μηχανισμό πάνω από 2 δις ευρώ.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι ο κ. Παπαθανασίου αναφέρει ότι 31/12/2003 το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης ήταν 182 δις ευρώ και τις 31/12/2008 262 δις ευρώ. Την αύξηση αυτή των 80 δις ευρώ τη δικαιολόγησε αναφέροντας ότι 50 δις ευρώ πήγαν για πληρωμή τόκων από δάνεια που κληρονόμησε η Νέα Δημοκρατία, 10 δις ευρώ για πληρωμή αμυντικών εξοπλισμών που είχαν παραγγελθεί από προηγούμενες κυβερνήσεις, 2,5 δις ευρώ πήγαν για χρέη νοσοκομείων πριν το 2004 και άλλα 7 δις πήγαν για υποχρεώσεις σε ασφαλιστικά ταμεία που είχαν αναλάβει προηγούμενες κυβερνήσεις. Κατά τον κ. Παπαθανασίου το πραγματικό έλλειμμα που άφησε η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας για την περίοδο 2004-2009 ανήλθε στα 26,8 δις ευρώ.

Σύμφωνα με την Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2004-2005 Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας αρχές του 2004 είχε ως εξής: ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ υποχώρησε σε 3,8% το 2004 από 4,5% το 2003 με τον πληθωρισμό να υποχωρεί μεν αλλά να παραμένει σε υψηλά επίπεδα από το μέσο όρο του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ. Αυτό επηρέασε αρνητικά και την εικόνα της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Η απασχόληση επηρεάστηκε θετικά το 2004 από την άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας και τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά το ποσοστό ανεργίας βρισκονταν σε υψηλό επίπεδο. Το

έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε σημαντικά το 2004 (σε 3,9% του ΑΕΠ, από 5,6% του ΑΕΠ το 2003) παρέμεινε όμως σχετικά υψηλό, κυρίως λόγω διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας και της συνεχιζόμενης υποχώρησης της ανταγωνιστικότητας ως προς τις τιμές (Τράπεζα της Ελλάδος, 2005).

Σε αυτό το πλαίσιο τα φορολογικά μέτρα που ελήφθησαν κατά το 2004 διακρίνονται κυρίως σε δυο κατηγορίες:

(α) μέτρα για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προβλημάτων και

(β) μέτρα που αποβλέπουν στην αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων, στην επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης και στην ενίσχυση της απασχόλησης.

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος (2004) επιχειρείται η ενίσχυση των εσόδων του προϋπολογισμού, μέσω της ολοκλήρωσης εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων και την είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο με στόχο τη μείωση του ελλείμματος κάτω του 3% του ΑΕΠ και της φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων ώστε να αυξηθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις του Ν. 3259/2004 με τίτλο *“Περαίωση εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων, ρύθμιση ληξιπρόθεσμων χρεών και άλλες διατάξεις”*, δόθηκε τότε η δυνατότητα στους φορολογούμενους να κλείσουν ανέλεγκτες φορολογικές υποθέσεις που είχαν από το 2002 ή να εξοφλήσουν με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους τις ληξιπρόθεσμες οφειλές τους προς το Δημόσιο. Το Νοέμβριο, με το άρθρο 57 του Ν. 3283/2004 αυξήθηκαν τα τέλη κυκλοφορίας του 2005 κατά 15% κατά μέσον όρο.

Με την ψήφιση το Δεκέμβριο του 2004 δύο νόμων, του φορολογικού και του αναπτυξιακού, επιδιώκεται η δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος, η αύξηση των επενδύσεων και η επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης. Ειδικότερα, με το φορολογικό νόμο (Ν. 3296/2004) επέρχονται σημαντικές αλλαγές στη φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων και λαμβάνονται μέτρα για την τόνωση της αγοράς κεφαλαίων.

Όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, προβλεπόταν βαθμιαία μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης όλων των επιχειρήσεων την τριετία 2005-2007. Παράλληλα δόθηκαν φορολογικά κίνητρα στις επιχειρήσεις για τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη και για επιμόρφωση του προσωπικού. Επίσης, στο πλαίσιο της

προώθησης της επιχειρηματικότητας, ο συντελεστής προκαταβολής φόρου για τα πρώτα τρία έτη από την έναρξη των εργασιών της επιχείρησης μειώθηκε κατά 50%.

Με άλλες διατάξεις προβλέποταν η αντικειμενικοποίηση των φορολογικών ελέγχων, κωδικοποίηση των δαπανών που εκπίπτουν, μείωση των προστίμων για φορολογικές παραβάσεις και γενικά περιορισμός των δυνατοτήτων αυθαίρετης ερμηνείας των σχετικών διατάξεων από τις φορολογικές αρχές (Τράπεζας της Ελλάδος, 2004).

Με τον ίδιο νόμο προβλέπεται η μείωση κατά 50% (από 3% σε 1,5%) του φόρου επί των χρηματιστηριακών συναλλαγών, με σκοπό τη μείωση του κόστους συναλλαγών και την ανάκαμψη του χρηματιστηρίου. Επίσης, παρέχονται κίνητρα για συγχώνευση μικρομεσαίων επιχειρήσεων ενώ αναφορικά με τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, το κύριο μέτρο ήταν η αύξηση του αφορολόγητου ορίου από 10.000 ευρώ σε 11.000 ευρώ για τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους και από 8.400 ευρώ σε 9.500 ευρώ για τις λοιπές κατηγορίες φορολογουμένων. Όσον αφορά το ύψος του φορολογητέου εισοδήματος πέραν του οποίου εφαρμόστηκε ο ανώτατος φορολογικός συντελεστής (40%) .

Σύμφωνα με άλλες διατάξεις του φορολογικού νόμου, αυξάνεται από 15% σε 20% το ποσοστό των δαπανών για ιατρική περίθαλψη, για τόκους στεγαστικών δανείων, για ενοίκιο κυρίας κατοικίας κ.λπ. το οποίο εκπίπτει από το φόρο. Ο νόμος προέβλεπε επίσης φορολογικά κίνητρα για εγκατάσταση φυσικού αερίου, για μετακίνηση νέων επιστημόνων προς την περιφέρεια, καθώς και για την αγορά και διακράτηση μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων. Αντίθετα, ειδικά οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι επιβαρύνθηκαν από την κατάργηση της έκπτωσης των οικογενειακών δαπανών και από τον περιορισμό από 2,5% σε 1,5% της έκπτωσης λόγω έγκαιρης καταβολής του φόρου. Ο νέος νόμος προέβλεπε επίσης την εισαγωγή του ΦΠΑ στα νεόδομητα ακίνητα από 1ης Ιανουαρίου 2006, με ταυτόχρονη μείωση της φορολογίας μεταβίβασης ακινήτων.

Με στόχο την αύξηση των εσόδων και τη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κάτω του 3% στις 29 Μαρτίου 2005 ανακοινώθηκε δέσμη μέτρων, τα οποία τέθηκαν σε ισχύ την 1η Απριλίου με στόχο την αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ (από 18% σε 19%). Τέλος, αυξήθηκε κατά 20% ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στα οινοπνευματώδη ποτά (Τράπεζας της Ελλάδος, 2004).

Στη συνέχεια, τα φορολογικά μέτρα για το 2005 ήταν εναρμονισμένα με τον κύριο στόχο της δημοσιονομικής πολιτικής για μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κάτω του 3% του ΑΕΠ το 2006. Στο πλαίσιο αυτό, τα φορολογικά μέτρα απέβλεπαν στην αύξηση των εσόδων κυρίως μέσω του περιορισμού της φοροδιαφυγής, και, σε μικρότερο βαθμό, με την επιβολή νέων φόρων. Επίσης, η επιβολή ΦΠΑ και στα νεόδμητα ακίνητα αποσκοπούσε, πέραν του περιορισμού της φοροδιαφυγής στον κλάδο των κατασκευών, και στο γενικότερο εξορθολογισμό της φορολογίας των ακινήτων.

Με τον Ν. 3336/20.4.2005 καλύφθηκαν νομοθετικά τα φορολογικά μέτρα της 29ης Μαρτίου 2005, τα οποία ελήφθησαν στο πλαίσιο της υποβολής του αναθεωρημένου Επικαιροποιημένου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2004-2007 και αποσκοπούσαν στην αύξηση των εσόδων. Τον Ιούνιο του 2005 άρχισε η λειτουργία της Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων (ΥΠΕΕ) που αντικατέστησε το ΣΔΟΕ.

Λόγω της μη ικανοποιητικής πορείας των εσόδων το πρώτο εξάμηνο του 2005, με τον Ν. 3371/14.7.2005 δημιουργήθηκε το κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την τιτλοποίηση ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων του Δημοσίου και έγιναν εντατικότερες προσπάθειες για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής στα πετρελαιοειδή.

Επίσης, με τον Ν. 3427/27.12.2005 επέρχονται σημαντικές και εκτεταμένες μεταβολές στη φορολογία ακινήτων. Συγκεκριμένα, επιβλήθηκε ΦΠΑ με συντελεστή 19% στην παράδοση νεόδμητων οικοδομών. Από τον ΦΠΑ εξαιρείται η αγορά πρώτης κατοικίας, η οποία θα φορολογείται με το καθεστώς της Φορολογίας Μεταβίβασης Ακινήτων'(ΦΜΑ). Η επιβολή του ΦΠΑ αναμενόταν να συμβάλλει στην αύξηση των εσόδων από το δεύτερο εξάμηνο του 2007 και μετά ενώ στόχος ήταν ο ΦΠΑ των ακινήτων να περιορίσει την φοροδιαφυγή στον κλάδο των κατασκευών.

Με τις διατάξεις του 2005 δημιουργήθηκε ένα πολύπλοκο καθεστώς φορολογίας ακινήτων, η μεταβίβαση των οποίων άνηκε κατά περίπτωση, σε τέσσερις διαφορετικούς φόρους (ΦΠΑ. ΦΑΥ. ΦΜΑ και Τέλος Συναλλαγής). Με άλλες διατάξεις επέρχονται σημαντικές ελαφρύνσεις στη φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών. Στο τέλος του 2005 αυξήθηκαν οι αντικειμενικές τιμές των ακινήτων, οι οποίες είχαν παραμείνει αμετάβλητες από το 2001. Τον Ιανουάριο του 2006 ελήφθησαν πρόσθετα μέτρα με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση των εσόδων του

προϋπολογισμού μέσα από την αύξηση της προκαταβολής του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων (ΑΕ, ΕΠΕ κ.λπ.) έναντι της φορολογικής υποχρέωσης του επόμενου έτους.

Το 2006 υπήρξε έτος σημαντικών και εκτεταμένων φορολογικών μεταβολών, ενώ συνεχίστηκε και η εφαρμογή φορολογικών μέτρων που είχαν νομοθετηθεί τα δύο προηγούμενα χρόνια. Με τις νέες ρυθμίσεις σκοποί της κυβέρνησης ήταν η μείωση του φορολογικού βάρους από την άμεση φορολογία, ο περιορισμός της φοροδιαφυγής, η εναρμόνιση της φορολογίας υγρών καυσίμων σύμφωνα με τα ισχύοντα στην ΕΕ και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Επίσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομαλή και χωρίς αποκλίσεις εκτέλεση του προϋπολογισμού και η μείωση του ελλείμματος κάτω του 3% του ΑΕΠ, λήφθηκαν έκτακτα φορολογικά μέτρα, τα οποία ενίσχυσαν σημαντικά τα έσοδα του 2006.

Τα επόμενα έτη 2007 και 2008 κοινός παρονομαστής των φορολογικών μέτρων που ελήφθησαν αφορούσαν την προσπάθεια για την ενίσχυση των εσόδων και την περιστολή της φοροδιαφυγής. Στο πλαίσιο αυτό, από τις αρχές του 2008 εισήχθη το ενιαίο τέλος ακινήτων και εξομοιώθηκε ο φορολογικός συντελεστής του ειδικού φόρου κατανάλωσης πετρελαίου θέρμανσης με αυτόν του πετρελαίου κίνησης. Επίσης, με τις ρυθμίσεις του Αυγούστου 2008 λήφθηκε μια σειρά μέτρων με σκοπό τον περιορισμό των αποκλίσεων κατά την υλοποίηση του προϋπολογισμού του 2008 αλλά και την ενίσχυση των εσόδων του 2009. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν την περαίωση εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων, την είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο, την αύξηση των τελών κυκλοφορίας, την αύξηση της προκαταβολής φόρου εισοδήματος για τις ΑΕ, τη φορολόγηση της υπεραξίας μετοχών, τη φορολόγηση των δικαιωμάτων προαίρεσης κ.ά. Τέλος, αυξήθηκε ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στα καπνά και τα οινοπνευματώδη ποτά και επιβλήθηκε έκτακτη εισφορά στα φυσικά πρόσωπα.

Με τον Ν. 3522/2006 μειώθηκε ο φορολογικός συντελεστής για τα εισοδήματα που αποκτώνται από φυσικά πρόσωπα το 2009. Ο Ν. 3697/25.09.2008 (Σεπτέμβριος 2008) περιλάμβανε σειρά φορολογικών μέτρων με σκοπό την ενίσχυση των εσόδων. Συγκεκριμένα δόθηκε εκ νέου η δυνατότητα σε επιχειρήσεις και σε ελεύθερους επαγγελματίες για τακτοποίηση των εκκρεμών φορολογικών τους υποθέσεων για την επταετία 2000-2006 με εξαιρετικά ευνοϊκούς όρους για τους φορολογούμενους και

ταυτόχρονα δόθηκε η δυνατότητα ρύθμισης οφειλών προς το Δημόσιο. Επιπλέον, αυξήθηκαν τα τέλη κυκλοφορίας όλων των οχημάτων κατά 20% και καταργήθηκε το αφορολόγητο ποσό εισοδήματος. Επίσης, από την 1η Ιανουαρίου 2009 φορολογούνται αυτοτελώς το εισόδημα από μερίσματα με συντελεστή 10% και εισήχθη για πρώτη φορά στην Ελλάδα η φορολόγηση της υπεραξίας. Τέλος, λήφθηκε και μια σειρά έκτακτων μέτρων σχετικά με τον φόρο κατανάλωσης που επιβάλλεται στα φθηνά τσιγάρα και αυξήθηκε κατά 20% και ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στα οινοπνευματώδη ποτά και τη μύρα. Επίσης, στις 18 Μαρτίου 2009 ανακοινώθηκαν και νέα έκτακτα μέτρα, σύμφωνα με τα οποία επιβλήθηκε έκτακτη εισφορά στα φυσικά πρόσωπα, ανάλογα με το εισόδημα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2009).

Τέλος, στο έτος 2009 τα μέτρα που λήφθηκαν αφορούσαν την προσπάθεια ενίσχυσης των εσόδων γεγονός που αποσκοπούσε στην επίτευξη της γενικότερης δημοσιονομικής προσαρμογής καθώς και ενέργειες για την οχύρωση της χώρας για την αντιμετώπιση της κρίσης. Οι νομοθετικές παρεμβάσεις αποσκοπούσαν στην αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος, τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την αντιμετώπιση των φαινομένων φοροδιαφυγής. Οι κύριες ρυθμίσεις που νομοθετήθηκαν περιλάμβαναν αυξήσεις των ειδικών φόρων κατανάλωσης (ΕΦΚ) καυσίμων, καπνού και οινοπνευματωδών ποτών, καθώς και αυξήσεις των συντελεστών του ΦΠΑ. Στο φορολογικό νομοσχέδιο προβλεπόταν επιβολή ΦΠΑ και σε άλλες δραστηριότητες, αλλά και σημαντικές αλλαγές στη φορολόγηση της περιουσίας και στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από την υιοθέτηση μιας προοδευτικής φορολογικής κλίμακας, την κατάργηση της αυτοτελούς φορολόγησης ορισμένων εισοδημάτων καθώς και άλλων ειδικών φορολογικών ρυθμίσεων και φοροαπαλλαγών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2009).

Συνοπτικά οι ενέργειες στις οποίες προέβη η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας για την αντιμετώπιση της κρίσης το 2009 ήταν :

- i) Η υλοποίηση του προγράμματος δανεισμού σε μεγάλο ποσοστό στις αρχές του έτους με μεσοσταθμικό επιτόκιο 4% (τέλος Σεπτεμβρίου το επιτόκιο δανεισμού ήταν 1,29 % υψηλότερο (spread 129) από το αντίστοιχο Γερμανικό
- ii) Ανακοίνωση δέσμης μέτρων (3 φορές 5 Φεβρουαρίου, 18 Μαρτίου και 25 Ιουνίου) για τον περιορισμό του ελλείμματος

- iii) Στήριξη της πραγματικής οικονομίας με μέτρα για την οικοδομή, την αγορά αυτοκινήτου, τον τουρισμό, τις εξαγωγές, τη μεταποίηση και των υπηρεσιών
- iv) Διευκόλυνση δανειοδότησης των μικρομεσαίων και πολύ μικρών επιχειρήσεων με το πρόγραμμα ΤΕΜΠΜΕ με χαμηλότοκα δάνεια
- v) Θέση και εφαρμογή προγράμματος 28 δις ευρώ για τη στήριξη του τραπεζικού συστήματος και εγγύηση των καταθέσεων μέχρι 100.00 Ευρώ. (Παπαθανασίου 2011).

Συμπερασματικά, από το 2003 έως και το 2009 υπήρξε αύξηση των συνολικών φόρων. Οι φόροι το 2009 από το 2003 ήταν περισσότεροι κατά 65% και σε χρηματικές μονάδες κατά 24 δις ευρώ. Αυτό το διάστημα η μέση ετήσια αύξηση άγγιξε το 9%. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τη διετία 2008 – 2009 οι φόροι αυξήθηκαν κατά 13%. Από το 2010 και πέρα αρχίζει η πτώση στις εισπράξεις εξαιτίας της επιβολής σκληρότερων φορολογικών μέτρων, παγώματος της αγοράς και κλεισίματος των επιχειρήσεων. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο είναι ότι το 2009 είναι η χρονική στιγμή όπου η φοροδοτική ικανότητα των Ελλήνων έφθασε στο ανώτατο σημείο της (61 δις ευρώ).

6)2010-2011

Αρχές του 2010 λήφθηκαν μέτρα με στόχο να περιοριστεί το δημοσιονομικό έλλειμμα και να υλοποιηθούν οι στόχοι του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής. Στόχοι όπως οι διαδοχικές αυξήσεις στους συντελεστές του ΦΠΑ και στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης στα καύσιμα, τον καπνό και τα οινοπνευματώδη και η έκτακτη εισφορά στις επιχειρήσεις, απέβλεπαν στην άμεση αύξηση των φορολογικών εσόδων. Επιπλέον, με τους δυο κυρίους φορολογικούς νόμους του 2010 θεσμοθετήθηκε και πληθώρα μέτρων διαρθρωτικού χαρακτήρα που αποσκοπούν στην αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος με τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, τη μείωση της φοροδιαφυγής και την ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης προκειμένου το

φορολογικό σύστημα να καταστεί δικαιότερο, καθώς και στην ενίσχυση της φορολογικής διοίκησης.

Με τον Ν. 3842/2010 του Μαρτίου 2010 έγιναν σημαντικές αλλαγές στη φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων και στη φορολόγηση της περιουσίας. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος καθιερώνεται νέα φορολογική κλίμακα για όλα τα εισοδήματα και περιορίζεται η αυτοτελής φορολόγηση εισοδημάτων. Η φορολόγηση έγινε πιο προοδευτική (ιδίως για τα υψηλότερα εισοδήματα), προστίθεται νέος συντελεστής 45% για εισοδήματα άνω των 100.000 ευρώ, ενώ το αφορολόγητο όριο των 12.000 ευρώ έγινε ίδιο για όλους τους φορολογουμένους. Τέλος, πραγματοποιήθηκε και έκπτωση φόρου για τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα σε περίπτωση καταβολής του συνολικού ποσού του φόρου μέσα στην προθεσμία της πρώτης δόσης.

Κλίμακα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων για όλους τους φορολογουμένους

Κλίμακα εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής	Φόρος κλιμακίου	Συνολικό εισόδημα	Συνολικός φόρος
12.000	0	0	12.000	0
4.000	18	720	16.000	720
6.000	24	1.440	22.000	2.160
4.000	26	1.040	26.000	3.200
6.000	32	1.920	32.000	5.120
8.000	36	2.880	40.000	8.000
20.000	38	7.600	60.000	15.600
40.000	40	16.000	100.000	31.600
Υπερβάλλον	45			

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, 2010

Με άλλες ρυθμίσεις του ίδιου νόμου περιορίζεται το ύψος των τόκων που εκπίπτουν για στεγαστικά δάνεια που είχαν συναφθεί μετά την 1η Ιανουάριου 2009. Καταργήθηκαν επίσης και άλλες εκπτώσεις από το εισόδημα (όπως οι δαπάνες για δεξιώσεις γάμων, βαπτίσεων κ.λπ.) και αντικαταστάθηκαν με το νέο σύστημα διαχείρισης των αποδείξεων των δαπανών. Παράλληλα, θεσπίστηκε τεκμαρτός προσδιορισμός εισοδήματος με βάση τις δαπάνες του φορολογούμενου για αγαθά και υπηρεσίες και καταργήθηκε από την 1η Ιανουάριου 2010 η εξαίρεση της πρώτης κατοικίας από το “πόθεν έσχες”.

Με τον ίδιο νόμο επιβλήθηκε ο λογιστικός προσδιορισμός των εισοδημάτων για τα ταξί, τα περίπτερα, τις λαϊκές αγορές, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα, με παράλληλη αντίστοιχη επέκταση της χρήσης ταμειακών μηχανών. Αλλαγές επήλθαν στη φορολογία των μερισμάτων που διένημαν τα νομικά πρόσωπα. Ο φορολογικός νόμος επιφέρει επίσης αλλαγές και στη φορολογία κεφαλαίου, στις μεταβιβάσεις μεταχειρισμένων ακινήτων, στις δωρεές προς ΝΠΔΔ, καθώς και στα κέρδη από λαχεία. Όσον αφορά τη φορολογία ακίνητης περιουσίας, καταργείται το Ενιαίο Τέλος Ακινήτων (ΕΤΑΚ) και επιβάλλεται στα φυσικά πρόσωπα Φόρος (μεγάλης) Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ). Με άλλες διατάξεις του ίδιου νόμου ενθαρρύνεται ο επαναπατρισμός κεφαλαίων. Επιπλέον, παρέχονται κίνητρα για τον αυτοέλεγχο των μικρών επιχειρήσεων με την καθιέρωση δεικτών, όρων και προϋποθέσεων υπαγωγής, προβλέπεται κεντρική επιλογή των ελεγκτέων υποθέσεων με σύστημα ανάλυσης κίνδυνου φοροδιαφυγής (Τράπεζα της Ελλάδος, 2010).

Το 2011 χαρακτηρίστηκε από μια σειρά παρεμβάσεων προκειμένου να μειωθεί τα δημοσιονομικό έλλειμμα και να αντιμετωπιστεί η δημοσιονομική κρίση μέσω της ενίσχυσης των φορολογικών εσόδων. *Οι κύριες ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στο φορολογικό νόμο του Απριλίου, στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 και στους δύο κύριους “πολυνόμους” που ψηφίστηκαν τον Αύγουστο και τον Οκτώβριο.* Με αυτούς τους νόμους υιοθετείται πληθώρα μέτρων με σκοπό την άντληση πρόσθετων φορολογικών εσόδων.

Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν την εισαγωγή νέας κλίμακας φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, τις αλλαγές στη φορολογία ακίνητης περιουσίας, τα ενισχυμένα τεκμήρια διαβίωσης, την επιβολή της ειδικής έκτακτης εισφοράς αλληλεγγύης στα φυσικά πρόσωπα και του τέλους επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες, το ειδικό τέλος στους ιδιοκτήτες ηλεκτροδοτούμενων ακινήτων, τη μετάταξη προϊόντων στον κανονικό συντελεστή ΦΠΑ, αλλαγές στη φορολογία των καυσίμων και του καπνού κ.ά. Επιπλέον, θεσμοθετείται δέσμη μέτρων με σκοπό τη διευκόλυνση της συμμόρφωσης των φορολογουμένων (περαιώση, ρύθμιση για υποβολή εκπρόθεσμων δηλώσεων χωρίς κυρώσεις, παράταση της προθεσμίας παραγραφής παραγραφόμενων υποθέσεων, καθώς και ευνοϊκότερες ρυθμίσεις για την είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών). Τέλος, υιοθετείται πλέγμα μέτρων με σκοπό την εντατικοποίηση της προσπάθειας για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

Με το “Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Καταπολέμησης της Φοροδιαφυγής 2011-2013” που παρουσιάστηκε το Μάιο του 2011 αναλαμβάνονται συγκεκριμένες δράσεις για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Το πρόγραμμα, το οποίο σύμφωνα με τον Ν. 3943/2012 είχε σκοπό να εκπονείται ανά τριετία, μαζί με ένα σχέδιο δράσεων κατά της φοροδιαφυγής, εισηγήσεις για θεσμικές αλλαγές και μέτρα για την αποτελεσματική και συντονισμένη λειτουργία των φορολογικών, δικαστικών και διοικητικών αρχών. Έμφαση δινόταν στην πραγματοποίηση ελέγχων και ηλεκτρονικών διασταυρώσεων, στην ταχύτερη απόδοση της δικαιοσύνης και στην εκλογίκευση των προστίμων ώστε να καθίστανται εισπράξιμα.

Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 (Ν. 3985/2011) του Ιουλίου 2011 περιλαμβάνει σειρά δημοσιονομικών παρεμβάσεων για την περίοδο 2012-2015 με συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους. Με τον νόμο 3986/2011 συμπληρώθηκε και έγινε πιο συγκεκριμένο το ανωτέρω πλαίσιο και υιοθετήθηκε σειρά διατάξεων και ρυθμίσεων που αφορούν την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, φορολογικά και τελωνειακά θέματα, δημοσιονομικά θέματα, την αγορά εργασίας, το ασφαλιστικό κ.λπ. Με τις φορολογικές ρυθμίσεις του εφαρμοστικού νόμου καθιερώθηκε επίσης νέα φορολογική κλίμακα για όλα τα εισοδήματα από 1ης Ιανουαρίου 2011.

Ο εφαρμοστικός νόμος προβλέπει επίσης την άρση του τραπεζικού απορρήτου για όλους τους φορολογουμένους. Η Εφορία μπορούσε να ελέγχει όλες τις τραπεζικές συναλλαγές και τα περιουσιακά στοιχεία, χωρίς μάλιστα την ενημέρωση και τη συγκατάθεση του φυσικού προσώπου ή την άδεια της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Η εν λόγω διάταξη όριζε ότι φυσικά και νομικά πρόσωπα έπρεπε να υποβάλουν ηλεκτρονικά στο υπουργείο Οικονομικών κάθε στοιχείο και πληροφορία οικονομικού και φορολογικού ενδιαφέροντος που αφορούσε τα εισοδηματικά στοιχεία και τις οικονομικές συναλλαγές.

Σημαντικές αλλαγές επήλθαν επίσης και στη φορολογία ακίνητης περιουσίας, καθώς για το 2011 μειώθηκε το αφορολόγητο όριο του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ) στις 200.000 ευρώ από 400.000. Ο εφαρμοστικός νόμος επέφερε αλλαγές και στη φορολογία των καυσίμων, με αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης (ΕΦΚ).

Τον Αύγουστο 2011 ψηφίστηκε ο νόμος 4002/2011 με σειρά ρυθμίσεων που εντάσσονται στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της δημοσιονομικής κρίσης και του

περιορισμού του μισθολογικού κόστους του Δημοσίου. Με τις σημαντικότερες φορολογικές ρυθμίσεις του “πολυνόμου” παρέχεται στους φορολογουμένους η δυνατότητα να ρυθμίσουν φορολογικές τους υποχρεώσεις προς το Δημόσιο, με ευνοϊκούς όρους όσον αφορά την επιβολή κυρώσεων.

Στον ίδιο νόμο περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την αξιοποίηση από το Δημόσιο ιδιωτικών ελεγκτικών εταιριών για τους ελέγχους φορολογούμενων με χρέη προς το Δημόσιο. Με διάταξη επίσης του Ν. 4021/2011 επιβλήθηκε ειδικό τέλος στα ηλεκτροδοτούμενα ακίνητα με οικιστική ή εμπορική χρήση. Το τέλος επιβλήθηκε στα ακίνητα των ιδιωτών αλλά και όλων των επιχειρήσεων που ηλεκτροδοτούνται και ήταν εγγεγραμμένα στις καταστάσεις της ΔΕΗ ή των άλλων εναλλακτικών προμηθευτών ηλεκτρικού ρεύματος μέχρι τη 17η Σεπτεμβρίου 2011.

Με τον “πολυνόμο” 4024/2011 του Οκτωβρίου υιοθετήθηκε υπό την πίεση των δημοσιονομικών αναγκών νέα δέσμη φορολογικών μέτρων προκειμένου να ενισχυθούν τα φορολογικά έσοδα και να μειωθεί το δημοσιονομικό έλλειμμα. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος καθιερώθηκε νέα κλίμακα με λιγότερα κλιμάκια και περαιτέρω μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000 ευρώ στις 5.000 ευρώ, που αυξάνει τη φορολογική επιβάρυνση σε όλα τα επίπεδα εισοδήματος με εφαρμογή της νέας κλίμακας φορολογίας εισοδήματος από την 1η Ιανουαρίου 2011 και μετά.

Συμπερασματικά, τα βασικότερα φορολογικά μέτρα για το 2010-11 ήταν τα ακόλουθα:

- Φορολόγηση μερισμάτων βάσει της φορολογίας εισοδήματος
- Χαμηλή φορολόγηση των αδιανέμητων κερδών των επιχειρήσεων ώστε να δοθεί επενδυτικό κίνητρο στις επιχειρήσεις
- Φορολόγηση των συναλλαγών με offshore εταιρείες
- Κατάργηση μεγάλου αριθμού φοροαπαλλαγών
- Κατάργηση της αυτοτελούς φορολόγησης
- Αύξηση του συντελεστή ΕΤΑΚ (ενιαίο τέλος ακινήτων)
- Θέσπιση έκτακτης εισφοράς στις επιχειρήσεις
- Αύξηση του ΦΠΑ από 7 σε 11% στους αγρότες επί των πωλήσεων.

Λόγω ότι το 2010 υπήρξε επιτακτική ανάγκη άμεσης ενίσχυσης των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού στο πλαίσιο του προγράμματος διάσωσης της ελληνικής οικονομίας υπήρξε μία σειρά από νομοθετικές παρεμβάσεις που περιέλαβαν μέτρα κυρίως στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των εσόδων από έμμεσους φόρους.

Οι σημαντικότερες αλλαγές στο σύστημα φορολόγησης που θεσπίστηκαν το 2010 σύμφωνα με τον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2011 ήταν:

- Η ενιαία φορολογική κλίμακα για τα φυσικά πρόσωπα με αυξημένους συντελεστές στα ανώτερα κλιμάκια.
- Η κατάργηση απαλλαγών και αυτοτελούς φορολόγησης για πολλές κατηγορίες εισοδημάτων
- Η σύνδεση του αφορολογήτου ορίου με την προσκόμιση αποδείξεων προκειμένου να λειτουργήσει ως κίνητρο ενίσχυσης της φορολογικής συνείδησης και να μεγιστοποιηθεί η απόδοση του ΦΠΑ
- Η καθιέρωση λογιστικού προσδιορισμού όλων των εισοδημάτων
- Ο διαχωρισμός διανεμόμενων από τα μη διανεμόμενα κέρδη των επιχειρήσεων ώστε τα διανεμόμενα να φορολογούνται στην κλίμακα εισοδήματος φυσικών προσώπων, ενώ τα μη διανεμόμενα κέρδη να φορολογούνται με μειωμένο συντελεστή.
- Δυνατότητα επαναπατρισμού κεφαλαίων με την καταβολή φόρου 5% ή 8% σε περίπτωση παραμονής τους στο εξωτερικό
- Η Φορολόγηση των βραχυχρόνιων χρηματιστηριακών συναλλαγών
- Η τήρηση βιβλίου εσόδων/εξόδων, για το λογιστικό προσδιορισμό του εισοδήματος πρόσθετων κατηγοριών επιτηδευματιών
- Η κατάργηση του ΕΤΑΚ με το οποίο εφαρμόζοταν ενιαίος συντελεστής 0,1% για το σύνολο της ακίνητης περιουσίας.
- Η εισαγωγή φόρου ακίνητης περιουσίας νομικών προσώπων με συντελεστές 0,6%, 0,3% και 0,1% ανάλογα με το είδος των νομικών προσώπων και τη δραστηριότητα που ασκούσαν
- Η επιβολή έκτακτης εισφοράς στη μεγάλη ακίνητη περιουσία φυσικών προσώπων αξίας άνω των 400.000 ευρώ, για το έτος 2009, με προοδευτικό συντελεστή από 0,1% έως 0,9%

- Η αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ από 19%, 9% και 4,5% αντίστοιχα σε 23%, 11% και 5,5% από 1/7/2010 και αύξηση ΕΦΚ καυσίμων, αλκοόλ και καπνού
- Η διεύρυνση της βάσης του ΦΠΑ με επέκταση της εφαρμογής του σε δραστηριότητες εξαιρούνταν. Παράλληλα, θεσπίστηκαν μέτρα για τον έλεγχο και την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής.
- Φορολόγηση των εξωχώριων εταιριών ακινήτων (offshore) με υψηλό συντελεστή (15%).

7)2011-2012

Οι εξελίξεις στο πολιτικό σκηνικό της χώρας ήταν έντονες το 2011, στα πλαίσια της οικονομικής ύφεσης της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, στις 10 Νοεμβρίου 2011 ο Λουκάς Παπαδήμος κλήθηκε στο Προεδρικό Μέγαρο για να λάβει εντολή σχηματισμού κυβέρνησης από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Μετά τη συνάντησή του με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια και τους τρεις πολιτικούς αρχηγούς, Γιώργο Παπανδρέου, Αντώνη Σαμαρά και Γιώργο Καρατζαφέρη, ο Λουκάς Παπαδήμος έκανε τις πρώτες του δηλώσεις έξω από το Προεδρικό Μέγαρο, όπου κάλεσε τον ελληνικό λαό σε συστράτευση για την αντιμετώπιση της κρίσης χρέους. Έτσι, στις 11 Νοεμβρίου 2011 ο Λουκάς Παπαδήμος ορκίστηκε πρωθυπουργός της μεταβατικής κυβέρνησης ενώ στις 16 Μαΐου 2012 απαλλάχθηκε των καθηκόντων του ως Πρωθυπουργός. Αντιπρόεδροι ήταν ο Θεόδωρος Πάγκαλος και Ευάγγελος Βενιζέλος, ενώ στο κυβερνητικό σχήμα προστέθηκαν εκτός αρκετών υπουργών της προηγούμενης κυβέρνησης και στελέχη των κοινοβουλευτικών κομμάτων της Νέας Δημοκρατίας και του ΛΑΟΣ (kentroaristera.gr, 2017).

Συνεχίζοντας με τα σημαντικά γεγονότα της φορολογικής πολιτικής του 2012, με τον Ν. 4038/2012 του Ιανουαρίου 2012, στο πλαίσιο της διευκόλυνσης των φορολογούμενων να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, δόθηκε η δυνατότητα εξόφλησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο σε 24 δόσεις. Με άλλες διατάξεις του ίδιου νόμου επέρχονται αλλαγές στη φορολογική μεταχείριση των μερισμάτων και των κερδών που διανέμουν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες και εταιρίες περιορισμένης ευθύνης. Με την υπ' αριθ. 2652/29-2-2012 Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος διευρύνεται σημαντικά ο ρόλος των πιστωτικών ιδρυμάτων στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Οι τράπεζες είχαν την υποχρέωση εξέτασης με ιδιαίτερη προσοχή των τραπεζικών συναλλαγών κατηγοριών

συναλλασσόμενων με αυξημένες πιθανότητες φοροδιαφυγής. Παράλληλα, δόθηκαν και ενδεικτικά παραδείγματα ασυνήθιστων συναλλαγών ή δραστηριοτήτων τα οποία ενδεχομένως υπέκρυπταν περιπτώσεις φοροδιαφυγής. Τέλος, οι τράπεζες υποχρεώθηκαν να συντάσσουν έκθεση σχετικά με τους πελάτες “υψηλού κινδύνου”. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011)

Έπειτα και κατά τη διάρκεια του 2012 και στις αρχές του 2013 υιοθετήθηκε πληθώρα μέτρων δημοσιονομικού χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση των εσόδων, την προώθηση της δημοσιονομικής εξυγίανσης και την αναδιάρθρωση του φορολογικού συστήματος. Οι βασικές ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στους δυο κυρίους “πολυνόμους” που ψηφίστηκαν τον Απρίλιο και το Νοέμβριο του 2012 και στο νέο φορολογικό νόμο και τον “πολυνόμο” που ψηφίστηκαν τον Ιανουάριο του 2013. Με αυτούς τους νόμους γίνονται σημαντικές παρεμβάσεις στη φορολογία καυσίμων και στην αγορά των πετρελαιοειδών, στη φορολογία ακίνητης περιουσίας, στη φορολογική απεικόνιση των συναλλαγών, καθώς και διαρθρωτικές μεταβολές με στόχο την καλύτερη είσπραξη των εσόδων. Επιπλέον, με το νέο φορολογικό νόμο 4110/2013 αναμορφώνεται πλήρως το πλαίσιο φορολόγησης για τους μισθωτούς και συνταξιούχους, τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αγρότες και τις επιχειρήσεις, διατηρούνται τα τεκμήρια, αυξάνεται το τέλος επιτηδεύματος και η φορολόγηση των τόκων των καταθέσεων. Τέλος, με τον “πολυνόμο” (Ν. 4111) του Ιανουαρίου του 2013 επαναφέρθηκε μόνιμος ο φόρος πολυτελούς διαβίωσης.

Ο “πολυνόμος” 4072/2012 του Απριλίου περιλαμβάνει σειρά διατάξεων που αφορούν την αγορά πετρελαιοειδών και ζητήματα φορολογίας ακίνητης περιουσίας, φυσικών και νομικών προσώπων και κερδών από την πώληση μετοχών. Με άλλη διάταξη ορίζεται ότι από το έτος 2010 και επόμενα το εκκαθαριστικό του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας θα εκδίδεται χωριστά για κάθε υπόχρεο φυσικό πρόσωπο.

Επιπλέον, ενοποιείται η είσπραξη οφειλών φόρου εισοδήματος και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και προβλέπεται ότι δύναται με κοινές αποφάσεις του υπουργού Οικονομικών και του υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης να καθορίζεται ο τύπος και το περιεχόμενο της προσωρινής δήλωσης φόρου μισθωτών υπηρεσιών (ΦΜΥ). Με τον ίδιο νόμο επιβάλλεται αυτοτελής φορολόγηση με συντελεστή 25%, εις βάρος των ανωνύμων εταιριών ή εταιριών περιορισμένης ευθύνης.

Με σειρά εγκυκλίων τροποποιούνται ως προς τον αριθμό και το ύψος των δόσεων οι διατάξεις του Ν. 4038/2012 που δίνει τη δυνατότητα ευνοϊκής ρύθμισης για την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο όπου μπορούσαν να υπαχθούν όλες οι οφειλές παρελθόντων ετών αρκεί να έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες. Επίσης, με διάταξη του Ν. 4079/2012 του Σεπτεμβρίου δίνεται η δυνατότητα στις φορολογικές αρχές να χρησιμοποιούν τις έμμεσες τεχνικές φορολογικού ελέγχου σε όλες τις κατηγορίες φορολογουμένων. Επεκτείνεται δηλαδή ο τεκμαρτός προσδιορισμός του φορολογητέου εισοδήματος για τους ελεύθερους επαγγελματίες.

Με διάταξη του Ν. 4092/2012 του Νοεμβρίου έγιναν αλλαγές στη φορολογία των καυσίμων με τον ειδικό φόρο κατανάλωσης (ΕΦΚ) του πετρελαίου θέρμανσης να αυξάνεται.

Στο πλαίσιο της προώθησης της δημοσιονομικής εξυγίανσης, ρυθμίζονται με την υπ' αριθ. 228/2012 Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου του Νοεμβρίου ζητήματα σχετικά με την παρακολούθηση και την ορθή εκτέλεση των δημόσιων προϋπολογισμών, εντός των ορίων και των στόχων που αποφασίζονται και εγκρίνονται από τη Βουλή. Ο “πολυνόμος” 4093/2012 του Νοεμβρίου περιλαμβάνει πληθώρα παρεμβάσεων δημοσιονομικού και διαρθρωτικού χαρακτήρα, μεταξύ των οποίων και ρυθμίσεις για τα δημόσια έσοδα, τη φορολογική απεικόνιση των συναλλαγών και άλλες διατάξεις φορολογικού ενδιαφέροντος. Συγκεκριμένα, καταργείται ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων και αντικαθίσταται από τον Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών. Μέσα από το νέο κώδικα αλλάζουν οι κατηγορίες βιβλίων, προβλέπεται η χρήση ηλεκτρονικού τιμολογίου, καταργείται η τήρηση του βιβλίου αποθήκης με παροχή απλώς της πληροφόρησης περί αγορών, πωλήσεων και διακινήσεων των αγαθών κατά το δοκούν από πλευράς της επιχείρησης, απλοποιούνται οι διαδικασίες για την καταγραφή των συναλλαγών των επιχειρήσεων και των ελευθέρων επαγγελματιών, ορίζεται στα 3.000 ευρώ (από 1.500 που ισχύει σήμερα) το όριο πάνω από το οποίο οι συναλλαγές θα πρέπει να εξοφλούνται υποχρεωτικά μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με επιταγή έκδοσης του λήπτη του στοιχείου κ.ά.

Ο ίδιος νόμος επιφέρει αύξηση της φορολογίας των βιομηχανοποιημένων καπνών και καταργείται η προμήθεια “ειδικού σήματος τελών κυκλοφορίας” κατά την καταβολή των τελών κυκλοφορίας έτους 2013 και επόμενων ετών.

Με ρύθμιση του ίδιου νόμου συνιστάται θέση Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων με κυριότερες αρμοδιότητες την εισήγηση στον Υπουργό Οικονομικών του στρατηγικού σχεδιασμού της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, τη θέσπιση ποιοτικών και ποσοτικών στόχων των οργανικών μονάδων του Υπουργείου Οικονομικών που υπάγονται στην αρμοδιότητά του και του προσωπικού τους, τη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την καταπολέμηση της διαφθοράς στις υπηρεσίες που υπάγονται στις αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας κ.ά. Παράλληλα, προβλέπεται η υπογραφή συμβολαίου αποδοτικότητας μεταξύ του Υπουργού Οικονομικών και του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων.

Σημαντικές αλλαγές έγιναν στο κομμάτι της αγοράς παιγνίων με σκοπό την εναρμόνιση της φορολογίας τους. Ειδικότερα, αφού από 1ης Ιανουαρίου 2013 μέχρι την 12η Οκτωβρίου 2020 επιβάλλεται συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου στα έσοδα της ΟΠΑΠ ΑΕ, ίση με 30% επί του μικτού κέρδους από τα παίγνια. Τον Ιανουάριο του 2013 ψηφίστηκε ο νέος φορολογικός νόμος Ν. 4110/2013 ο οποίος περιλαμβάνει σειρά ρυθμίσεων με κύρια χαρακτηριστικά την κατάργηση των περισσότερων φοροαπαλλαγών, την αναμόρφωση της φορολογικής κλίμακας για μισθωτούς και συνταξιούχους, την καθιέρωση ειδικής κλίμακας για ελεύθερους επαγγελματίες και εισοδήματα από εκμίσθωση ακινήτων και τη διατήρηση των τεκμηρίων. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος για μισθωτούς και συνταξιούχους καθιερώθηκε νέα κλίμακα με λιγότερα κλιμάκια και κατάργηση του βασικού αφορολόγητου ποσού των 5.000 ευρώ για όλους τους φορολογούμενους. Παράλληλα, καταργήθηκαν οι εκπτώσεις δαπανών που αφορούν τόκους στεγαστικών δανείων, ενοίκια πρώτης κατοικίας και παιδιών που σπουδάζουν, δίδακτρα φροντιστηρίων και ασφάλιστρα ζωής. Επιπλέον, καταργήθηκε το πρόσθετο αφορολόγητο για τα παιδιά. Όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος των ελεύθερων επαγγελματιών καθιερώθηκε κλίμακα με δύο μόνο κλιμάκια και κατάργηση του βασικού αφορολόγητου ποσού των 5000 ευρώ. Παράλληλα, για τις επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες αυξήθηκε το τέλος επιτηδεύματος.

Με τον ίδιο νόμο απαλλάσσονται από την τήρηση βιβλίων και την έκδοση αποδείξεων λιανικής οι επιτηδευματίες που ανήκουν στα λεγόμενα τεχνικά επαγγέλματα (ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί κ.λπ.) των οποίων τα ακαθάριστα έσοδα από την πώληση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο δεν υπερέβησαν τις 5.000 ευρώ. Τον Ιανουάριο του 2013 υπό την πίεση της

καταβολής του υπολοίπου της δανειακής δόσης προς την Ελλάδα, ψηφίζεται ο Ν. 4111/2013 ("πολυνόμος") με τον οποίο κυρώνεται σειρά πράξεων νομοθετικού περιεχομένου που αφορούν θέματα δημοσιονομικής διαχείρισης, φορολογίας, μισθολογικά και συνταξιοδοτικά (Τράπεζα της Ελλάδος, 2012).

Συμπερασματικά, η φορολογική πολιτική το 2012 είχε στόχο την ενδυνάμωση των φορολογικών εσόδων. Σύμφωνα με τον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2012 ελήφθησαν μία σειρά μέτρων τα κυριότερα εκ των οποίων ήταν:

- Δημιουργία κεντρικής διεύθυνσης στο Υπουργείο Οικονομικών με σκοπό την παρακολούθηση και τον λεπτομερή έλεγχο των μεγαλύτερων φορολογούμενων επιχειρήσεων που απέδιδαν περίπου το 20% των συνολικών φόρων της χώρας.
- Δημιουργία μικρότερης φορολογικής κλίμακας φορολογίας εισοδήματος με αφορολόγητο όριο τις 5.000 ευρώ με πρόνοια για ειδικές περιπτώσεις φορολογουμένων (πχ νέους, ηλικιωμένους, κτλ).
- Μείωση κατά 10% της κλίμακας που αφορούσε τις εκπιπτόμενες δαπάνες.
- Εισαγωγή της ΕΕΚΑ (ειδική εισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης) ποσοστού 1% έως 4% στα φυσικά πρόσωπα επί των εισοδημάτων της προηγούμενης χρονιάς.
- Επανυπολογισμός ανά φορολογούμενο του ελάχιστου ατομικού εισοδήματος.
- Εισαγωγή ειδικής εισφοράς βασιζόμενη στην κατοχή αυτοκινήτων μεγάλου κυβισμού κτλ
- Εισαγωγή του τέλους επιτηδεύματος σε ελεύθερους επαγγελματίες.
- Εισαγωγή κλίμακας φόρου ακίνητης περιουσίας με παράλληλη μείωση του αφορολόγητου ορίου ακίνητης περιουσίας στα 200.000 ευρώ.
- Εισαγωγή ειδικού τέλους ακινήτων, πληρωτέο μέσω των λογαριασμών της Δ.Ε.Η, υπέρ του Δημοσίου για τις ηλεκτροδοτούμενες επιφάνειες.
- Αύξηση κατά 10% των τελών κυκλοφορίας.
- Μεταφορά της κλίμακας ΦΠΑ από το 13% στο 23% όσον αφορά διάφορα είδη ποτών και εστίασης.
- Μείωση του φορολογικού συντελεστή των εταιρειών από 24% σε 20%.
- Δυνατότητα καταβολής του οφειλόμενου ΦΠΑ ανά τρίμηνο
- Αναστολή του πόθεν έσχες ώστε να ενισχυθεί η αγορά της “οικοδομής .”

8)2012-2015

Η κυβέρνηση υπό τον Αντώνη Σαμαρά ανακοινώθηκε στις 21 Ιουνίου 2012, μετά από εκλογές στις 17ης Ιουνίου 2012. Πρόκειται αρχικά για κυβέρνηση συνεργασίας με τη συμμετοχή των κομμάτων της Νέας Δημοκρατίας, του ΠΑΣΟΚ και της Δημοκρατικής Αριστεράς. Η συνεργασία αυτή ήταν απαραίτητη, καθώς η Νέα Δημοκρατία δεν είχε συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών για τον "αυτοδύναμο" σχηματισμό Κυβέρνησης. Η Κυβέρνηση Αντώνη Σαμαρά διαλύθηκε στις 26 Ιανουαρίου μετά τις Βουλευτικές Εκλογές Ιανουαρίου 2015 και τη διαδέχθηκε η κυβέρνηση Αλέξη Τσίπρα τον Ιανουαρίο 2015.

Αναφορικά με τα φορολογικά μέτρα που λήφθηκαν με την νέα κυβέρνηση, συνεχίστηκε η προσπάθεια εδραίωσης της δημοσιονομικής εξυγίανσης μέσω δράσεων αναφορικά με την ενίσχυση των φορολογικών εσόδων και την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος. Οι βασικές ρυθμίσεις περιλαμβάνονται σε επτά συνολικά νομοθετήματα: στους δυο φορολογικούς νόμους που ψηφίστηκαν τον Ιανουάριο και τον Ιούλιο του 2013, στους "πολυνόμους" του Απριλίου και του Μαΐου, στον Κώδικα Φορολογικών Διαδικασιών του Ιουλίου, στο νέο Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας στα Ακίνητα και στον "πολυνόμο" του Δεκεμβρίου. Με αυτούς τους νόμους ολοκληρώνεται η πρώτη φάση της μεταρρύθμισης του φορολογικού συστήματος με την υιοθέτηση ενός νέου, απλοποιημένου κώδικα φορολογίας εισοδήματος. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2013)

Επιπλέον, επιδιώκεται η αναμόρφωση της φορολογικής διοίκησης και ο εκσυγχρονισμός των φορολογικών διαδικασιών με διατάξεις που διαμορφώνουν το νέο ποινολόγιο και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής. Τέλος, θεσπίζεται νέος ενιαίος φόρος στα ακίνητα, που αντικαθιστά το ειδικό τέλος ακινήτων και το φόρο ακίνητης περιουσίας.

Ο "πολυνόμος" 4141/2013 περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, σειρά ρυθμίσεων που αφορούν την οργάνωση του ελεγκτικού μηχανισμού, την επιτάχυνση της είσπραξης των ληξιπρόθεσμων χρεών και την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής με απώτερο στόχο την ενίσχυση των εισπράξεων του Δημοσίου. Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της διαφθοράς στο δημόσιο βίο, το Μάιο δημοσιοποιήθηκε το "Στρατηγικό σχέδιο καταπολέμησης της διαφθοράς στη φορολογική και τελωνειακή διοίκηση". Οι βασικοί του άξονες περιλαμβάνουν τη βελτίωση του νομικού και θεσμικού πλαισίου που

αφορά τη διαφανή λειτουργία του οργανισμού, την ενίσχυση των εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων (φορολογικών και τελωνειακών), την ενίσχυση της συνεργασίας (εσωτερικής και εξωτερικής) και της ανταλλαγής πληροφοριών και την ενίσχυση της πρόληψης, της ευαισθητοποίησης και της δημόσιας ακεραιότητας.

Με την απόφαση ΠΟΛ.1101/13.5.2013 του Γ.Γ. Δημοσίων Εσόδων ορίζονται τα κριτήρια με τα οποία ο φορολογούμενος μπορεί να ζητήσει απαλλαγή ή περισσότερες δόσεις για το ειδικό τέλος ακινήτων για το 2013. Με τον “πολύνόμο” 4152/2013' του Μαΐου 2013 ρυθμίζονται μεταξύ άλλων σημαντικά θέματα όσον αφορά τη φορολογία των ακινήτων. Επίσης, ο Ν. 4174/2013 του Ιουλίου περιλαμβάνει τον Κώδικα Φορολογικών Διαδικασιών και κωδικοποιεί διάσπαρτες νομοθετικές διατάξεις, που αφορούν τις φορολογικές διαδικασίες, τη σχέση μεταξύ φορολογουμένου και φορολογικής διοίκησης και τις διαδικασίες είσπραξης των φόρων, και θεσπίζει μέτρα που έχει συστήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη μείωση της φοροαποφυγής. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, ορίζεται η διαδικασία είσπραξης των φόρων και η δυνατότητα του πολίτη να εντάσσεται σε προγράμματα ρύθμισης υπό προϋποθέσεις, θεσπίζονται μέτρα διασφάλισης υπέρ του Δημοσίου για την είσπραξη των φόρων, όπως να προβαίνει χωρίς δικαστική απόφαση στην επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης κινητών και ακινήτων, και προβλέπονται τόκοι και πρόστιμα σε περίπτωση παραβάσεων και εκπρόθεσμης καταβολής φόρων ή και δηλώσεων. Τέλος, προβλέπεται μείωση των προστίμων, προκειμένου να γίνει εφικτή η είσπραξή τους.

Με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου ΦΕΚ Α' 176/9-8-2013 δίνεται η δυνατότητα στο Δημόσιο να επιβάλλει κατασχέσεις εις βάρος επιχειρήσεων που φοροδιαφεύγουν και με τον Ν. 4223/2013 του Δεκεμβρίου ολοκληρώνεται η πρώτη φάση της φορολογικής μεταρρύθμισης με την επιβολή ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας (ΕΝΦΙΑ) σε όλα τα ακίνητα. Από 1.1.2014 επιβλήθηκε ενιαίος φόρος ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) σε όλα τα ακίνητα (κτίσματα, οικόπεδα εντός σχεδίου πόλεως και οικισμού και αγροτεμάχια) με κριτήριο το εμβαδόν, την τοποθεσία και άλλα χαρακτηριστικά. Βαρύνει όλα τα ακίνητα, πλην αυτών που ανήκουν στο Δημόσιο, στο Ταμείο Αξιοποίησης της Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου και στην Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου, ενώ άλλοι φορείς του Δημοσίου, μη κερδοσκοπικά ιδρύματα κ.λπ., είναι όλοι υποκείμενοι στο φόρο για ακίνητα που δεν ιδιοχρησιμοποιούν (Τράπεζα της Ελλάδος, 2013).

Κατά τη διάρκεια του 2014 συνεχίστηκε η προσπάθεια για την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος που ξεκίνησε το 2013, με τροποποιήσεις των νέων κωδίκων φορολογίας που υιοθετήθηκαν το 2013. Παράλληλα συνεχίστηκε η προσπάθεια για τον εξορθολογισμό της φορολογικής διοίκησης και τη μείωση του διοικητικού κόστους, κυρίως με την υιοθέτηση του πρώτου Επιχειρησιακού Σχεδίου της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων. Τέλος, με μεμονωμένες διατάξεις νόμων διαφόρων υπουργείων ρυθμίζεται σειρά φορολογικών θεμάτων, όπως εκκρεμή ζητήματα που αφορούν την εφαρμογή του Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ), τη μείωση του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) του πετρελαίου θέρμανσης, το νέο καθεστώς απόδοσης του ΦΠΑ, το νέο πλαίσιο ρύθμισης των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο, την παράταση του μειωμένου ΦΠΑ στην εστίαση, την παράταση της επιβολής της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στα φυσικά πρόσωπα για τα οικονομικά έτη 2015 και 2016 μειωμένης κατά 30% κ.ά.

Το πρώτο Επιχειρησιακό Σχέδιο της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων (ΓΓΔΕ) για τα έτη 2013-2014 που δημοσιοποιήθηκε το Μάιο του 2014 προέβλεπε περαιτέρω αυτονομία της Γραμματείας και είχε ως στόχο μια πιο αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία της Φορολογικής και Τελωνειακής Διοίκησης. Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην ενεργοποίηση νέων τεχνικών ελέγχων μέσω ηλεκτρονικής πρόσβασης των ελεγκτών στους τραπεζικούς λογαριασμούς, στην αυστηροποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών κατασχέσεων λογαριασμών για ληξιπρόθεσμα χρέη προς το Δημόσιο και στη διασύνδεση των ελεγκτικών υπηρεσιών με το Κτηματολόγιο, το ΙΚΑ, τον ΕΟΠΥΥ, τα δικαστήρια κ.λπ. Ο πολυνόμος 4254/2014 του Απριλίου περιλάμβανε σειρά ρυθμίσεων που μεταβάλλουν τη φορολογική νομοθεσία στα αντικείμενα της φορολογίας εισοδήματος, του ΦΠΑ, του Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών και του Κώδικα Φορολογικών Διαδικασιών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Συμπερασματικά, τα βασικότερα φορολογικά μέτρα που ελήφθησαν το 2013 ήταν τα παρακάτω:

- Βελτίωση και απλοποίηση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος με σκοπό την αύξηση της φορολογικής βάσης.
- Επαναπροσδιορισμός και βελτίωση του πλαισίου των φορολο-απαλλαγών.

- Μεταβολές αναφορικά με το πλαίσιο επιβολής προστίμων για φορολογικά θέματα και θέσπιση αυστηρότερης νομοθεσίας για την καταπολέμηση και περιορισμό της φοροδιαφυγής
- Απόφαση για ενεργοποίηση του ηλεκτρονικού περιουσιολογίου.
- Εισαγωγή νέας ειδικής νομοθεσίας για τις off-shore εταιρείες.
- Ειδικό σχέδιο για εντοπισμό και αντιμετώπιση του φαινομένου της μεταφοράς ενδοομιλικών κερδών από την Ελλάδα σε άλλα κράτη με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές.
- Ενεργοποίηση συστημάτων εισροών – εκροών καυσίμων με σκοπό την καταπολέμηση της λαθρεμπορίας καυσίμων.
- Αντικατάσταση του ΕΕΤΗΔΕ και του ΦΜΑΠ (φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας) από νέο φόρο ακινήτων.
- Μεταβολή της κλίμακας του φόρου μεταβίβασης
- Μεταβολή στην εφαρμογή των αντικειμενικών αξιών ώστε να λαμβάνονται υπόψη και ακίνητα που μέχρι πρότινος δεν λαμβάνονταν υπόψη.
- Μέσω της ελαχιστοποίησης της γραφειοκρατίας, πάρθηκαν νομοθετικά μέτρα για την επιτάχυνση της διαδικασίας ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.

Επίσης, με βάση τον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2014 τα βασικότερα φορολογικά μέτρα που ελήφθησαν ήταν τα παρακάτω:

- Νομοθέτηση και εφαρμογή νέου ολοκληρωμένου Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών (νέο σύστημα τήρησης λογιστικών βιβλίων).
- Θέσπιση και εφαρμογή του νέου Ενιαίου Φόρου Ακινήτων με ταυτόχρονη κατάργηση του ΕΕΤΑ και ΦΑΠ
- Ανασχεδιασμός των ποινικών διατάξεων για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.
- Συντονισμός των δράσεων για την καταπολέμηση της λαθρεμπορίας και νοθείας καυσίμων
- Αξιοποίηση διακρατικών συμφωνιών με σκοπό τη διευκόλυνση των φορολογικών και τελωνειακών ελέγχων
- Εφαρμογή Ηλεκτρονικού Περιουσιολογίου

9)2015 έως σήμερα

Η κυβέρνηση Αλέξη Τσίπρα του Σεπτεμβρίου 2015 είναι η κυβέρνηση της Ελλάδας, η οποία προέκυψε από τις εκλογές της 20ης Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους. Αποτελεί κυβέρνηση συνεργασίας μεταξύ του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς(ΣΥΡΙΖΑ) και των Ανεξάρτητων Ελλήνων (ΑΝΕΛ). Η σύνθεσή της ανακοινώθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου 2015, με την ορκωμοσία των μελών της κυβέρνησης να γίνεται αυθημερόν, ενώ δύο μέρες νωρίτερα είχε ορκιστεί ως Πρωθυπουργός ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ, Αλέξης Τσίπρας. Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης είναι ο Γιάννης Δραγασάκης. Η σύνθεση της κυβέρνησης άλλαξε μετά τον ανασχηματισμό της 5ης Νοεμβρίου του 2016.(el.wikipedia.org, 2017)

Τα φορολογικά μέτρα που ελήφθησαν κατά το 2015 διακρίνονται σε δυο γενικές κατηγορίες:

(α) φορολογικές διατάξεις που στοχεύουν στην ελάφρυνση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων σύμφωνα με τις προεκλογικές δεσμεύσεις της κυβέρνησης, και (β) μέτρα που ενσωματώνουν τις επιταγές της Σύμβασης Χρηματοοικονομικής Διευκόλυνσης και είναι είτε διαρθρωτικού είτε εισπρακτικού χαρακτήρα, προκειμένου να ενισχυθούν τα φορολογικά έσοδα και να αντιμετωπιστεί η μεγάλη υστέρηση των φορολογικών εσόδων που παρουσιάστηκε κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Συγκεκριμένα, ο φορολογικός νόμος του Απριλίου παρέχει νέα δυνατότητα ρύθμισης για την αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο και ο φορολογικός νόμος του Ιουνίου ρυθμίζει με ευνοϊκό τρόπο ζητήματα φορολόγησης περιστασιακά απα- σχολουμένων, αγροτών και ομογενών κατοίκων εξωτερικού. Τον Ιούλιο, στο πλαίσιο ιδιαίτερα δύσκολων δημοσιονομικών συνθηκών και προκειμένου να γίνει η έναρξη των διαπραγματεύσεων για τη Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης, υιοθετήθηκε δέσμη φορολογικών μέτρων που, μεταξύ άλλων, περιλάμβανε την αναμόρφωση του ΦΠΑ, τη σταδιακή κατάργηση της έκπτωσης του 30% στα νησιά, την αύξηση των συντελεστών στο φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων, την αύξηση της προκαταβολής φόρου για τα νομικά πρόσωπα, την αναμόρφωση των συντελεστών στην ειδική εισφορά αλληλεγγύης και την αναδρομική αύξηση και διεύρυνση του φόρου πολυτελείας. Με το νόμο κύρωσης του νέου Προγράμματος του Αυγούστου περιγράφονται οι μελλοντικές,

προαπαιτούμενες, δράσεις διαρθρωτικού και εισπρακτικού χαρακτήρα στο πλαίσιο τεσσάρων πυλώνων και θεσμοθετούνται άμεσα κάποιες ρυθμίσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, την αύξηση του συντελεστή προκαταβολής για τους αγρότες, την αύξηση της προκαταβολής φόρου στους ελεύθερους επαγγελματίες, την αυστηροποίηση της ρύθμισης των εκατό δόσεων, τροποποιήσεις στο καθεστώς ΦΠΑ, καθώς και την κατάργηση της επιβολής προληπτικού φόρου 26% στις εισαγωγές. Κατ' εφαρμογή των δεσμεύσεων του προαναφερθέντος νόμου, τον Οκτώβριο 2015 ψηφίστηκε πολυνόμος που επαναδιατυπώνει τον ορισμό της φοροδιαφυγής, επαναπροσδιορίζει το πλαίσιο για τις φορολογικές παραβάσεις με εκλογίκευση των προστίμων και με ευνοϊκές ρυθμίσεις για εκκρεμείς υποθέσεις πλαστών και εικονικών τιμολογίων και καταργεί απαλλαγές του Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ). Στην ίδια κατεύθυνση, με τους δύο πολυνόμους του Νοεμβρίου αυξήθηκε ο ΕΦΚ στο αγροτικό πετρέλαιο, ενσωματώνεται στη ρύθμιση των εκατό δόσεων το περιουσιακό κριτήριο, αυστηροποιούνται οι όροι για την παραμονή οφειλετών στη ρύθμιση, καταργείται ο ΦΠΑ στην εκπαίδευση, επιβάλλεται ειδικό τέλος στα τυχερά παιχνίδια και ειδικός φόρος στο κρασί και αναδιαμορφώνονται τα τέλη κυκλοφορίας. Επίσης, ο Ν. 4321/20152 του Μαρτίου, μεταξύ άλλων, παρέχει νέα δυνατότητα ρύθμισης για την αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία και προβλέπει επιβολή φόρου στις τριγωνικές συναλλαγές. Ο νόμος 4328/2015 του Μαΐου περιλαμβάνει ευνοϊκές διατάξεις για αγρότες και φυσικά πρόσωπα. Ο φορολογικός νόμος 4330/2015 του Ιουνίου ρυθμίζει με ευνοϊκό τρόπο ζητήματα φορολόγησης περιστασιακά απασχολούμενων με πολύ χαμηλά ετήσια εισοδήματα, αγροτών και ομογενών κατοίκων εξωτερικού. Στόχος του νόμου είναι να αποφευχθεί η φορολογική επιβάρυνση που επέφερε ο νέος Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος του 2013 στις πιο πάνω κατηγορίες μέσω διατάξεών του που ψηφίστηκαν το 2013 με μεταγενέστερη εφαρμογή (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015).

Η αξιολόγηση των μέτρων οικονομικής πολιτικής που απαιτούνται από την ελληνική κυβέρνηση στο πλαίσιο του τρίτου προγράμματος βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Στην πραγματικότητα, η αξιολόγηση που είναι απαραίτητη για την εκταμίευση των επόμενων δόσεων οικονομικής βοήθειας έχει καθυστερήσει λόγω άλλου γύρου παρατεταμένων διαπραγματεύσεων μεταξύ της κυβέρνησης και των πιστωτών της. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016, οι διαπραγματεύσεις αφορούσαν την ιδιωτικοποίηση και τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, ενώ το

φθινόπωρο του 2016, οι διαπραγματευτές στρέφουν την προσοχή τους στη μεταρρύθμιση των εργασιακών σχέσεων. Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ όμως προσπαθεί να αποφύγει την τελευταία, με τους πιστωτές αντιθέτως να θέλουν να συνεχίσουν το ζήτημα. Οι κύριοι στόχοι του τρίτου προγράμματος είναι η διάσωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, το οποίο εξακολουθεί να αντιμετωπίζει κινδύνους λόγω των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και την αύξηση των κρατικών εσόδων.

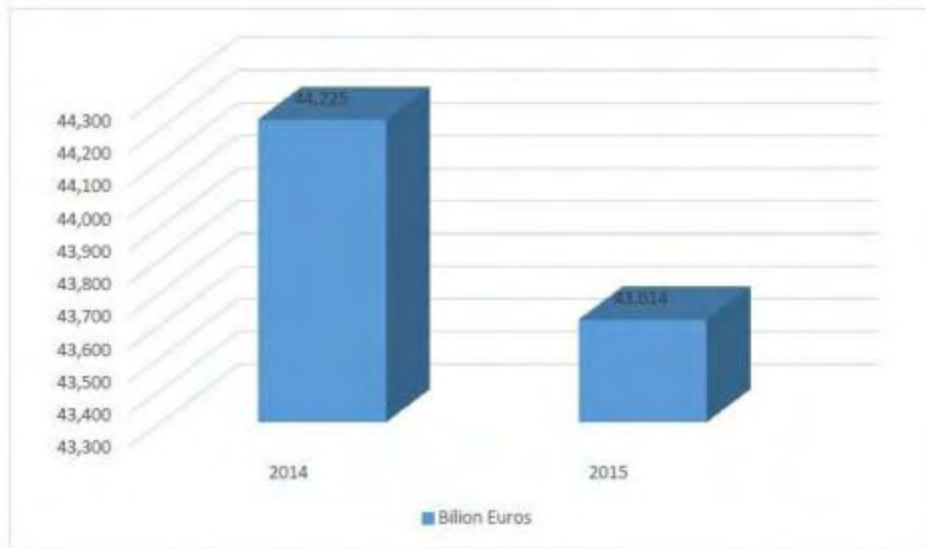
Για το σκοπό αυτό, η κυβέρνηση αύξησε τους έμμεσους και άμεσους φόρους, συμπεριλαμβανομένων των φόρων εισοδήματος και ιδιωτικού εισοδήματος. Ενώ η αύξηση των φόρων έχει ήδη αρχίσει να αυξάνει τα δημόσια έσοδα, το κλειδί για την οικονομική ανάπτυξη έγκειται στις ιδιωτικές επενδύσεις, οι οποίες δεν είναι ακόμη διαθέσιμες.

Πιο αναλυτικά όσον αφορά το φορολογικό καθεστώς, το 2015, η Ελλάδα κατέλαβε την 14η θέση από τις 35 χώρες του ΟΟΣΑ όσον αφορά την αναλογικά φόρων/ΑΕΠ: Η Ελλάδα είχε λόγο φόρου προς ΑΕΠ 36,8% σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ 34,3%.

Το 2015, η πολιτική αστάθεια παρεμπόδισε τη συλλογή των φόρων, καθώς η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ ανασχημάτισε δύο φορές το υπουργικό συμβούλιο, συμπεριλαμβανομένων των υπουργών που είναι επιφορτισμένοι με τα οικονομικά του κράτους και τη φορολογία. Ωστόσο, σε αντίθεση με τους προκάτοχούς της, η νέα κυβέρνηση αναβάθμισε την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Σύμφωνα με το τρίτο πρόγραμμα προσαρμογής της Ελλάδας, η αύξηση των κρατικών εσόδων θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί μέσω ενός συνδυασμού αυξήσεων φόρων και ιδιωτικοποιήσεων, αλλά η κυβέρνηση επέλεξε να αυξήσει τους φόρους και να διευρύνει τη φορολογική βάση.

Όλα αυτά τα μέτρα οδήγησαν στη συνέχιση της ύφεσης και στη μείωση της αγοραστικής ικανότητας των Ελλήνων πολιτών. Μια σαφής ένδειξη αυτού του γεγονότος είναι ότι παρότι οι φόροι αυξήθηκαν το 2015, τα φορολογικά έσοδα μειώθηκαν κατά 1,38% σε σύγκριση με το 2014. Έτσι, ενώ υπάρχει συνολικά αύξηση των φόρων, τα συνολικά πραγματικά έσοδα είχαν μειωθεί. Είναι ενδιαφέρον ότι η μόνη κατηγορία φόρου που είχε οδηγήσει σε αύξηση των πραγματικών εσόδων ήταν οι εκπτώσεις από μισθούς και συντάξεις.

Διάγραμμα 2. Έσοδα από Φόρους

Source: General secretary of Public Revenues, 2016

Αναφορικά με το έτος 2016 συνεχίστηκε η εφαρμογή ρυθμίσεων φορολογικού χαρακτήρα που είχαν νομοθετηθεί το 2015 στο πλαίσιο της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης. Ταυτόχρονα λήφθηκαν και νέα μέτρα, διαρθρωτικής αλλά και εισπρακτικής φύσεως τα οποία ενσωματώνουν στη φορολογική πολιτική περισσότερες επιταγές του προγράμματος.

Οι βασικότερες νέες παρεμβάσεις σχετίζονται με την αναμόρφωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, την ενίσχυση των φορολογικών εσόδων, την αντιμετώπιση των φαινομένων της φοροδιαφυγής και απόκρυψης εσόδων. Συγκεκριμένα, ο πρώτος πολυνόμος του Μαΐου 2016 περιλαμβάνει τις προαπαιτούμενες παρεμβάσεις στη φορολογία εισοδήματος. Ο δεύτερος πολυνόμος του Μαΐου προβλέπει τη σύσταση ανεξάρτητης φορολογικής αρχής και θεσπίζει νέα δέσμη μέτρων που αφορούν έμμεσους φόρους. Στο πλαίσιο της εντατικοποίησης της προσπάθειας για την περιστολή της φοροδιαφυγής, στον πολυνόμο του Αυγούστου περιλαμβάνονται ρυθμίσεις σχετικές με την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων, τη δημοσιοποίηση των ονομάτων των οφειλετών του Δημοσίου, καθώς και αλλαγές στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας σχετικά με τα πρόστιμα. Τέλος, ο πολυνόμος του Δεκεμβρίου περιλαμβάνει ακόμη μία δέσμη δημοσιονομικών παρεμβάσεων οι οποίες

σχετίζονται με την οικειοθελή αποκάλυψη αδήλωτων εισοδημάτων και την προώθηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016).

Αναφορικά με το 2015, σύμφωνα με τον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2015 τα βασικότερα μέτρα που πάρθηκαν ήταν:

- Μείωση φορολογικής επιβάρυνσης για μισθωτούς και συνταξιούχους με ατομικό εισόδημα μέχρι 23.000 ευρώ
- Θέσπιση ανώτατου συντελεστή φορολογίας εισοδήματος μισθωτών και συνταξιούχων από 45% σε 42%
- Μείωση του φόρου στα μερίσματα από 25% σε 10%
- Μείωση του φόρου υπεραξίας κεφαλαίου από 20% σε 15%
- Μείωση του ειδικού τέλους ακινήτων κατά 15% μέσω αντικατάστασης του ΕΕΤΗΔΕ με το ΕΕΤΑ
- Μείωση του φόρου μεταβίβασης ακινήτων στο 3%
- Μείωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης κατά 30%

Επίσης, τα φορολογικά μέτρα για το 2016 βάσει στοιχείων του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2016 ήταν:

- Αύξηση των ορίων για άσκηση ποινικής δίωξης για χρέη στο Δημόσιο
- Δημοσίευση του ν. 4320/2015 για τη ρύθμιση των 100 δόσεων
- Βελτίωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) αναγνωρίζοντας τη μείωση φόρου μισθωτών, ώστε να μην επιβαρυνθούν με φόρο τεκμηρίων όσοι εμφανίζουν εισόδημα έως 9.500 ευρώ από μισθωτές υπηρεσίες, κεφάλαιο ή υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.
- Διατήρηση των μειωμένων συντελεστών της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης κατά 30% για εισοδήματα έως 30.000 ευρώ ενώ αύξηση των συντελεστών στα ανώτερα εισοδήματα.

ΚΕΦ 7. Ανάλυση (Σύγκριση κυβερνήσεων ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΣΥΡΙΖΑ στην άσκηση φορολογικής πολιτικής, Τι δεν έκανε η Ελλάδα σε σχέση με Κύπρο και Πορτογαλία)

Οι φορολογικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών αυξήσεων και των περικοπών των μισθών, των συντάξεων και των κρατικών δαπανών, αποτελούσαν πάντοτε τις προϋποθέσεις για την υπογραφή συμφωνιών δημοσιονομικής τόνωσης με την ΕΕ και το ΔΝΤ μετά την εξαίρεση της Ελλάδας από τις διεθνείς χρηματαγορές λόγω των υψηλών spreads και της αδυναμίας της Ελλάδας να πληρώσει εκκρεμή ομόλογα που οδήγησαν στην επιδείνωση των αξιολογήσεων ομολόγων.

Η κατάσταση άλλαξε το 2014, όταν ανακοινώθηκε ένα πρωτογενές πλεόνασμα, οι βαθμολογίες αυξήθηκαν, η Ελλάδα συμμετείχε στις αγορές με απόδοση κάτω από 6% και εμφανίστηκαν οι πρώτοι δείκτες ανάκαμψης και ανάπτυξης. Η ανακοίνωση των εκλογών στο τέλος του 2014 σε συνδυασμό με το χαμένο πρώτο εξάμηνο του 2015, κατά τη διάρκεια της οποίας η νέα ελληνική κυβέρνηση διαπραγματεύτηκε νέες συνθήκες για να λάβει οικονομική βοήθεια, οδήγησε σε ένα νέο κύμα ύφεσης που κορυφώθηκε με ελέγχους κεφαλαίου τον Ιούλιο. Η επιδείνωση της οικονομίας και η έλλειψη μετρητών ανάγκασε την ελληνική κυβέρνηση να συμφωνήσει με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να λάβουν ένα σχέδιο διάσωσης, το τρίτο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα γνωστό ως τρίτο μνημόνιο. Αυτό το σχέδιο διάσωσης απαιτούσε από το ελληνικό κοινοβούλιο να εγκρίνει ένα νέο πακέτο λιτότητας. Στη συνέχεια αναλύονται οι πολιτικές στη χώρα τόσο πριν όσο και μετά από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ μέσω 3 διαφορετικών οικονομικών δεικτών.

7.1 Θεωρητικές επιπτώσεις των πολιτικών της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ

Θεωρητικά, το σύνολο των πολιτικών που εγκρίθηκαν από τη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ οδήγησαν στη μείωση του ελλείμματος και την οικονομική συρρίκνωση. Η σημαντική μείωση των συνταξιοδοτικών συστημάτων, η μεγάλη μείωση των θέσεων εργασίας του δημόσιου τομέα και η μείωση των μισθών των εργαζομένων επιδείνωσαν αναμφισβήτητα τις επιδόσεις της αγοράς εργασίας, αυξάνοντας το

ποσοστό ανεργίας. Έτσι, το κίνητρο για εργασία έχει μειωθεί, λόγω τόσο της μείωσης των μισθών όσο και του φόρου επί των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Επίσης, λόγω του επιθετικού μέτρου που υιοθέτησε η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση του δημόσιου χρέους, είναι αναγκαία η βελτίωση του ελλείμματος καθώς η χώρα μείωσε τις δαπάνες της, συλλέγοντας πολύ περισσότερες μορφές φόρων. Σύμφωνα με τους Gao και Kotzamanis (2017) αναφορικά με την πορεία του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια στη χώρα φαίνεται ότι η τάση του ΑΕΠ είναι ευμετάβλητη από το 2012.

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα αφορά το υψηλό επίπεδο του μη βιώσιμου χρέους, το οποίο το 2015 αντιπροσωπεύει το 180% του ΑΕΠ, υπερβαίνοντας κατά πολύ το αποδεκτό εύρος βιωσιμότητας 60-90%. Η υψηλή φορολόγηση δεν ήταν ένας αποτελεσματικός τρόπος μείωσης του χρέους λόγω του υψηλού επιπέδου μη εξουσιοδοτημένου συναλλαγών. Επίσης, τα μέτρα λιτότητας που λήφθηκαν δεν απέδωσαν καθώς η Ελλάδα εξακολουθεί να διατηρεί υψηλό χρέος σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ. Το ήδη υπάρχον πρόβλημα της φοροδιαφυγής επιδεινώθηκε πολύ κατά τη διάρκεια των μέτρων λιτότητας, συμπεριλαμβανομένων των υψηλότερων φόρων. Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ παρά το γεγονός ότι στήριξε την πολιτική της πριν τις εκλογές, σε μειωμένους φόρους, μετά από την επιβολή των ελέγχων κεφαλαίου, εφαρμόστηκαν περισσότεροι φόροι και αυξήθηκαν οι ήδη υπάρχοντες.

7.2 Πολιτικές πριν και μετά τη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ- Σύγκριση κυβερνήσεων

Στην περίοδο που ακολούθησε την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ ως το 2007, κάθε χρόνο, το χρέος αυξανόταν λιγότερο απ' ό,τι το ΑΕΠ με αποτέλεσμα η σχέση χρέους προς ΑΕΠ να υποχωρεί και η χώρα ήταν σε θέση να καλύψει τις υποχρεώσεις της. Τη διετία 2008-2009 όμως αυξήθηκε το χρέος και το ΑΕΠ εμφανιζόταν μειούμενο στα πλαίσια και της οικονομικής ύφεσης που μάστιζε τη χώρα. Συνεπώς, το δημόσιο χρέος ξεκίνησε να έχει ανοδική πορεία ως ποσοστό του ΑΕΠ με αποτέλεσμα την έξοδο της χώρας από τις διεθνείς αγορές. Στο τέλος του 2009 εμφανίστηκαν αυξημένες δαπάνες κατά 20%, διπλάσιες συγκριτικά με το 2003. Επίσης τα φορολογικά έσοδα του 2009 μειώθηκαν συγκριτικά με το 2008 κυρίως λόγω της μη

καταβολής ΦΠΑ και της μειωμένης φορολογίας των επιχειρήσεων (Παπαϊωάννου, 2013).

Την περίοδο 2010-2014 υπογράφηκαν 9 πακέτα λιτότητας προκειμένου η Ελλάδα να εξασφαλίσει δύο πακέτα διάσωσης από την ΕΕ και το ΔΝΤ. Αυτές οι πολιτικές περιλάμβαναν:

- Νέους φόροι (φόρος περιουσίας μέσω του λογαριασμού ηλεκτρικής ενέργειας) και αύξηση των φόρων (ΦΠΑ από 19% σε 21%)
- 3 περικοπές των μισθών των εργαζομένων.
- Δημόσιες περικοπές συντάξεων κατά μέσο όρο μεταξύ 5% και 15% με την κατάργηση δύο εποχιακών επιδομάτων.
- Αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης από 65 σε 67 ετών.
- Κατάργηση 15.000 θέσεων εργασίας έως το 2014.

Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, μετά την εκλογή της το 2015 και μετά από 6 μήνες στη θέση της κυβέρνησης, αναγκάστηκε να υπογράψει το πρόγραμμα διάσωσης βάσει των ακόλουθων πολιτικών ως προϋπόθεση:

- Νέα αύξηση φόρου (Αύξηση φόρου αλληλεγγύης για εισοδήματα άνω των € 50.000, αύξηση φόρου εταιρειών από 26% σε 29% για μικρές επιχειρήσεις, ΦΠΑ από 21% σε 23% κ.α.)
- Κατάργηση της έκπτωσης ΦΠΑ κατά 30% για τα πιο τουριστικά ελληνικά νησιά, μετά την 1η Οκτωβρίου 2015.
- Αύξηση των εισφορών υγείας που καταβάλλουν οι συνταξιούχοι (6% από 4%)
- Τερματισμός της πρόωρης συνταξιοδότησης μέχρι το 2022 και η ηλικία συνταξιοδότησης να αυξηθεί σε 67.
- Η ιδιωτική εκπαίδευση φορολογείται στο 23%.
- Οι τόκοι των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το κράτος που καταβάλλονται σε 100 δόσεις αυξάνονται από 3% σε 5% σε ποσά άνω των 5.000 ευρώ.
- Η βιομηχανία μεταφορών της Ελλάδας θα υπόκειται επίσης σε νέες φορολογικές αυξήσεις.

Με βάση τους Gao και Kotzamanis (2017) η συμβολή της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ στην ελληνική οικονομία δεν ήταν τόσο σοβαρή όσο αισθάνθηκαν οι Έλληνες πολίτες. Το ΑΕΠ υπέφερε έντονα από το πολιτικό του καθεστώς ενώ η ανεργία

συνέχισε να επιδεινώνεται, με τον ίδιο ρυθμό όπως και με τις προηγούμενες κυβερνήσεις. Το δημόσιο χρέος ξεκίνησε έναν σταθερότερο ρυθμό ανάπτυξης (Gao & Kotzamanis, 2017). Αποδεικνύεται λοιπόν, ότι η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, αντί να εφαρμόσει μια πολιτική που θα προσελκύσει επενδύσεις μέσω της μείωσης της φορολογίας στις επιχειρήσεις με ταυτόχρονη δέσμευση για την επένδυση των κερδών στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην πραγματικότητα συντηρεί τον δημόσιο τομέα και προσπαθεί μέσω της φορολόγησης και των περικοπών των συντάξεων να συλλέξει πόρους.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της ΝΔ, ο σχεδιασμός του πρώτου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής ήταν βασισμένο σε μεγάλες και αισιόδοξες προσδοκίες σχετικά με την οικονομική ύφεση στη χώρα, στο μέγεθος των δημοσιονομικών πολλαπλασιαστών αλλά και στη σύνθεση της εφαρμογής των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης. Μετά τις εκλογές του 2012 και αφού ανέλαβε την διακυβέρνηση του κράτους η ΝΔ με τον Αντώνη Σαμαρά πρωθυπουργό, η οικονομική κατάσταση της χώρας ήταν αρκετά δύσκολη και ακολουθήθηκε ένα σύνολο μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης με στόχο κυρίως την συγκράτηση των δαπανών αντί της αύξησης των εσόδων, σε αντίθεση με την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ που επικεντρώνει τη συλλογή εσόδων κυρίως μέσω αύξησης φορολογίας. Σύμφωνα με την ΝΔ δημοσίευσε ένα πίνακα στην ηλεκτρονική εφημερίδα protothema.gr, το 2015 όπου απεικονίζεται η κατάσταση της οικονομίας του ελληνικού κράτους κατά την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ.

α/α	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑΣΟΚ (Γ. Παπανδρέου)	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΝΔ (Α. Σαμαράς)	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ (Α. Τσίπρας)
1	Ύφεση: -8,9% το 2011	Ανάπτυξη: 0,8% το 2014 , πρόβλεψη 2,5% με 2,9% το 2015	Ύφεση: -2% έως -4% το 2015
2	Πρωτογενές Έλλειμμα 2,3% του ΑΕΠ το 2011	2 χρόνια πρωτογενούς πλεονάσματος (2013 και 2014)	Πρωτογενές Έλλειμμα 0,25% του ΑΕΠ το 2015 (με 4 δισ. ευρώ επιπλέον μέτρα)
3	Απώλεια εμπιστοσύνης, αποκλεισμό από τις αγορές, πολύ υψηλά spreads	Ανάκτηση εμπιστοσύνης, έξοδο στις αγορές (δύο φορές το 2014), συρρίκνωση των spreads	Κρίση εμπιστοσύνης, αποκλεισμό από τις αγορές, εκτίναξη των spreads, 3 ^ο Μνημόνιο
4	Ληξιπρόθεσμες οφειλές του Δημοσίου: 9 δισ. ευρώ το 2011	Αποπλήρωσε σε 2 χρόνια 6 δισ. ευρώ (3 δισ. ευρώ το 2014)	Αύξησε τις ληξιπρόθεσμες οφειλές: 7,5 δισ. ευρώ το 2015
5	Τραπεζικό σύστημα με ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης	Τραπεζικό σύστημα πλήρως κεφαλαιοποιημένο	Τραπεζικό σύστημα με κεφαλαιακούς περιορισμούς και ανάγκη νέας ανακεφαλαιοποίησης
6	Καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών στα 151 δισ. ευρώ τον Ιούνιο 2012	Καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών στα 160 δισ. ευρώ τον Δεκέμβριο 2014	Καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών στα 122 δισ. ευρώ τον Ιούνιο 2015
7	Γενικό Δείκτη Χρηματιστηρίου Αθηνών στις 580 μονάδες	Γενικό Δείκτη Χρηματιστηρίου Αθηνών στις 814 μονάδες	Γενικό Δείκτη Χρηματιστηρίου Αθηνών στις 635 μονάδες (21/8)

Πηγή: www.protothema.gr, (2015)

7.3 Σύγκριση Ελλάδας με την Κύπρο και την Πορτογαλία

Σύμφωνα με την βρετανική εφημερίδα «the Guardian», περιγράφονται οι χώρες που χρειάστηκαν διάσωση, μεταξύ αυτών η Ελλάδα και η Πορτογαλία. Αναλυτικά γράφει η βρετανική εφημερίδα για την Ελλάδα ότι η οικονομία της διανύει μια καλύτερη περίοδο, με τα εργοστάσια να επεκτείνουν την παραγωγή τους και η ανεργία να περιορίζεται. Ωστόσο όμως η χώρα έχει σηματοδοτηθεί από την κρίση κατά την οποία η οικονομία της περιορίστηκε κατά 25%. Συνεχίζει, αναφέροντας ότι περισσότερο από το 20% των ενηλίκων σε ηλικία εργασίας και σχεδόν το 50% των νέων είναι άνεργοι. Το τεράστιο χρέος της Ελλάδας συνεχίζει να βαραίνει τη χώρα μαζί με τις απαιτήσεις των δανειστών για επίτευξη μεγαλύτερων πλεονασμάτων, δυσκολεύοντας την ανάπτυξη.

Όσον αφορά την Πορτογαλία, **έχει αφήσει** πίσω το πακέτο διάσωσης ύψους 78 δισ. ευρώ που χρειάστηκε το 2011 και βαδίζει ταχύτερα από την Ελλάδα προς την ανάπτυξη. Σύμφωνα με την Guardian: *“Για την κεντροαριστερή κυβέρνηση του πρωθυπουργού Αντόνιο Κόστα, η οικονομική επιτυχία ήρθε μετά την απελευθέρωση από τον «ζουρλομανδύα» της λιτότητας που επέβαλαν η ΕΕ και το ΔΝΤ, από το 2011 έως το 2014. Οι μισθοί του δημοσίου και οι συντάξεις επέστρεψαν στα προ της κρίσης επίπεδα, αλλά η κυβέρνηση είναι πιθανό να συγκρουστεί μελλοντικά με την ΕΕ, καθώς οι Βρυξέλλες επιδιώκουν τη λήψη δράσεων για τη μείωση του χρέους της Πορτογαλίας”*. (The Guardian, 2017)

Σύμφωνα με την Βλασσοπούλου (2015), η Πορτογαλία έλαβε δάνειο όταν δεν ήταν σε θέση να ελέγξει το έλλειμμα του προϋπολογισμού ενώ ακολούθησε τακτικές επώδυνες συνδυαστικά με οικονομικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να κερδίσει την ανταγωνιστικότητά της. Η Βλασσοπούλου αναφέρει: *“Η Πορτογαλία βγήκε από το πρόγραμμα το Μάιο του 2014 και το ΔΝΤ περιμένει ανάπτυξη 1,6% φέτος. Τον Ιανουάριο, η χώρα δήλωσε ότι θα πληρώσει νωρίτερα το χρέος της προς το ΔΝΤ γιατί μπορεί να δανειστεί από τις αγορές με χαμηλό επιτόκιο- ρεκόρ.”*

Από την άλλη, η σύγκριση των δύο κρατών δεν είναι απόλυτα δίκαιη καθώς η Ελλάδα είχε δανειστεί 240 δισ. αντί για τα 70 δισ. της Πορτογαλίας, δηλαδή ένα χρέος πολύ μεγαλύτερο από την Πορτογαλία. Μια ακόμα μεγάλη διαφορά στις δύο οικονομίες είναι ότι η Πορτογαλία πέτυχαν να ξεκινήσουν από το 2013 τη χρηματοδότηση των αναγκών τους για την πρώτη χρονιά που θα βρίσκονταν χωρίς πρόγραμμα με αποτέλεσμα όταν βγήκαν από το πρόγραμμα στήριξης να έχουν στα ταμεία τους ένα ποσό αξίας περίπου 20 δισ. *«Γνώριζαν τις μελλοντικές τους ανάγκες και τις κάλυψαν από τις αγορές»*, λέει ο γνωστός οικονομολόγος Ντάνιελ Γκρος, διευθυντής του think tank CEPS στις Βρυξέλλες. *«Στο μεταξύ, τα σπρεντ έχουν πέσει, η χώρα είναι σταθερή και δεν υπάρχει καμία αβεβαιότητα, ενώ στην Ελλάδα ποιος ξέρει ποιος θα κυβερνά την Ελλάδα του χρόνου»*, λέει ο Γκρος.

Σύμφωνα με τον Πορτογάλο οικονομολόγο Ρικάρδο Παΐς Μαμέδε δεν είναι σωστό η Ελλάδα να ακολουθήσει το παράδειγμα της Πορτογαλίας αναφέροντας ότι: *«Τα επιτόκια που πήρε από τις αγορές η Πορτογαλία άγγιζαν και το 5%. Γιατί να δανειστείς τόσο ακριβά αν έχεις πολύ χαμηλότερα επιτόκια από τους Ευρωπαίους εταίρους;»* λέει

ο Μαμέδε και τονίζει ότι παρόλο που η Πορτογαλία έχει και πολύ μικρότερο χρέος από την Ελλάδα, κάθε ακριβός δανεισμός της το μεγάλωνε.

Σύμφωνα με τον οικονομολόγο Ντάνιελ Γκρος, μια βασική διαφορά ανάμεσα στα δύο κράτη είναι οι εξαγωγές. *«Είναι αρκετά εντυπωσιακό ότι το 2009 που χτυπάει και τις δύο χώρες η κρίση οι εξαγωγές βρίσκονται στο ίδιο περίπου σημείο»* λέει. Ωστόσο η πορεία της Πορτογαλίας ήταν ανοδική από τότε σε αντίθεση με την Ελλάδα όπου οι οι εξαγωγές της είναι χαμηλές. Ο Γκρος τονίζει ότι: *“αν και η Ελλάδα αύξανε τις εξαγωγές κατά 20 δις. τα τελευταία χρόνια, όπως η Πορτογαλία, τότε το ΑΕΠ της χώρας θα ήταν 15% υψηλότερο, η ανεργία 5% χαμηλότερη και η οικονομία σε ανάπτυξη”*. Μια άλλη βασική διαφορά ανάμεσα στις δύο οικονομίες είναι ότι η δημοσιονομική κατάσταση της Πορτογαλίας δεν ήταν τόσο κακή όσο της Ελλάδας όταν ξεκίνησαν τα προγράμματα προσαρμογής, ενώ ο Γκρος τονίζει ότι είχε πολύ μεγάλη διαφορά ο τρόπος εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. *«Η πορτογαλική κυβέρνηση ήταν απολύτως σύμφωνη με τις μεταρρυθμίσεις και πήρε 100% την ευθύνη γι’ αυτές»* λέει ο Γκρος, κάτι που στην ελληνική περίπτωση έγινε ακριβώς αντίθετα, καθώς πολλοί λίγοι άνθρωποι αποδέχονταν ότι υπάρχει ανάγκη για αλλαγή (Βαρβιτσιώτη, 2014).

Στη συνέχεια λόγος γίνεται για την Κύπρο της οποίας το χρηματοπιστωτικό σύστημα άρχισε να καταρρέει το 2013. Έτσι, έκλεισε τα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να σταματήσει την οικονομική κατάρρευση. Έλαβε δάνειο ύψους 10 δις. ευρώ το Μάρτιο του 2013 με αντάλλαγμα την εφαρμογή οικονομικών μεταρρυθμίσεων όπως περικοπές των δημοσίων δαπανών και το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων (Βλασσοπούλου, 2015).

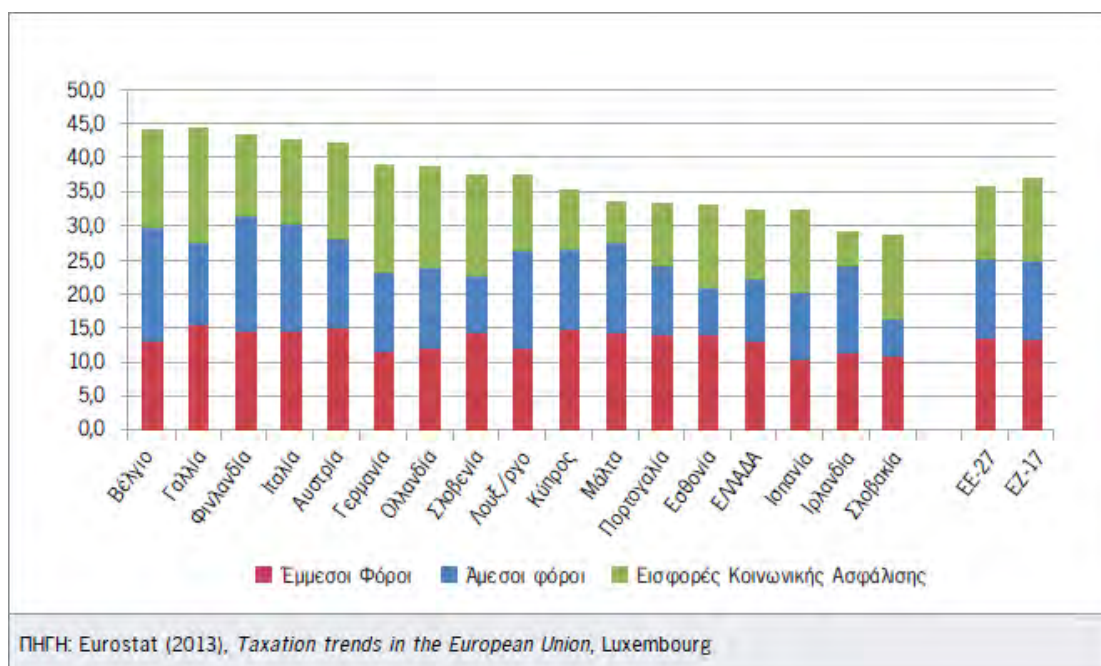
Η κατάσταση της οικονομίας στην Ελλάδα και την Κύπρο διαφέρουν παρά το γεγονός ότι και οι δύο ήρθαν αντιμέτωπες με την κρίση χρέους. Η κατάσταση της Ελλάδας, παρά το γεγονός ότι είναι καλύτερη από τα προηγούμενα χρόνια σε ορισμένους τομείς, εξακολουθεί να είναι αντιμέτωπη με οικονομικές δυσχέρειες και ένα τεράστιο χρέος. Αντιθέτως, η Κύπρος έχει αντιμετωπίσει την ανεργία, το ΑΕΠ της είναι χαμηλότερο συγκριτικά με 7 χρόνια πριν και έχει πρόσβαση στις διεθνείς αγορές, από όπου μπορεί να δανειστεί ελεύθερα με λογικό επιτόκιο.

Αρχική διαφορά ανάμεσα στα δύο κράτη έγκειται στο δημοσιονομικό έλλειμμα και το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας αφού στην περίπτωση της Ελλάδας αυτό ήταν διπλάσιο της Κύπρου, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να χρειάζεται διπλάσια δόση μέτρων λιτότητας κάτι που οδήγησε και σε βαθύτερη ύφεση. Επίσης, η Κύπρος είχε να αντιμετωπίσει μια πολύ προβληματική κατάσταση στον τραπεζικό τομέα και στην αγορά ακινήτων. Στην Ελλάδα η τραπεζική κρίση ήρθε πολύ αργότερα ως συνέπεια της δημοσιονομικής κρίσης και προκλήθηκε από το PSI και τα δύο κύματα απόσυρσης καταθέσεων από τις ελληνικές τράπεζες. Επιπλέον, η διόρθωση των προβλημάτων του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Κύπρο δεν καθιστούσε αναγκαία μεγάλη δόση δημοσιονομικής λιτότητας. Στην κυπριακή κρίση, η Ευρωζώνη είχε αναπτύξει σημαντικές άμυνες, ενώ η οικονομία της είχε ανακάμψει από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Τέταρτον, *«στην αρχή της κρίσης η Κύπρος αντιμετώπισε πολύ πιο επιθετικούς δανειστές σε σχέση με την Ελλάδα. Ωστόσο αντιμετώπισε την κρίση πολύ πιο γρήγορα και αποτελεσματικά»*. Υστερα από διαπραγματεύσεις με την Ευρωζώνη που είχαν διαρκέσει οκτώ μήνες, η Κύπρος βρέθηκε αντιμετώπιση με *«κούρεμα» των πιστωτών των τραπεζών, περιλαμβανομένων των ανασφάλιστων καταθετών. «Από την άλλη πλευρά, το κόστος του bail-in το χρεώθηκαν πρωτίστως μη κάτοικοι (της Κύπρου), συνεπώς ήταν μικρότερη η επίπτωσή του στην εσωτερική κατανάλωση»*. Διαφορετική ήταν επίσης, η στάση που τήρησαν απέναντι στην κρίση οι πολιτικοί Ελλάδας και Κύπρου. Τα περισσότερα κυπριακά κόμματα υπέγραψαν το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής, σε αντίθεση με την Ελλάδα, όπου οι πολιτικοί αρχηγοί δεν μπορούσαν να φτάσουν σε συμφωνία με αποτέλεσμα οι Έλληνες πολίτες να μην αντιληφθούν τα βαθύτερα αίτια της κρίσης και την κακή κατάσταση της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τον Στεργίου τέλος, (2017) *«η Κύπρος είχε πολύ πιο αποτελεσματική δημόσια διοίκηση και πέτυχε όλους τους στόχους γρηγορότερα από ό,τι προέβλεπε το πρόγραμμα, με αποτέλεσμα να έχει ξανακερδίσει την αξιοπιστία της και να έχει άρει τους κεφαλαιακούς ελέγχους. Στην Ελλάδα συνέβη το αντίθετο. Οι πολιτικοί προσπάθησαν να μην εφαρμόσουν όσα είχαν υπογράψει φοβούμενοι το πολιτικό κόστος, ενώ η αντιπαράθεση μεταξύ κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ και δανειστών στις αρχές του 2015 έφερε τη χώρα αντιμετώπιση με νέα οικονομική κρίση, τεράστια εκροή κεφαλαίων, επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων και κρίση αξιοπιστίας»* (Στεργίου, 2017).

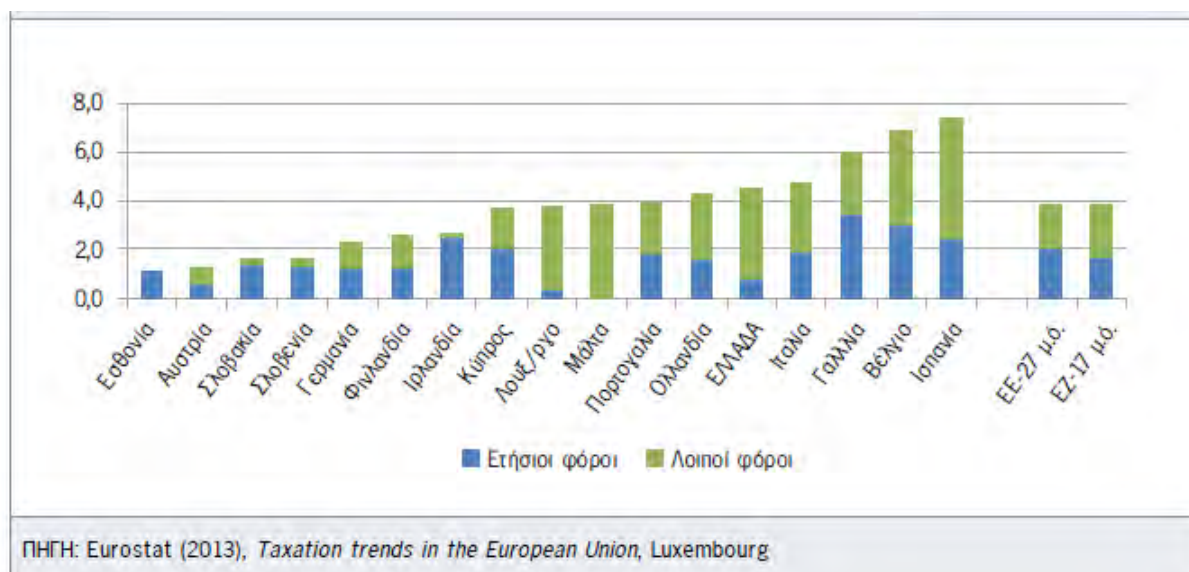
Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει μια σύντομη σύγκριση μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και της Πορτογαλίας στη φορολογική πολιτική που ακολούθησαν κυρίως την περίοδο 2000-2006. Ένα κύριο χαρακτηριστικό του ελληνικού φορολογικού συστήματος αφορά την συνολική φορολογική επιβάρυνση. Το φορολογικό βάρος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωζώνης αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Διάγραμμα 3 παρουσιάζεται η σύνθεση των εσόδων σε άμεσους, έμμεσους φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (ΕΚΑ). Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν ότι τα φορολογικά έσοδα στην χώρα προέρχονται κυρίως από έμμεσους φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και λιγότερο από άμεσους φόρους. Επίσης συγκριτικά με την Κύπρο και την Πορτογαλία συγκεκριμένα, η Ελλάδα έχει ελαφρώς χαμηλότερα συνολικά φορολογικά έσοδα από έμμεσους, άμεσους φόρους και εισφορές από την Κύπρο και την Πορτογαλία, ενώ η Κύπρος έχει μεγαλύτερα φορολογικά έσοδα από έμμεσους φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης από την Πορτογαλία.

Διάγραμμα 3. Φορολογικά Έσοδα ως % του ΑΕΠ

Αντιθέτως, για την περίοδο 2000-2006, με βάση στοιχεία της Eurostat, φαίνεται ότι τα έσοδα από φόρους περιουσίας στην Ελλάδα, την περίοδο, ήταν πάνω από τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης. Οι κατηγορίες φόρων από όπου προέρχονται τα έσοδα στην Ελλάδα είναι κυρίως από φόροι στις συναλλαγές και πολύ λιγότερο από τον φόρο στην ακίνητη περιουσία.

Διάγραμμα 4. Έσοδα από φόρους περιουσίας % φορολογικών εσόδων 2000-2006

Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι ο φόρος στην ακίνητη περιουσία στην Ελλάδα ήταν πολύ μικρός, ενώ αντίθετα ο φόρος μεταβίβασης είχε υψηλούς συντελεστές και επιπλέον στην περίοδο μετά το 2000 υπήρξαν πολλές συναλλαγές στα ακίνητα. Συγκριτικά με την Πορτογαλία και την Κύπρο, η Ελλάδα είχε λιγότερα έσοδα από ετήσιους φόρους περιουσίας αλλά περισσότερα από λοιπούς φόρους. Η Κύπρος είχε περισσότερα έσοδα από ετήσιους φόρους σε σχέση με την Πορτογαλία αλλά χαμηλότερα από λοιπούς. Επίσης συνεχίζοντας με τη σύγκριση ανάμεσα σε αυτές τις τρεις χώρες, οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης το διάστημα 2000-2006 ήταν υψηλότερες στην Ελλάδα από την Πορτογαλία. Επιπλέον, οι έμμεσοι φόροι, που είναι φόροι στην κατανάλωση στην Ελλάδα το διάστημα 2000-2006 είναι λίγο πιο κάτω από τον μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και συγκεκριμένα χαμηλότεροι από την Πορτογαλία και την Κύπρο. Με βάση αυτά τα στοιχεία υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω αύξηση της έμμεσης φορολογίας στην Ελλάδα. Τέλος, από το 2000 και μετά υπάρχει μια μείωση στους συντελεστές φορολογίας, με τον μέσο όρο της ΕΕ να μειώνεται από το 32% το 2000 στο 24,8% το 2013. Στην Ελλάδα, η φορολογία των μερισμάτων ήταν σε όλη την περίοδο 2000-2013 σημαντικά κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. (Ραπάνος, 2014)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα τελευταία 8 χρόνια η χώρα βιώνει τις επιπτώσεις μια βαθιάς οικονομικής ύφεσης με ελάχιστα σημάδια ανάκαμψης. Πέντε ψηφοφορίες έχουν διεξαχθεί από το 2009 στη χώρα και τέσσερις διαφορετικοί πρωθυπουργοί έχουν προσπαθήσει να την επαναφέρουν σε τροχιά ανάπτυξης, έχοντας να αντιμετωπίσουν ένα σοβαρά κατακερματισμένο και ασταθές πολιτικό σύστημα. Σχεδόν το ένα τρίτο του ετήσιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) πριν από την κρίση έχει χαθεί και οι πολίτες, και ιδιαίτερα η νεολαία, αντιμετωπίζουν το υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Η οικονομική ύφεση έφερε στην επιφάνεια την αδυναμία βιωσιμότητας του ελληνικού οικονομικού μοντέλου, καταργώντας τις τεράστιες ευθύνες του μακρόπνοου διμερούς συστήματος ΝΔ-ΠΑΣΟΚ που βρίσκονταν στην εξουσία για δεκαετίες. Σταδιακά, εκατομμύρια πολίτες κατέριψαν τις χρόνιες πολιτικές τους πεποιθήσεις με στόχο να ανακαλύψουν έναν νέο πολιτικό λόγο και μετατράπηκαν σε ψηφοφόρους αναζητώντας κάτι νέο. Η ευκαιρία για λαϊκιστική κινητοποίηση αποδείχτηκε τεράστια και νέοι υποψήφιοι έσπευσαν να διεκδικήσουν τον κενό χώρο. Μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου του 2015, τα κόμματα ΣΥΡΙΖΑ και η ΑΝΕΛ έγιναν μια κυβέρνηση, με τα παλαιά κόμματα να αγωνίζονται να σταματήσουν την παλίρροια, προειδοποιώντας για τους κινδύνους του λαϊκισμού. Η αποστολή τους αποδείχθηκε αδύνατη.

Η νέα ελληνική κυβέρνηση είχε υποσχεθεί μια βαθιά ρήξη με τις πολιτικές λιτότητας, ακολουθώντας εναλλακτικά σενάρια για την έξοδο από την κρίση που απαιτούσε άμεση αντιπαράθεση με τους ξένους πιστωτές της χώρας. Η πίεση από το εξωτερικό, όμως και ειδικά από την Τρόικα, δεν άφησε περιθώρια για ριζοσπαστική οικονομική πολιτική, η οποία διεξήχθη επίσης υπό τον έλεγχο του δημόσιου κλίματος υπέρ του ευρώ. Σήμερα οι αποφάσεις πολιτικής είναι ευθυγραμμισμένες με τις επιταγές των πιστωτών του εξωτερικού και το ελληνικό κράτος εξαρτάται αποκλειστικά από τους ξένους θεσμικούς πιστωτές για την επιβίωσή του, οι οποίοι τροφοδοτούν τεχνητά την ανάπτυξή του.

Στην παρούσα εργασία στόχος ήταν η εξέταση των επιπτώσεων της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής, πριν και μετά την εμφάνιση της Οικονομικής κρίσης αλλά και η παρουσίαση του φορολογικού καθεστώτος στην Ελλάδα μετά την μεταπολίτευση μέσα από την ανασκόπηση του φορολογικού πλαισίου που έχει δημιουργηθεί στη χώρα από το 1974 μέχρι και σήμερα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν γίνεται κατανοητό ότι οι Ελληνικές Κυβερνήσεις μετά την κρίση και υπό το βάρος της άμεσης αύξησης των εσόδων προχώρησαν στην άσκηση αυξημένης φορολόγησης τόσο των φυσικών όσο και των νομικών προσώπων.

Το αποτέλεσμα της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής, είχε μεγάλη επίδραση στην απόκλιση των δημοσιονομικών στόχων για τα έσοδα. Ιδιαίτερα όσον αφορά τις διαδοχικές αυξήσεις του συντελεστή ΦΠΑ τα τελευταία έτη, τα έσοδα από ΦΠΑ εμφανίζονται μειωμένα, ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, της μεγάλης μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος. Επιπρόσθετα, η αύξηση της φορολόγησης σε συνδυασμό με τις περικοπές σε μισθούς και συντάξεις οδήγησε σε αύξηση της ανεργίας, μείωση πωλήσεων στο λιανεμπόριο, μείωση της κατανάλωσης πετρελαίου και αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που διέκοψαν τη λειτουργία τους. Το πρόβλημα κατά κύριο λόγο έγκειται στην συνεχή αύξηση φόρων που επηρέασε αρνητικά τα δημόσια έσοδα, δημιουργώντας αντιαναπτυξιακό κλίμα και περιορίζοντας τις προοπτικές ανάκαμψης για τη χώρα.

Οι Ελληνικές Κυβερνήσεις, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούν την φορολόγηση ως εργαλείο ανάπτυξης και διασφάλισης των πόρων που απαιτούνται για την εύρυθμη λειτουργία της. Οι πολιτικοί αρχηγοί χρειάζεται να ακολουθήσουν μία ξεκάθαρη στρατηγική για το αναπτυξιακό μέλλον της χώρας, που είναι και ο στόχος, με βάση ένα σταθερό φορολογικό σύστημα, που θα διέπεται από αρχές ευελιξίας και δικαιοσύνης. Γι' αυτό επιβάλλεται στο σκάκι της φορολογίας να αναζητούνται διαρκώς λύσεις, με σκοπό να μειωθεί η φοροδιαφυγή, να βελτιώνεται ο υγιής ανταγωνισμός και να τονίζεται διαρκώς ο γενικός στόχος.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alliman, M. & Sandmo, A (1972). Income Tax Evasion. *Journal of Public Economics*, vol. 3 , 323-338.
- Alm, J. McClelland, G. and Schulze, W 1991 "Why people pay taxes?" *Journal of public Economics*, Number 48, 1992, pp21-38
- Barrell, R. a. (2009). The economics of a reduction in VAT. *Fiscal Studies*, vol. 30, 17-30.
- Blades, D, 1982. "The Hidden Economy and the National Accounts", OECD, Occasional Studies, Paris, pp28-44
- Bryant, R. C. (2001). *Greece's Economic Performance and Prospects*. Ανάκτηση από www.bankofgreece.gr:
http://www.bankofgreece.gr/BogDocumentEn/Greece%27s_Economic_Performance_and_prospects.pdf
- Devereux, M. a. (2003). Evaluating tax policy for location decisions. *International Tax and Public Finance*, vol. 10, 107-126.
- Duval, R. E. (2007). Structural policies and economic resilience to shocks,. *OECD*.
- Feige, E. (1989). The underground Economies. Tax evasion and information distortion. *Cambridge University Press*.
- Feige, E. (1994). The underground Economy and Currency Enigma. *Supplement to Public Finances Publiques*, 49, 119-136 .
- Frey, B. & Hunnemann, H (1984). The Hidden Economy as an "unobserved" variable. *European Economic Review Vol 26*, 33-53.
- Griffith, R. R. (2004). 'Mapping the two-faces of R&D: productivity growth in a panel of OECD countries. *Review of Economics and Statistics*, vol. 86, 883–895.
- Jace, K. (2013). The Extent of Tax Evasion. *Empirical Research*.

- kentroaristera.gr. (2017, Μάιος 27). *Η δράση του Λουκά Παπαδήμου-Η πρωθυπουργία-Η ΤτΕ-Το PSI*. Ανάκτηση από kentroaristera.gr: <https://kentroaristera.gr/2017/05/i-drasi-tou-louka-papadimou-i-prothypourgia-i-tte-to-psi/>
- Kneller, R. B. (1999). Fiscal policy and growth: evidence from OECD countries. *Journal of Public Economics*, vol. 74, 171–90.
- Lubell, H. (1991). *The Informal Sector in the 1980's and 1990's* 33-53. Paris: OECD.
- McAfee, K. 1980. "A glimpse of the Hidden Economy in the National
- McGee, B. 2006 "The ethics of tax evasion a survey of international business academics", Presented at the 60 th International Atlantic Economic Conference, New York, October 6-9
- Maduro, L. M. (1998). *We the Court The European Court of Justice and the European Economic Constitution*. Oxford.
- Moschonas, G. (2013). *A New Left in Greece: PASOK's Fall and SYRIZA's Rise*. Ανάκτηση από www.dissentmagazine.org: <https://www.dissentmagazine.org/article/a-new-left-in-greece-pasoks-fall-and-syrizas-rise>
- Prebblat, Z. & Prebblat, J (2012). The morability of avoidance. *Victoria university of Wellington Legal Research Papers*.
- Rajan, R. a. (1998). Financial dependence and growth. *American Economic Review*, vol. 88.
- Sneider, F. (1994). Measuring the size and Development of the Shadow Economy : Can the causes be found and the obstacles be overcome ? in *Hermann Brandstiaetter and werner Guth (eds) : Essays on economic Psychology, Berlin : Springer*, 193-212.
- Sneider, F. and Enste, D.H, 2000 "Shadow economies: Size, causes and consequence". *Journal of Economic Literature*, 38, pp73-110
- Smith, P. (1994). Assessing the size of the underground Economy: The Canadian statistical Perspective. *Canadian Economic observer, Catalogue No : 11-010*, 16-33.

- Stiglitz, J. E. (1992). *Οικονομική του Δημόσιου Τομέα*. Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.
- Tanti, V. (1980). Underground Economy Built on Illicit Pursuit in Growing Concern on Economic Policy Makers. *International Monetary fund, Bulling*, 34-37.
- The Guardian. (2017, Σεπτέμβριος 17). *Guardian: Απιαστη η ανάκαμψη για την Ελλάδα -Η σύγκριση με άλλες χώρες της κρίσης*. Ανάκτηση από www.iefimerida.gr: <http://www.iefimerida.gr/news/363025/guardian-apisti-i-anakampsi-gia-tin-ellada-i-syγκrisi-me-alles-hores-tis-krisis>
- Torgler, B. & Schneider, F (2006). What Shapes Attitudes Towards Paying Taxes ? Evidence from Multicultural European Countries . *Benno Torgler and Friedrich Schneider (2006) "What Shapes Att12A , Paper No 1117*.
- Wenhui Gao & Georgios Kotzamanis. (2017). *How The Left Wing Government Affected the Greek Economy and Their Future*. Ανάκτηση από www.ucl.ac.uk: https://www.ucl.ac.uk/economics/non-seminar/explore-econ16/accordian/gao_kotzamanis-poster.pdf
- Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων. (2017, Μάρτιος). *Έκθεση Απολογισμού Γ.Γ.Δ.Ε. 2016 και προγραμματισμού δραστηριοτήτων της Α.Α.Δ.Ε για το έτος 2017*. Ανάκτηση από http://www.publicrevenue.gr/kpi/static/doc/apologistiki_ekthesi_2016.pdf
- Αντζουλάτος, Α. (2011). *Κυβερνήσεις, Χρηματαγορές & Μακροοικονομία, Αθήνα*. Αθήνα.: Rosili.
- Βαβούρα, Ι, Κούτρη, Α 1991, “ Παραοικονομία : η έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Αθήνα: Παπαζήση .
- Βαρβιτσιώτη, Ε. (2014, Οκτώβριος 26). *Η έξοδος της Πορτογαλίας και οι διαφορές με Ελλάδα*. Ανάκτηση από www.kathimerini.gr: <http://www.kathimerini.gr/789593/article/epikairothta/politikh/h-e3odos-ths-portogalias-kai-oi-diafores-me-ellada>

- Βλασσοπούλου, Ρ. (2015). *Η Ελλάδα και οι άλλοι: Σύγκριση και ανάλυση*. Ανάκτηση από www.iefimerida.gr: <http://www.iefimerida.gr/news/220014/i-ellada-kai-oi-alloi-sygkrisi-kai-analysi>
- Βλημάκη Ε Ιερωνυμάκης Β.-Δ. & Κουρνιανού, Μ. (2010). *Η δημοσιονομική πολιτική σταθεροποίηση της Ελληνικής οικονομίας – Οι δημοσιονομικοί δείκτες – Το έλλειμμα και το δημόσιο χρέος, Πτυχιακή Εργασία*. Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης.
- Γεωργακόπουλος, Θ. (2012). *Εισαγωγή στη δημόσια οικονομική*. Αθήνα: Μπένου.
- Γιωγος, Μ. (2014, Ιανουάριος 27). *Φοροδοτική ικανότητα*. Ανάκτηση από www.accountancygreece.gr.
- Δάνη, Μ.-Α. (2014). *Οι μεγάλες οικονομικές κρίσεις του εικοστού αιώνα και οι επιδράσεις τους στη διαμόρφωση των σύγχρονων αντιθέσεων μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Διπλωματική Εργασία*. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Δριτσάκη, Χ. (2005). *Η σχέση ανάμεσα στις δομές φορολογικών συστημάτων και οικονομικών δεικτών: Μια εμπειρική έρευνα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Διδακτορική Διατριβή*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Ελληνική Δημοκρατία-Υπουργείο Εξωτερικών. (n.d.). *Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Ανάκτηση 2017, από <http://www.mfa.gr>: <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html>
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2017). *Η μορφή της Ευρώπης αλλάζει – η πτώση του Τείχους του Βερολίνου*. Ανάκτηση από europa.eu: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1980-1989_el
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014, Ιούλιος 23). *Έβδομη Έκθεση Δραστηριοτήτων της Ομάδας Δράσης για την Ελλάδα: οι μεταρρυθμίσεις αποδίδουν αποτελέσματα*. Ανάκτηση από europa.eu: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-495_el.htm
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016, Μάιος 24). *Φορολογία. Προώθηση της εσωτερικής αγοράς και της οικονομικής ανάπτυξης*. Ανάκτηση από publications.europa.eu:

<https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/b075f231-bd9b-4e10-b4a3-7f248360c5ae>

Καζάκος, Π. (2009). *Ανάμεσα σε Κράτος και Αγορά*. Αθήνα .

Καμάρα, Ι. (2005, Δεκεμβρίου 15). *Το χρονικό διόγκωσης του δημόσιου χρέους 1980-2005*. Ανάκτηση από ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: <http://www.kathimerini.gr/236892/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-xroniko-diogkwshts-toy-dhmosioy-xreoy-s-1980-2005>

Καραντινός, Δ. (1990). *Διανομή εισοδήματος και οικονομική ανισότητα*. Ανάκτηση από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr:https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7498/7228.pdf>

Κιτσαή, Α. Γ. (2012). *Επιδράσεις της Φορολογίας στη διανομή του εισοδήματος και στη φτώχεια*. Ανάκτηση από Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης.

Κωστής, Κ. (2015, Ιούνιος 18). *Η μεταπολίτευση και οι υποτιμήσεις της δραχμής*. Ανάκτηση από www.huffingtonpost.gr: http://www.huffingtonpost.gr/kostas-kostis/-_577_b_7609980.html

Μανιάτης, Θ. (2013). *Η δημοσιονομική κρίση και ο κοινωνικός μισθός στην Ελλάδα*. Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Αθηνών. .

Μαυροζαχαράκης, Ε. (2016). *Οι επιπτώσεις της γερμανικής ενοποίησης πάνω στην εξωτερική πολιτική της Ο.Δ.Γ., ιστορικές συνιστώσες, ενδογενείς και εξωγενείς παράμετροι*. University of Crete, Department of Political Science, Students .

Μελάς, Κ. (2011). *Οι σύγχρονες κρίσεις του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος (1974-2008)*. Αθήνα.

Μηλιάς, Γ. &. (2004). *Οικονομία και Πολιτική στην σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα.

Οργανισμού Έρευνας και Ανάπτυξης Διανέοσις & Ernst & Young (EY). (2016, Ιούνιος). *Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Αιτίες, Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησής της*. Ανάκτηση από www.dianeosis.org: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis_Upd_17_03_2017.pdf

- Παπαγιαννόπουλος, Χ. (2014, Μάρτιος 30). *Οι επιπτώσεις της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου*. Ανάκτηση από charalamposandreas.blogspot.de: http://charalamposandreas.blogspot.de/2014/03/blog-post_30.html
- Παπαθανασίου Γ. 2011 *Η αλήθεια για την οικονομία Αθήνα*
- Παπαϊωάννου, Γ. (2013, Ιανουάριος 20). *Η διατία που εκτίναξε το χρέος*. Ανάκτηση από www.tovima.gr: <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=493975>
- Παυλόπουλος, Γ. (2013, Νοέμβριος 11). *Η οικονομική διάσταση της επίθεσης στη Μεταπολίτευση*. Ανάκτηση από www.ektosgrammis.grapoliteysi: <http://www.ektosgrammis.gr/website/i-oikonomiki-diastrasi-tis-epithesis-sti-metapoliteysi>
- Ράπανος, Β. & Καπλανογλου (2014). *Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη: Η περίπτωση της Ελλάδας*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Σαββαΐδου, Κ. (2016, Μάιος 24). *Η αξιολόγηση της φορολογικής διοίκησης, μέσω διεθνών μοντέρνων εργαλείων μέτρησης της αποτελεσματικότητάς της*. Ανάκτηση από Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας: <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/23668>
- Σγουρινάκης, Ν. (2016, Σεπτέμβριος 01). *Η φοροδοτική ικανότητα του πολίτη, το ΣτΕ και ο ΕΝΦΙΑ*. Ανάκτηση από <http://epixeirisi.gr>.
- Σιούτα, Β. (2010). *Ελληνική οικονομία και ανάπτυξη 1950-2010. "Από την Περιφέρεια στο Κέντρο"*. Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας .
- Στεργίου, Λ. (2017, Ιανουάριος 9). *δημοσιονομικό έλλειμμα και το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας*. Ανάκτηση από <http://www.kathimerini.gr>: <http://www.kathimerini.gr/890764/article/epikairothta/politikh/oi-e3i-logoi-rov--h-kypros-den-einai-ellada>
- Σωτηρόπουλος, Δ. &. (2016). *Πολυνομία, Κακονομία και Γραφειοκρατία στην Ελλάδα. Ανάλυση Αποτυχιών του Παρελθόντος και Προτάσεις Βελτιωτικών Παρεμβάσεων*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2005). *Νομισματική Πολιτική 2004-2005*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος, .

- Τράπεζα της Ελλάδος. (2009). *Η κρίση του 1929, η Ελληνική οικονομία και οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 1928 -1940*. Αθήνα.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2009). *Έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2010). *Έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2011). *Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2012). *Έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2013). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2014). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2015). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2016). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2016*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζας της Ελλάδος. (2004). *Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2004*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τσουλφίδης, Λ. (2003). *Οικονομική ιστορία της Ελλάδας*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Φιλίστωρ, Ι. (2010, Αύγουστος 1). *Τα άλματα του Δημοσίου χρέους από το 1974 μέχρι σήμερα... (η πολιτική και οικονομική χρεωκοπία της Μεταπολίτευσης)*. Ανάκτηση από [istorikathemata.com](http://www.istorikathemata.com): <http://www.istorikathemata.com/2010/08/1974.html>
- Φινικαλιώτης, Κ. (2014). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα.
- Φινικαλιώτης, Κ. (2014). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα: Σάκκουλα.

Χατζηβασιλείου, Ε. (2001). *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*.
Αθήνα : Πατάκη.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://www.europa.eu>

<https://www.eurostat.com>

<https://www.forin.gr>

<https://www.taxheaven.gr>

<http://zoe.georganta.co.uk>